

GIRO URBANOKO

GAZTEAK ETA EUSKARA

Deba bailarako gazteen iritziak gazteek interpretatuta

Marije Lezeta
Elena San Martin

*Zer diosta bizitzak
hizkuntzaren gaian ?
hementxe nabilela
normal bizi nahian
ez jaio arren oso
epoka lasaian
suerte bat izan dut
nik nire garaian:
gonbidatu nautela
euskararen jaian.*

Jon Sarasua

Jai honetako partaide (eta etorriko zareten) guztioi.

EGILEAK: Elena San Martin
Marije Lezeta

LAGUNTZAILEAK: Alex Legorburu
Noemi Larrañaga

KOORDINATZAILEAK: Julen Arexolaleiba
Fernando Muniozguren

Adorez eta atseginez mintegiak prestatutako lana

EUSKO JAURLARITZAREN KULTURA SAILAREN LAGUNTZAZ

© U.E.U.ko Soziolinguistika Saila
General Concha 25, 6. 48010 BILBO

I.S.B.N.: 84-86967-39-2
Lege gordailua: BI-2143-91

Inprimategia: BOAN S.A.
Padre Larramendi, 2-Bajo 48012 BILBO
Azalaren diseinua: Julio Pardo

AURKIBIDEA

AURKIBIDEA	9
AINTZIN SOLASA	11
EGIN AHAL IZATETIK, BENETAN EGIN NAHI IZATERA	13
1. GAZTEEN EUSKARAREKIKO PORTAERA	15
1.1. Kontzientzia	15
1.2. Lagunen garrantzia: jokabide aldaketan saiatu direnen emaitzak eta presio soziala	20
1.3. Erdaraz hitzegiteko eragingarriak: nagusiak eredu	25
1.4. Ohitura	29
2. EUSKARAREN PRESTIGIOA ETA BEHARRAREN FALTA	33
2.1. Euskararen prestigioaren mugak	33
2.2. Euskararenganako lotsa	37
2.3. Beharraren falta	38
3. GIZARTE ALORREKO GEZUR SOZIALAK	41
3.1. Irakaskuntza	41
3.2. Komunikabideak	45
3.3. Gezur sozialak eta kanpainak	47
4. INGURUNEA ETA KANPOTARRAK	51
5. EUSKARAREN EGOKITASUN EZA: Gatza eta piperra falta	59
6. ETORKIZUNA	63
EZ JAKITETIK ERABILI AHAL IZATERA ETA ERABILI AHAL IZATETIK ERABILI NAHI IZATERA	71
1. MOTIBAZIOA	73
1.1. Sarrera	79
1.2. Tapagailuak	85
1.3. Gurasoen irudi errepikatua: gazte erdaldun eta euskaldunen arteko harremanak	90

2. EZAGUTZA	93
2.1. Eskolari buruzko irudia eta eskolaren garrantzia	96
2.2. Erreflexioaren beharra	100
3. ERABILERA	103
3.1. Eredu falta	104
3.2. Euskaldun zaharren laguntza	105
3.3. Euskarak ez du esparru eksklusiborik	107
4. GAZTE ERDALDUNEK ETORKIZUNARI BURUZ	
DAUKATEN IRITZIA	109
4.1. Etorkizuna: erabilpenarekiko oztopoak	110
GAZTEEN EUSKARA: GASTU IZATETIK IRABAZIA	
IZATERAINO	113

AINTZIN SOLASA

Urte bi igaro dira, Tolosako Udalaren aginduz, *Ana Franko* eta *Luis Agirrek "Gazteak eta euskara zonalde euskaldun batean"* lan mamitsu baten laburpena Jakin aldizkarian argitaratu zutenetik.

Artikulu horrek aurrez intuitzen nuen hainbat eta hainbat gauza egiaztatu zizkidan eta, aldi berean, Eibar moduko herri urbano batean era horretako ahalegin bat egiteko animoak eman.

Horrela bada, eta *Julen Arexolaleibaren* Eskoriatzako Magisteritza Eskolako soziolinguistikako ikasleek, *Elena San Martin* eta *Alex Legorburuk*, neurekin batera, ekin genion ausnarketari eta *Ana* eta *Luisekin* Tolosan elkarrizketatu ondoren lotu gintzaizkion lanari, honen garapen-zama *Elena* eta *Alexena* izanik.

Tolosan gazte euskaldunekin egin bazen ere, Eibarren 2 motatakoak hartu genituen. Alde batetik euskal ereduetan ikasten zihardutenak eta guraso euskaldundunak, bestetik, erdal ereduetaoak eta guraso erdaldundunak edo bikote mistoetako seme-alabak.

Helburu nagusia, euskaldunei dagokienez, Tolosan bezala, gazteen eguneroko bizitzan euskarak daukan garrantzia ikertzea izan da, egoera horretan eragina duten faktoreekin jabetzea eta horien jorraketa egitea, ondoren konponbideak aurkitu asmoz, egiten diren ekintza-planetarako erreferentziak ukan ditzagun. Azken batean, belaunaldi honek daukan euskararen ezagupen kualitatibo zein kuantitatiboa ez baita isladatzen egunerokotasunean, ikasgelako eta, kasu batzutan, gamilia giroko gune funtzionaletara mugatzen baita euskararen erabilpena.

Erdaldunekin nahi izan dena, batez ere, motibazio mota eta graduak ikusteaz batera, ezagutzaren nahikotasun maila eta erabilpenarekiko eritzi eta gorabeherak jasotzea izan da.

Guzti hori eginda gero, Bergaran *Noemi Larrañagak* eta Arrasaten ere beste horrenbeste eginga zutela eta, konstante berdintsuak agertzen zirenez, lanak bateratzea erabaki zen, horretan *Elena San Martinek* eta *Marije Lezetak* jardun dutelarik. Dena den, azpimarratu beharra dago autoreak zein protagonistak, guztiak, gazteak direla. Badu horrek, zalantzarik gabe, bere garrantzia, gazteak

ausnarketa eta teorizazio-lanetan jarri baitira. Huts-hutsetik hasita argitaratzerainoko bidea ikusi duen lan emankorra duzu orriotan, gazteek esandakoak interpretatzeko modu bat, koherentea erabat.

Liburuaren erabilpenari dagokionez, esan beharra dago, helburu nagusia, gazteak euren hizkuntz-praktikaren ispiluan begiratzuz, bakoitzak bereak eta besterenak ikusi eta ausnartzeko parada eskaintzea dela. Atal bakoitzaren hasieran, eztabaida taldeetan jasotakoak bildu dira, irakurle bakoitzak bere interpretazio-lana egin ahal dezan, egileek egin dutena irakurtzen hasi aurretik. Aukera hau dela eta, irakaskuntza ertainetan, Unibertsitatean, Euskaltegietan..., zein irakaskuntza formaletik at, bestelako gazteriaren ihardueretan ere erabilgarria delakoan gaude. Edukia era didaktikoan eta gazteen eguneroko hizkuntz-praktikan, errealtatean, oinarritua dagoenez, corpusa lantzeaz batera statusa jorratzeko aukera eskaini nahi da, izena izanaz osatuz joan gaitezten.

Azkenik, eta adituagoen baten eritzia eman nahieran, erabilitako metodologia, garatutako lanaz zein iniziatiba-motaz eta ondorioez, *Jose María Sánchez Carrión "Txepetx"* en eta *Julen Arexolaleibaren* artean egindako ekarpena txertatu dugu, azken urteotan Txepetxen teoriaren iturburutik etengabe dihardu eta egarria kentzen euskalgintzak.

Bide batez, behar da esan, bakoitzari berea emanez, lan-metodologia *"Más allá de la Sociología"* liburuan oinarritua dagoela, autorea Jesus Ibañez delarik

FERNANDO MUNIOZGUREN
"Adorez eta Atseginez" mintegiko partaidea

EGIN AHAL IZATETIK, BENETAN EGIN NAHI IZATERA

Ziten osteko ikurrak:

- E-1: Eibarko Zuloaga Institutukoak. 16-18 urte.
- E-2: Eibarko Armeria Eskolakoak. 14-16 urte.
- A: Arrasateko San Biator Ikastolakoak. 16-17 urte.
- B: Bergarako Institutukoak. 14-17 urte.

1. GAZTEEN EUSKARAREKIKO PORTAERA

1.1. KONTZIENTZIA

«Kontzientzia badao baina oso gutxi». (E-1)

«Nik uste dot jendeak badaukala kontzientzia baina ... bueno kontzientzia edo ... ikusten dabela hori, baina hala ere, berdin ez jakue baina bai: osea, pasan». (E-1)

«Ohitzen zara eta hasten zara ba igual batekin hitzegiten eta gero beste bat datorrenean ia behartu egiten dozu euskaraz hitzegitera ...»(E-2).

«Nik uste dot problema hor dagoela, ez? Esaten dozu guazen euskaraz egitera, eta ez da espontaneo». (E-1)

«Ni saiatu naiz. Lehenengo momentuan bai, egoten zara igual aste betian baina gero ya ... pufff ... berriro lehengo bezala». (B)

«Eske ez dozu esan behar goazen hitzegitera» (E-2).

«En la edad del pavo, kontu gutxiaukin egiten dozu euskaraz». (B)

«Daukazu edade bat, pentsatzen dozula erdaraz egitearren zarela ...como más mayor». (B)

«Gero 20 urterekin edo, gehixao hitzegiten dozu. Osea, daukazu tenporada bat hitze-giten dozula, gero laga eta gero berriro hasten zara. Konturatzen zarelako». (E-1)

«Segun gero eta handixaua, gero eta euskara gehixau egiten dozu». (B)

«Kontzientzia hartzen dozunian, baina orduan oso zaila da: ez daukazu lehengo erreztasuna». (E-1)

«Bai, ez badezu ezagutzen igual pentsatzen dozu igual euskalduna dela baina egiten diozu». (E-2)

«Kontzientzia? Konturatzia ze egiten dozun igual hasten bazara pertsona batekin, igual badaki euskaraz eta hasten zara erdaraz eta: ze nabil ni erdaraz egiten! Konturatzia ze egiten zabitzen, eta klaro intentatzia aldatzia». (A)

«Baina benetan konturatzen bazara eta ikusten baduzu benetako arazoa ba ... zuk aldatzen dozu baina zuregatik, ez Koldok (irakasleak) esan dotzulako». (A)

«Gainera zu zabiz, konturatzen zara, kontziente zara eta orainarte erdaraz egin daben batekin ba saiatzen zara euskaraz egiten. Bueno pixkat zabiz esfuertzo bat egiten (orain arte akostunbrauta zauz erdaraz egiten eta ez zabiz komodo ez) eta gainera kanpotik ere esaten badotsue ez dakit eta badakit zer ba, ia ... konturatu gabe erdarara jotzen duzu ... komodidadiagatik uste dot nik. Nik uste dot ba apur bat konturatu ezkeru eta ba lehengo egunian inkomodua izango da, eta bigarrenean ere bai... baina gero ia apur bat aurrera jarraituta, denbora bat zoiatz euskaraz hitzegiten eta sortuko da ba ohitura eta gero ... erraztu egiten jatzu. Oinarria kontzientzia». (A)

Gazteen artean nabari duten kontzientzia eza salatzen dute zita hauen bitartez gazte hauek, konturatzen dira duten kontzientzia murrizta ez dela nahikoa orokorrean euskarara aldatzeko.

Batzuk kontzientziari garrantzia handia ematen diote, eta euskara aurrera ateratzeko hizkuntza honetan mintzatzera «behartu» egin behar dela diote: «*Ohitzen zara eta hasten zara ba igual batekin hitzegiten eta gero beste bat datorrenean ia behartu egiten dozu euskaraz hitzegitera ...*».

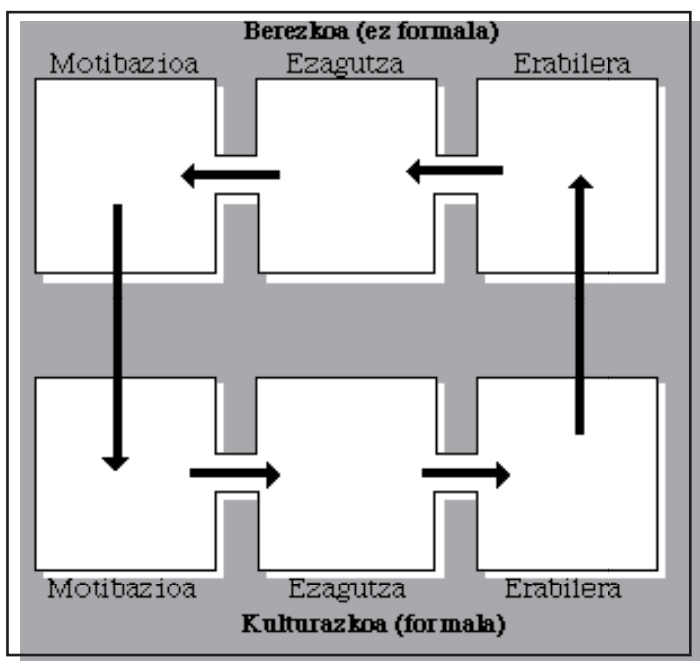
Adin batetik aurrera, 20 urte edo, euskaraz egiteko kontzientzia hau sendotu egiten dela batzuren gan ere esaten dute, batzuk inguruan gertatzen denaz ohartu egiten dira eta. Dena dela kontzientzi dosia handitzeak ez dakar zuzenean euskaraz egitea, zeren bueltatu nahi dutenerako orokorrean erraztasuna galdua dute eta. Beraz, kontzientziatze honek ez du ziurtatzen erabilera, azaleko kontzientzia izanik, euskaraz egiteko ahaleginetan erreztasun ezaz topo egiten duten bakoitzean bideak jorratuz joan beharrean erdarara jotzen bait dute. Eta honela, geroz eta erreztasun gutxiago izango dute: «Kontzientzia hartzen dozunian... baina orduan oso zaila da, ez daukazu lehengo erreztasuna».

Kalean ezezagun batekin topo egitean espontaneoki erdara irteten zaie, **badakite edozeinek ulertzen eta onartzen duela erdara eta ez alderantziz; honela, bada, hizkuntzaren hautaketan gaztelaren alde egiten dute; ohiturak finkatzen batez ere, gaztelera saritzen dute.**

Gutxi edo asko guztiok sinetsi genuen edota sinetsi nahi izan genuen eskola zela, transmisioarekin batera, irtenbidea. Bazirudien irtenbidea aurkitu geniola hizkuntz ordezkapen prozesuari, baina hizkuntz gatazkak bizi-bizirik jarraitzen du, hizkuntzaren berreskurapena aipatutakoa baino aski konplikatua goa bait da.

Kontutan hartzekoa da, hiru direla hizkuntzaren faktoreak (motibazioa, ezagutza, erabilera). Hizkuntz gatazkarik ez dagoenean motorra erabilera da.

Gizarteak berak motibatzen du, hizkuntzaren erabilera eta ezagutza ziurtatu egiten duelarik nahiz berezko ibilbidean (arloan ez-formala: lagunartea, kalea, intimitatea) nahiz egoera kulturalera (arloan formala: eskolarekin eta eskolan ikasten denaz lotua). Bi ibilbideok zirkuitu bat osatzen dute. Baina, hizkuntza ez-normalizatueta edo minorizatueta batez ere zirkuitua osatu gabe geratzen da sarritan. Ikus ditzagun, bada, bi ibilbideok grafikoaren bitartez:

Lehen ibilbidea haurrena da: erabiltzetik hasi eta ezagutzara pasatzen da eta ezagutzatik berezko motibazioa.

Bigarren ibilbidea atzekoz aurrera ematen da: motibaziotik ezagutzara eta ezagutzatik erabilpena.

Prozesuko urrats batetik bestera pasatzeko, lehenengo kasuan motorra erabilera da eta bigarren kasuan motibazioa. Hala ere, ez da nahiko edozein motibazio, urratsez urrats zirkuitua osatzen lagunduko duen motibazioa ez bada, motibazio horrek ez du nahikotasun mailarik. Ikus dezagun nola ematen diren bi ibilbideok tipologia ezberdinenan:

Euskaldun zahar alfabetatu gabeak –euskara erabiltzen duenak– berezko ibilbidea du. Egoera ez-formaletan hitzegiteko gaitasuna du, eroso sentituko da euskaraz egiten baina egoera formaletan erdarara joko du, ibilbide kulturala egin

gabe du eta. Beraz, ez du osatu zirkuitu osoa. Kasu honetan berezko ibilbidea egiteko nahiko motibazio du baina motibazio horrek ez du nahikotasun maila ematen beste urrats bat eman ez ibilbide kulturala egiteko, hau da, hizkuntzaren pertzepzio kulturala izateko (motibazioari, ezagutzari eta erabilerari dagokiona). Bestalde, tipo linguistiko hau ez da tiporik garrantzitsua, ez bait da euskaldun osoa.

Euskaraz hitzegiten jakin gabe ikasten hasten dena ibilbide kulturaletik hasten da. Lehendabizi motibatua egon behar du ikasten hasteko. Nahiko motibaturik egonez gero ezagutza eta erabilera bereganatuz joango da, prozesu baten buruan gai izango delarik, adibidez, 15 minututan gai bati buruz hitzegiteko. Baina berezko ibilbidea egin beharra du ibilbide kulturala egiten gustora eta eroso sentitu nahi badu. Hizkuntza ez-formala, intimitatea, lagunartea, ... euskaraz bizi ez bada euskaraz egiten ez da eroso sentituko. Eta euskaraz egiten gustora eta eroso sentitzen ez denak erdarara joko du.

Gauzak honela, badirudi hizkuntz transmisioa izan eta ikasketak euskaraz egin edo egiten ari denak, adibidez 14 urteko gazte batek, ez duela arazorik izan behar, eta beraz, zirkuitu osoa izan behar duela, nolabaiteko berezko ibilbidea izanik ibilbide kulturala eskolak ematen bait dio. Baina kontua bestelakoa da. Izan ere, bi ibilbideok etengabeko zirkuitua osatu ezean hutsuneak gertatzen dira. Esan nahi duguna zera da: hizkuntza ez da egonkorra (ikasi dut eta badakit bizi guztirako), ez dugu hizkuntzaren erabilera bera adin guztietan: 8 urteko haurrak era batera hitzegingo du, 15 urteko gazteak beste modu batera eta 40koak ere oso ezberdin. Etengabe moldatzen dugu hizkuntza adin, egoera ezberdinetara. Adin eta egoera bakoitzak hizkuntz eredu batzuk ditu eta horiei jarraitzen zaie. Euskaraz eredu horiek egin gabe daude eta ereduak sortu egin behar dira erabileraren bidez. Dena dela, haurra haur den bitartean helduek eta eskolak euskarrizten dute, babesa ematen diote. Baina, haurra, urratsez urrats, erabilera eremu berriak bereganatuz eta helduengandik independizatuz doan heinean bakarrik abiatzen da egin gabe dagoen bide horretatik, 2. hizkuntzan (erdaran) entzun eta ikasi dituen hizkuntz funtzio, esamolde, hitz ... asko eta asko ez bait ditu entzun eta ikasi ama hizkuntzan (euskaraz). Hizkuntz eredu horiek egin gabe egoteak, erdararen alde jokatzeko duen inertiak poliki poliki erdarara lerratzerako daramate gaztea gehienetan, duten motibazioa eta kanpoko laguntza, ez bait da iristen nahikotasun mailara oztopo guzti hauek gaituz zirkuitua etengabe erreziklatzeko.

Beraz, zirkuitua eten egiten da, berezko erabileran hutsunea gertatuz, eta atzetik datozenak ere hutsune edo barrera horrekin topo egingo dute. Seguraski, aurrekoak hartuko dituzte eredu. Eta, beraz, erdarara lerratuko dira eskolatik kanpoko bizitza euskaraz egiteko bitartekoak gizarteak ematen ez badie eta guztion jokabideaz motibatu egiten ez baditugu.

Eta garbi dago, berezko erabilera izan ezean, ezin kulturala gustora egin, ikasten ari direnen kasuan bezelaxe. Lagunartean, bikoteen artean, seme alaben artean, eskolan, kalean... *euskaraz hitzegiten eroso sentitzeak garrantzi handia du, gero ibilbide kulturala ere eroso egin ahal izateko*. Baina, badirudi, gure etorkizuna goi mailako funtzioek, (unibertsitateak, zientzia aurrerapena...) euskaraz jartzetik etor zitekeela pentsatu genuela, eta ondorioz, intimitatea eta funtzio arruntak ahuldu egin ditugula. Behingoz, izan dezagun garbi biak direla batera ireki behar diren atearen bi sarrailak: identitatea eta nazio hizkuntza.

Gauzak honela, askotan norbere hizkuntzarekiko erantzunkizunak inori leporatzen dizkiogu edota ekintza ez-linguistikoeekin zuritu nahi izaten dugu hizkuntzarekiko dugun axolagabekeria eta desleialtasuna. Gezur indibiduala deituko diogu diskurtso eta jokabidean bat ez etortze honi: «*kanpotarrak ez euskalduntzeak ez dio mesederik egiten euskarari*», esaten da sarritan, eta egia da, baina gero, hara non ikusten dugun jende askok erdaraz egiten duela euskaraz jakinik. Kontraesan izugarria ematen da pertsona hauengan eta horrexegatik, hain zuzen, deitzen diogu gezur indibiduala jokaera horri, ez bait datoz bat diskurtsoa eta jokabidea. Kanpokoak ez ikasteak ez dio mesederik egingo baina euskaldunok honelako jokabidea eta jarrera izateak mesederik egingo al dio?.

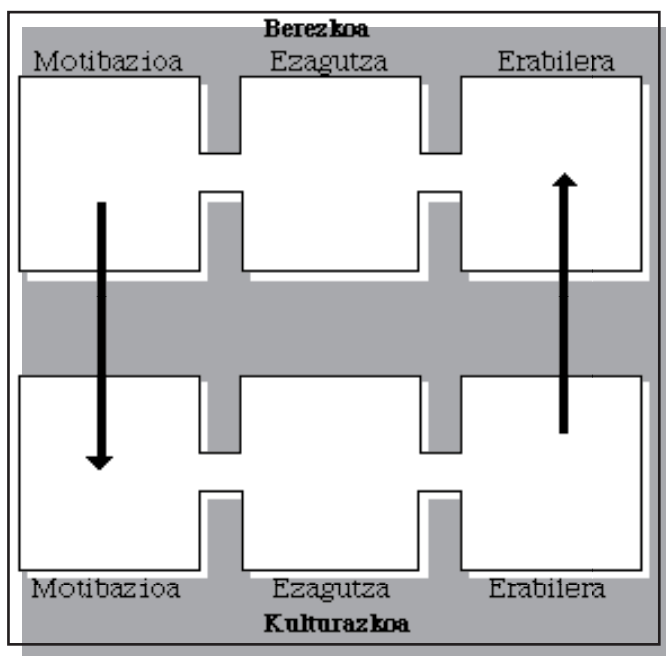
Garbi dagoena zera da: euskalduntasuna bertute bat da. Mundu osoak izan nahi du euskalduna, euskara dakienak eta ez dakienak: «*Yo soy vasco*» esaten da euskalduntasunaren baieztapen gisa. Sarritan bost minututan euskaraz egin edo agurretarako erabili eta erdarara jotzen da, bost minutu horiek edo agurrok euskalduntasunaren lekuko modura geratzen direlarik.

Beraz, inortxok ere ez du ukatzen norbere buruaren euskalduntasuna. Baina hori al da hizkuntzaren, euskararen kontzientzia izatea?. Arrasatear gazte hauen zita batek ederto asko esaten digu zer den kontzientzia: «*Kontzientzia? Konturatzia ze egiten dozun, igual hasten bazara pertsona batekin, igual badaki euska raz eta hasten zara erdaraz eta: ze nabil ni erdaraz egiten! Konturatzia ze egiten zabitzen, eta klaro intentatzia aldatzia*». (A)

Dena dela, aldatze hau kasu batzutan goizetik gauera emango da, beste batzutan, ordea, dugun oztopoari urratsez urrats aurre eginez zabaldu beharreko bidea izango da. Baina, bene-benetan kezkatu behar gaituena norabidea da. Geure buruari galdetu behar dioguna zera da: duela urtebete baino euskaldunagoa naiz?.

Azkenik **kontzientzia antzurik ez dagoela esango dugu**, kontzientziarik badago eraginkorra izango da, herriaren identitatea, euskara, bereganatzen lagunduko diona eta ez kontzientzia faltsua, hau da, funtzio sinbolikoetara mugatzen dena: izen euskaldunak jartzea, agurrak etabar euskaraz eta beste guztia erdaraz, erdaraz egitean euskal hitzak sartzea (ama, aita), izenburua euskaraz eta beste guztia erdaraz, etabar luze bat.

Beraz, **benetako kontzientzia, berezko ibilbidean motibazio konszientea lortzera garamatzana da**; motibazio honi esker gai izango gara ibilbide kulturala garatzeko. Eta kulturazko ibilbidean, aldiz, berezko erabilera garatzen lagunduko diguna. (Ikus grafikoa).

Kontzientziak berezkotik kulturalera eta kulturaetik berezkora jauzi egiten lagunduko digu.

1.2. LAGUNEN GARRANTZIA: JOKABIDE ALDAKETAN SAIATU DIRENEN EMAITZAK ETA PRESIO SOZIALA.

«Nik neure lagun batzurekin, nahiz eta eurak euskaraz jakin, ezin dot. Lehenengo berak begiratzen dostala aurpegi batekin eta gero igual hasten jakula erdaraz ...» (E1)

«Segun zein talde eta momentutan euskara baztertuta dago». (E1)

«Eibarren euskeria hitzegitia ez da lotsa, segun zeinekin; nere kuadrilako batengana joaten banaiz euskaraz, ba igual, ez dakit ze bezela gelditzen naiz». (E1)

«Eske ni orain juten naiz kalera eta euskaraz ez dotset egingo (kuadrilan)». (E1)

«Gehixenetan erdarara jotzen dozu nahiz eta denak euskaraz jakin, nire kuadrilanbategi bakarrik ez daki euskaraz, baina ia beti erdaraz egiten dou». (E1-E2)

«Nik klasean ere erdaraz egiten dot. Eta andereñoari ere askotan erdaraz egiten diot. Depende zeinekin egiten dozun». (E1)

«Baina hori (euskarara itzultzea) segun norekin elkartzen zaren. Elkartzen bazara ez dakitenekin eta ikasteko asmorik ez daukatenekin ...». (E1)

«Nahiz eta jakin, zu igual hasten zara euskaraz ez, eta besteak erdaraz jarraitzen dotzu eta ia ez dozu euskaraz egiten jarraitzen. Hori da zeinekin aurrean jartzen zaren. Gero igual beste batekin jarraitzen dozu euskaraz». (1-2)

«Askok ikasten dute lagunengatik eta ... baina zaila da». (E-1)

«Kuadrilan gehixena erdaraz, ze jentia pasau egiten dau euskaraz egitea ez dakit zergatik, beti erdaraz egiten dute». (E-2)

«Nik ez dakit bera konturatu dan. Ni ez naiz hasi behar berarekin hitzegiten ... eta berak esan behar dau: hau ze, nora doie ez? mas raro que ... Baina zu ere bai hasten bazara eta bera ere bai hasten bada, nik uste dot prozesu hori burutu daiteke la». (A)

«Ez dao presiñorik, pasatzen dana da, daukazun ohituria dala erdaraz edo euskaraz egitekoa, gehixenetan erdaraz egitekoa.» (B)

«Guk adibidez euskaraz egiten dou kuadrilan baina hemen presiño bat dao erdaraz egitekoa, orduan ... erdarara pasau behar dozu ya .» (B)

«Aurten, sobre todo, jentia gehixau kontzientzia da edo..., Koldok (irakasleak) ero ... Igual lehen, klaseko batekin edo, ba betik erdaraz, klasetik kanpora betik erdaraz. Lehen pentzetan zenun igual, honi ze pasetan ete jako! Eta nik uste dot zenbat eta aurrerago zu ere konturatzen zara; ba honek euskaraz egiten dust ba neuk ere bai. Eta nahiz eta euki kostunbrie erdaraz egitekoa ba zuk ikusten dozu, lehen igual pentzetan zauen zeozer rarue; baina orain konturatzen zara: honek euskaraz egin dau ba zeozegatik izango da: neuk ere euskaraz egin behar dutset!». (A)

Lagunek zenbaterainoko eragina duten adierazi digute irakurritako zitek, besteak beste zera adierazten digute:

- Gazte batzuren artean euskarak badu presentziarik edo ahalegintzen dira behintzat euskaraz egiten, baina lagun askori ahalegin hori barregarri gertatzen zaie.
- Askoren euskararekiko jarrera negatiboak oztopatu egiten du euskaraz hitzegin nahi dutenen euskararen erabilera.
- Talde txikian daudenean errezago egiten zaie euskaraz hitzegitea. Beraz, bi edo daudenean, segun zeintzuk diren, euskaraz egiteko ahalbide handiagoa dute. **Badirudi, erdarazalaren bat taldean izatea nahiko dela guztiak erdaraz hitzegin jartzeko.**
- **Orokorrean, ez du lotsa ematen euskaraz hitzegiteak, baina kuadrilak bere arauak, ohiturak ditu eta, haurtzaroaren ezaugarri balitz bezela, ohitura horietatik kanpo geratzen da euskara.** Ondorioz, kuadrilan euskaraz hitzegiteak orokorrean lotsa edo beldur apur bat ematen die.
- Pertsona baten jarrerak zenbaterainoko garrantzia duen adierazten digu zita honek: «*Nik klasean ere erdaraz egiten dot. Eta andereñoari ere askotan erdaraz egiten diot. Depende zeinekin egiten dozun*». (E1)
- Heziketa euskaraz jaso duten arren, inguruaren eraginaren ondorioz euren hizkuntza gehienetan erdara da.

Jokabide aldaketan lagunak eragin handia dute. Kuadrilak eta lagunak duten euskararekiko jarreraren arauera errezago edo zailagoa bait da eurekin euskaraz egitea. Gainera, kuadrilak gaztearen bizitzan duen eragina hain handia izanik, kuadrilan euskaraz hitzegiteak gaztearen eguneroko hizkuntza euskara izatea ekarriko luke. Eta, ondorioz, aurreko puntuan esaten genuenaren arauera, berezko ibilbidea edo hizkuntzaren arlo ez-formala (lagunartea, intimitatea) garatuko litzateke.

Baina hizkuntz gatazka dagoen komunitatean zaila da jakitea nola erreakzionatuko duen gizabanakakoak hizkuntz fenomenoaren aurrean. **Gazte hauei, euskaraz hitzegitearen ondorioz elementu markatua (+ euskara) izateko beldurra nabari zaie. Euskararen prestigio eza da, batez ere, beldur honen arrazoa. Konpeti tiboak izaten erakusten digute.** Lagunek bere jarrera (euskaraz egitea) nola ikusiko duten pentsatzen dute euskaraz egin aurretik. Baina, pentsatzen ote dute erdaraz egiteko ohitura dutenak nola ikusten ditugun, euskaraz bizi nahi dugunok?.

Gizartean nagusi diren ohiturekin apurtzeak eta elementu markatua izateak sortzen dieten beldurraren, presio sozialaren eta kuadrilaren eraginpean bizitzeak merezi al du?. Ikus dezagun zer dioen gazte honek: «*Guk, adibidez, euskaraz egiten dou kuadrilan baina presiño bat dao erdaraz eitxekua, orduan,... erdarara pasatu behar dozu ya*». (B)

Eta beste zita batek ere zera dio: «*Gehixenetan erdarara jotzen dozu nahiz eta denak euskaraz jakin, nire kuadrilan batek bakarrik ez daki euskaraz, baina ia beti erdaraz egiten dou*». (E1-E2)

Euskaldunoi borrokazaleak garelako usteak, ospeak... beti eman digu halako harrotasun moduko bat. Baina, zer da «borroka» izatea?. Euskararen berreskurapenean euskararen bidea urratzea da; baina, euskaraz eginez, euskal komunitatea konszienteki imitatuz.

Aitzitik, orohar **euskararen normalizazioan erdarak jokatu beharko lukeen rola jokatzen du euskarak gazte hauengan**. Intimitate hizkuntza (lagunartea) erdara izatera pasatzen da eta euskara derrigorrezko gauzetarako baztertzen da: eskola, euskaraz egiten zaienean euskaraz erantzuteko, etab... Baina eguneroko egoera ez-formalak, lagunartea, intimitatea, etab... erdaraz bizi dituzte. Eta honek garrantzia handia du. Egoera ez-formaletan euskaraz hitzegiten ez-eroso sentituz gero, euskara ez-eroso gertatuko zaio beti, baita ikasketak egiteko ere. Derrigorrezko zerbait izango da eta uko egingo dio ahal duen neurrian.

Eta euskarari uko egitearen aldeko ez bagara, ez du balio erdiko bideetan ibiltzeak, posizionatu egin behar da, ez posizionatzea ere posizionatzea bait da. Beraz, bi aukera ditugu: etsi (erdarari amore aman) edo norberak izan nahi duena izan.

Geure buruarengan konfiantza izaten lagunduko digu, beharbada, zita honek:

«Aurten, sobre todo, jentia gehixau kon tzientziau da edo ..., Koldok edo ... Igual lehen klaseko batekin edo, ba beti erdaraz, klasetik kanpora beti erdaraz. Lehen pentsetan zenun igual, honi ze pasetan ete jako!. Eta nik uste dot zenbat eta aurrerago zu ere konturatzen zara; ba honek euskaraz egiten dust, ba neuk erebai. Eta nahiz eta euki kostunbrie erdaraz egitekoaba zuk ikusten dozu, lehen igual pentsetan zauen zeozer rarue; baina orain konturatzen zara: honek euskaraz egin dau ba zeozegatik izango da: neuk ere euskaraz egin behar dutset».(A)

Eta zer gertatzen da euskararen aukerari, uko eginez gero? Norabidez aldatu ezean, endogrupotik, norberaren talde etnikotik, desertatzea dakar –norbere hizkuntza baztertzea–. Desertzio edo norbere hizkuntza baztertze honek erdara eta erdal kulturarekiko identifikazio gatazkatsua dakarkigu; beraz, exogrupoarekin identifikatzen gara. Identifikazio hau inkonszienteki ematen da, identifikazioa jarrera inkonszientea bait da, imitazioa konszientea den bezelaxe. Banakakoak gatazka hau bizi duenean erantzuna negatiboa da, gatazkarik badenik ere ukatu egingo du. Hala ere, arazoak indar berarekin jarraitzen du.

Gatazka horren ondorioz jarrera ezberdinak kanporatzen dira, *Ninyoles*-ek «*Idiomas y poder social*» liburuan adierazten digunez:

- Arazoa ikusteko zailtasuna.
- Arazoa gutxietsi.
- Zeharretik alde egitea arazoari.
- Apatia.
- Osagarritasun jerarkikoa demanden artean.

Arazoa ikusteko zailtasuna: Jarrera hau dutenak, arazo linguistikorik ez balego bezela portatzen dira, begiak itxi egiten dituzte errealtate sozialaren aurrean. Adibidez, euskara egoera txarragoan ikusi duen jendeari gaurko egoera ez zaio iruditzen hain larria denik; euskara salbatuta dagoela uste izango du.

Arazoa gutxietsi: Hauek arazo linguistikoari garrantzia kendu egiten diote, garrantzitsua dena komunikazioa da soilik eta ez zein hizkuntzatan komunikatzen garen. Praktikotasunaren alde daude besterik gabe, eta hizkuntza praktikoa beraientzat erdara denez, ez daude prest ezer egiteko euskara ere hizkuntza praktikoa bihur dadin. **Hizkuntza ez dute ikusten herri baten identitate modura.**

Zeharretik alde egitea: Hizkuntza beste faktore batzurekin nahasten dute. Lanpostuetarako euskara eskatzen denetik –meritu erara besterik ez bada ere– jarrera hau dutenen adierazpenak sarri jasan behar izan ditugu, euren «eskubideen» errebindikazio modura edo: «*y que importa que no sepa vasco, si es buen profesional*». Izan ote daiteke Euskal Herrian profesional ona euskara jakin barik?. «Ona» izan daiteke, baina euskaraz hitzegiteko eskubidea ukatzen digunez, medikuak,... euskaraz jakitea ezinbestekotzat jo behar dugu eta ez ezinezkotzat.

Apatia: Ezintasunaren aitortza da. Euskarak ez duela zereginik pentsatzen dute, beraz, beraientzat euskararen alde zerbait egitea alferrikako lana da. Adibidez, militante izandako askok epe laburrean aurrerapauso nabarmenik ez ikustean, etsi egin dute, konturatu gabe hizkuntzaren berreskurapena lortzekotan epe luzera lortzen dela.

Osagarritasun jerarkikoa demanden artean: Funtzio batzutarako bata eta beste batzutarako beste hizkuntza aukeratzea da: haurrei euskaraz eta helduei erdaraz egitea, etxean euskaraz eta kalean erdaraz, halako lekuetan euskaraz eta bestetan erdaraz, hala nola: «Kilometroak»-etan, andereñoarekin, etab,...

Jarrera guztietan ere arazoaren aurrean begi ixte bat dago. Hautabideetako bat baztertu egiten da, euskararen aukera da baztertzen dena. Zergatik? Euskara oraindik hizkuntza minorizatua izatean, **euskararen hiztunak sozial eta kulturalki erdararen hiztunen mailakoak direnik ez zaielako iruditzen.** Beraientzat ez gara eredu imitagarriak.

Jarrera hauetako batek ere ez dio inolako mesederik egiten euskararen berreskurapenari. Aitzitik, oztopo izugarriak dira, desprestigiatu ezezik euskaraz bizitzeko aukera murriztu egiten bait da. Beraz, euskararen alde bagaude, konsziente izan behar dugu, honelako jarrera batekin guztiz aurka jokatzen ari garela.

1.3. ERDARAZ HITZEGITEKO ERAGINGARRIAK: NAGUSIAK EREDU

«Hazten zoazenean, ba pixka bat nagusiagoa zarenean, hor etxean zuk, zure gurasoak, ba gehienak semeari euskaraz egiten diote beti, eta gutxi jakin arren beti euskaraz. Eta zuk ikusten dozu erdara nagusien hizkuntza moduan eta pixkat hazten zarenean, nagusi sentitzen zara eta erdaraz». (E1-E2)

«Jendiak usten dau erdaraz egitea askoz ere, ba ... que eres el más duro». (E-1)

«Konturatzen zara gutxi egiten dala euskaraz zure inguruan». (B)

«Gero, asko egiten dau etxean zelan hitzegiten dizuten eta ze pentsakera edo ... horrek ere asko egiten dau». (E2)

«Euskara Eibarren, igual gehixen gurasoek erabiltzen dabe beraien artian». (E2)

«Eske neretzako guk horregatik ez dogu hitzegiten hainbeste; gurasoetatik, jende askok, osea, gurasoek ez dietelako egiten eta orduan ba ... ez dakit guri beti erdaraz hitzegiten digute eta guk ba ...». (E2)

«Baina horrek hasieran kuriositatea ematen dotzu, eurak erdaraz eta zuk ez dakizu eta igual 2. mailan edo erdaraz egitea nahi dozu eta erdaraz hasten zara». (E-2)

«Hori izan leike ere bai bestiari entzunda hasten zarela erdaraz egiten ... zeren nere gelan batzuk hasi ziren erdaraz ikasten 3. mailan, linguajeko klasiatan. Eta gero ia jende guztia hasi zan erdaraz».

«Gero ia ohitura egiten da baina hasieran ikusten duzu nagusiek egiten daben hizkuntza moduan (erdara). Eta zu haurra zarenez, zurekin euskaraz». (E1)

«Jende askok usten dau, dala como más ... más moderno, erdaraz egiten badau». (B)

«Gehixenetan gu ga txarrenak, dakigunak, ez doulako egiten». (B)

Gazteen inguruan bizi diren nagusiak eredu izan dira beti. Euskara haurren hizkuntza dela konturatzen dira gazte hauek; nagusiek, nahiz eta gutxi jakin, umeei euskaraz eta euren artean erdaraz egiten bait dute.

Nagusien garrantzia behin eta berriz aipatzen dute; diotenez, euren inguruan mugitzen diren helduen portaerak oso garrantzitsuak dira jokaera batzuk finkatu ahal izateko: «*Gero asko egiten dau etxean zelan hitzegiten dizuten eta ze pentsakera edo ..., horrek ere asko egiten dau*». (E-2)

Inguruak, gurasoak etabar, eurei erdaraz egiten badie eurak ere erdaraz egiten dietela esaten dute.

Gurasoek euren artean erdaraz egitea salatzen dute, nahiz eta eurei euskaraz egiten dieten. Jarrera honek kuriositatea eta erdaraz egin gura sortzen diela diote.

Erdaraz egiteak ematen dizkien harrotasuna, modernotasuna ... oso sarri aipatzen dituzte. Erdaraz hitzegiteak balore batzu (balore desiragarriak) ditu eta euskaraz hitzegiteak beste batzu (negatiboak).

Ibon Sarasolaren bi zita hauek ere, gazte hauen adierazpenak baieztatu egiten dituzte, oso ondo adierazten bait digute zenbat baloratzen eta erabiltzen den euskara: (*Atxagaren «Obabakoak»* itzulpenari egindako sarreratik hartuak).

«...*Pero no es menos cierto que es absolutamente normal encontrarse con vasco parlantes que hablan habitualmente en castellano o francés entre ellos*».

«... *De hecho, la lengua nacional es para la ideología o ideologías nacionalistas algo así como la caridad para la iglesia oficial: algo que se predica inevitablemente, pero cuya falta de observancia se excusa con indulgencia.*

Sarritan kanpotarrei edo inori eskatzen zaio norberak egiten ez duena egiteko. Baina norberak egin dezakeena ezin dezake egin inork, aukera galdua bait da: «*Gehixenetan gu gara txarrenak, dakiunok, ez doulako egiten*». (B)

Bestalde, ez dirudi konturatzen garenik hiztun bakoitzak euskararentzat duen garrantziaz; prestigio handirik gabeko hizkuntza izatean, euskara dagoela ere ahaztu egiten bait zaigu hainbat eta hainbat aldiz: «*Jende askok uste dau dala como más... más moderno, erdaraz egiten badau*». (B)

Hau, euskararen hiztunok sakabanaturik egotearen ondorio zuzena dela esan daiteke. Izan ere, Euskal Komunitate desartikulatuak ez du indarrik, eta ezin dio eman euskarari behar duen estatusa.

Azkenik, eta bukatzeko, kuadroari komentario labur bat egingo diogu. Hizkuntzak hiru plano ditu: pertsona, komunitate linguistikoa eta hizkuntza bera.

Hiru planoen artean oreka gordetzea garrantzitsua da. Jakina, hizkuntzari berari zuzendutako lanak ere behar ditugu, prestigioa ematen diote hizkuntzari eta. Baina, beste bi planoak (komunitate linguistikoa eta pertsona) ahaztu egiten dira. Hizkuntzari mesede egiteko, komunitate linguistikoa eta pertsona jorratu beharra dugu: komunitate linguistikoak eragina bait du pertsonarengan eta pertsonak komunitate linguistikoarengan.

Ondorioz, banakakoak hizkuntz gatazkaren aurrean badu zerikusirik, zer eginik, posionatu egin behar da, eta eragin gainerakoek ikas eta egin dezaten

1.4. OHITURA

«Segun ... klasean eta horrela ... baina kanpuan.... etxean norbaitek erdaraz egiten badau, gero kalean ere erdaraz egingo dau». (E-2)

«Normalean bat hasi ezkerro, ez dakit, besteak jarraitzen dau. Baina segun ze pertsonakin zagozen raro sentitzen zara euskaraz egiten. Beti denbora guztia erdaraz egiten eta... euskaraz dakigu, eta etxean ere euskaraz egiten dou eta dena, baina pertsona horrekin ez zaizu urteten». (E-1)

«Neri ez jata sekula okurritu (euskarara pasatzea) mundu guztiak holan egiten dau berba... (erdaraz)». (B)

«Gaztetatik egiten badozu erdaraz, gero ia ohitu egiten zara eta gero ia ahaztu egiten jatzu (euskara)». (B)

«Segun zeinekin, adibidez ibiltzen bazara Bergarako batekin, ba beti erdaraz egiten dozu». (B)

«Hombre, galdu egiten dozu pilla bat erdaraz egiten badozu. Ikastolan, bigarren etapen hasten zanian, erdaraz egiten dozu gehiago euskaraz baino eta gero konturatzen zara, pilla bat galdu egin dozula; ba kostatzen da askoz ere gehixau euskaraz egitea... eta esplikatzeke gauza bat eta hori, askoz ere nekezaua da». (E2)

«Erdarara ere jotzen dou; hitz batzuk edo espresio batzuk ezin doulako euskaraz esan». (B)

«Adibidez, eztabaidetan eta, gauza asko erdaraz esaten dou ez dakiulako euskaraz esaten». (E-1)

«Ez da termino falta, badakigu ez, baina erdaraz da askoz errezaua euskaraz baino».(E-2)

«Niri pasau jat jutia ta: ordua daukotzu? eta begiratu holan, eta ez ulertu. Eta bueno: a ver si tienes hora eta... Horrek kortatzen du mogolloi bat. Eta klaro, bigarrenak egingo dotzu berdina eta ia hirugarrenari erdaraz galdetuko dotsezu, ze zuk ez dozu nahi...».(A)

«Eske jentie: no, no entiendo, háblame en castellano, eta zuk zer? Aspektu horretan garela oso «edukatuak».(E-2)

Gazte hauek ohituraren arazoa azpimarratzen dute. Korsziente dira ohitura dela beraiek euskara baztertzea dakarren eragileetako bat.

Etxean erdaraz egiten duenak kalean ere erdaraz egingo duela diote. **Baina, etxean euskaraz egiteak ez dakarrela kalean ere euskaraz egitea uste dute.**

Euskaraz egiteko ohiturak duen garrantzia eta dakarren ondorio positiboa azpimarratzen dute: «*Normalean bat hasi ezker ez dakit, besteak jarraiten dau*». Solaskideen arauera erreza edo zaila gertatzen zaie euskaraz egiteko ohitura gordetzea. Beraz, solaskidearen euskararekiko jarrera oso garrantzitsua da. (E-1)

Ohitura bat oso orokorra denean «normalizat» hartzea fenomeno «normala» da beraientzat: «*mundu guztiak horrela egiten dau*».

Erdaraz egiteko ohituraren ondorioz euskaraz hitzegiteko erraztasuna galtzen dutela ere esaten digute. Erraztasunik ezean erdaraz egiteko joera areagotzen da, erdaraz egiteko arrazoi bat dute eta: ezina, erraztasun eza.

Gazte hauek lehendabizi azpimarratzen dutena ohituraren arazoa da; korsziente dira arazo hau dela, gehienbat, beraiek euskara baztertzea dakarren eragileetako bat: «Gaztetatik egiten badozu erdaraz, gero ia ohitxu egiten zara eta gero ia ahaztu egiten jatzu (euskaera).

Ohitura, hizkuntzei dagokienez, inkorszienteki edo korszienteki sortua izan daiteke. Euskararen kasuan, adin batetik aurrera, korszienteki sortua izan behar duela inguru soziolinguistikoak berak erakusten digun errealitatea da. Izan ere, inertiak erdararen alde jokatzen du.

Haurrak inkorszienteki hitzegiten du, bere inguru hurbilenean euskaraz egiten bada berak ere euskaraz egingo du, pentsatu gabe. Baina umeen inguru hori oso mugatua da (familia, eskola...) eta urteak pasa ahala gizarteko beste esparru batzuetan ere mugitzen da gaztea (aisia, lana, lagunartea, harreman berriak,...) eta, halaber, gizartean dagoen hizkuntz gatazkaz ohartzen da, gizartean benetako indarra, eragina duen hizkuntza erdara dela konturatzen delarik.

Haurrak haur izateari uzten dion heinean bereganatzen dituen esparruak, ordea, erdaraz funtzionatzen dutenez, euskaraz bizi nahi badu, aukerak konzientea izan behar du, hau da, gizartean gertatzen denaz ohartu, geldiene bat egin (euskararen gatazkaz hitzegin, ausnartu,...) eta norabidea aldatuz (hizkuntzatat euskara hartu) euskararen aldeko apostua egin.

Esperientziak edo bizipenak berbalizatzeak gure gizartean dugun hizkuntz gatazkaz sakonago jabetzen lagunduko digu. Eskoletan euskara eta euskaraz irakasteaz/ikasteaz gain euskararen gorabehera sozialei buruz hitzegin beharra dago –baita lagunartean eta...– ezin gara mugatu ezagutza ematera/hartzera. Hitzegiteak, erdaraz hitzegiteko ohitura inkonzienteari, erdararen alde jokatzeko duen inertiari, freno jarriko bait dio, eta hori oso oso inportantea da. Zenbat eta gehiago hitzegin orduan eta freno tinkoagoa jarriko diogu erdarari, hau da, euskararekiko motibazioari eta kontzientziari oinarri sendoa emango diogu norabidez (euskara hizkuntzatat hartu) aldatu ahal izateko, eta ondorioz, euskarak poliki poliki bere bidea jorratuko du gudan, euskaraz hitzegiteko ohitura inkonzientea izateraino.

Esandakoa ulertzen laguntzeko imagina dezagun kotxez goazela abiadan; zerbaiten ondorioz norabidez aldatzea erabakitzen badugu, lehendabizi kotxea frenatu egin beharko dugu hartua duen inertzia gelditzeko –imaginatu kotxea maldan behera doala, kotxea maldan behera bezain errez ahoratzen bait zaigu erdara– ondoren atzerako martxan jarri eta prest dago kotxea norabidez aldatzeko. Adibide honetan garbi ikus dezakegu kotxea frenatzeak eta gelditzeak duen garrantzia. Bada, ez du garrantzi makala hizkuntzaren kasuan ere.

Dena dela, prozesu hau bideratzeko norbaiten laguntza ezinbestekoa da. Lagunduko duen pertsona hori,... nolabaiteko «teoria» batean oinarrituta aritu ezean, betiko leloaren inguruan jarduteko arriskua dago.

Euskararen aldeko aukeraketa hau oztopoz jositako bidea da. Hizkuntza bat osasuntsua, indartsua izatea eragiten duten mekanismoak motibazioa, ezagutza eta erabilera dira. Euskararen kasuan hirurak ere maila apalean ematen direnez, neurri batean gure esku ez dagoen oztopo batekin topo egiten dugu uneoro: euskaraz egiten ahalegintzen gara, euskaraz hitzegin nahi dugu baina ezin egin gura litzatekeen beste, hau da, kalera irten eta ezezagun batekin topo egitean, toki ezezagunetara joatean, etabar... beti frogatu egin behar dakien ala ez. Eta jakina, askotan hizkuntzaz aldatu behar, erdaraz egin behar.

Ezintasun hau adierazteko badago termino bat, katalanen eskutik datorkiguna: «desamparanza aprendida». «*desamparanza aprendida*» hau zer den hobeto ulertzeko ondo datorkigu zita hau: «*Niri pasau jat jutia ta: ordua daukotzu? eta begiratu holan, eta ez ulertu. Eta bueno: a ver si tienes hora eta... Horrek kortatzen dau mogolloi bat. Eta klaro bigarrenak egin dotsu berdina eta ia hirugarrenai erdaraz galdetuko dotsezu, ze zuk ez dozu nahi...*».(A) Hizkuntzaren

3 faktoreek (motibazioa, ezagutza, erabilera) zenbat eta garapen hobeia izan orduan eta gutxiago jasan beharko dugu «desamparanza aprendida» delako hau. Kontutan izan ezagutza dela kasu honetan faktorerik garrantzitsuen; ez dakitenek ikasi bitartean «desamparanza aprendida» horretan egoten jarraituko du.

Euskaraz hitzegitea fenomeno orokorra, soziala ez den bitartean aukeraketa konszientea izan behar da eta aukeraketa konsziente hori gauzatuz doan heinean euskaraz egiteko ohitura inkonsziente bihurtuko da.

Aukeraketa konsziente honen motorra motibazioa dela esan dezakegu. Honela bada, hizkuntzei eragiten dieten bi motibazio motak deskribatu beharra dago.

Motibazio instrumentala: Hizkuntza helburu praktikoekin ikasten, erabiltzen da: lana aurkitzeko behar delako edo errezago aurki daitekeelako, norma soziala bihurtu delako (adibidez eskola) etabar. Beraz, euskara ikasteak edo jakiteak ez dakar euska raz hitzegin gura izatea, edota oraindik eraikitzen hasiak garen komunitate linguistikoan partaide izan.

Motibazio integratzailea: Hizkuntza horren talde sozial eta linguistikoan integratzeko helburuarekin ikasten du. Beraz norbere burua euskaldun bezela osatzeko, euskaldun sentitzeko nahia sendoa da, euskara eta euskal kultura bizi izango ditu, eta ondorioz, euskaraz hitzegino du.

Euskararen normalizazioa gauzatzeko, beraz, motibazio integratzailea ezinbestekoa dugu. Gure gizartean motibazio inte gratzailea nagusitzea lortu beharra dago.

Paperak inbertitu beharra dago. Euskarari eragingo dion motorea motibazio integratzailea denez, motibazio instrumentalak erdararen erabilera erregulatuko du, honek erdara ezinbestekoa den kasuetan erabiltzea ekarriko lukeelarik: Euskalerrian euskararen normalkuntza lortu bitartean euskaraz ez dakitenekin harremanak izateko edota Euskalerritik kanpo hitzegiteko.

Beraz, kate bat sortzen da: motibazio integratzaileak euskaraz hitzegin gure izatea dakar, hitzegiteak ohitura, ohiturak erreztasuna, erreztasunak eroso sentitzea euskaraz egitean. Eta, ondorioz, hizkuntzak bere funtzio komunikatiboa bereganatzen du.

2. EUSKARAREN PRESTIGIOA ETA BEHARRAREN FALTA

2.1. EUSKARAREN PRESTIGIOAREN MUGAK

«Baina zergatik hasten da bat erdaraz? Erraztasun falta izan leike baina... non zauden ere garrantzi handia dauka».(E-1)

«Eske hori da ere bai, juten zara denda batera eta esaten dozu euskaraz eta igual horkua ez da euskalduna eta erdaraz hasten jatzu. Igual juten zara Ondarrura, han ia danak egiten dabe euskaraz, baina hemen buffff,... hemen dana egiten da erdaraz eta ez dakit...».(E-2)

«Orain ere herri haundi batera joan ezkerro, eta zerbait galdetu edo eskatu behar balu erdaraz egingo luke batek, nahiz eta beti euskaraz ari lagunekin».(E-2)

«Ideala izango zan euskara lehenengo hizkuntza bat bezala eta askoz ere garrantzitsuagoa, baina neretzat, erdararen menpe dago euskara».(E-2)

«Hitzegiterakoan beti, 2. hizkuntza bat bezala erabiltzen da, osea, bigarren errekurtsio bat bezala. Lehenengo erdaraz egiten dozu eta gero euskaraz».(E-2)

«Jende askok usten dau dala como más... más moderno erdaraz egiten badozu».(B)

«Euskara ikusten dozu igual etxeko hizkuntza bat eta gero kalera urtetzen dozu eta alde guztietatik entzuten dozu erderia eta igual izan leike ba... TV, radio eta periodikuak, ia danak erdaraz dira, bueno orain hasi dira euskara lantzen ez, baino...»(E-1)

«Euskeria etxeko hizkuntza, haurrena».(E-1)

«Ikastolan maixuek euskaraz hitzegiten diete baina beraien artean beti erdaraz».(E-1)

«Euskara umeak, txakurrak, gurasoak eta eskola, eta eskolan klaseko orduetan bakarrik».(E-1)

«Baina gertatzen da amak eta aitak euskaraz jakin eta umeari dena erdaraz eta umea nahiz eta euskalduna izan, dena erdaraz».(A)

«Igal ba kulpia guk ere eukiko dou ze askotan zoiatz Donostira edo Gasteizera edo eta zu ez zaotz ohituta euskara batuan berbetan eta esaten dozu: ba ez naiz hasi behar orain batuan eta erdaraz hasten zara. Eta asko da ere bai zelan zaotzen ohituta Arrasateko euskaria erabiltzen beste leku batzuetan, adibidez, kanpua ezin dozu erabili (bueno erabili leiketzu baina...) ba orduan ba itxi egiten dozu. Igal gure arazua izango da.

Egon gu kalia eta kuadrilakuak ia erdixak erdarazkoak izango dies. Eta ni honekin igal hasi euskaraz, ez? eta ia begiratzten dotsu holan eta boronui eta no se qué... hasten dies holan esaten eta... eurok esaten dabe bueno bueno, honek ze dabitzie euskaraz egiten ze ba... ikusten da gauza barregarria ta...». (A)

«Nitako euskara dao hartuta erdaratik aparte, konplemento bat bezala. Asignatura moduan. Hori ere badekot, baina ez... nitako kontzientziau behar gara ba... lehenengo euskara eta gero inglesa eta erdara ere badekot. Baina jentia ez dauko hori. Jentia dauko nik dakit erdara, gero euskara apur bat eta gero inglesa, frantzes edo...». (A)

Askotan errepikatzen diren iritza batzuk, horrela laburtuko genituzke:

Lehendabizi egiten duten desberdintasuna lekuaren arabera da:

a) Herri txikiak jendeak sarriago erabiltzen du euskara bere komunikazioetan, herri handietan gaztelera hainbat funtzioz jabetu delarik (esparruak jan dizkiolarik euskarari).

b) Herri handietan, gaztelera eta euskararen arteko menpekotasuna areagotu egiten da.

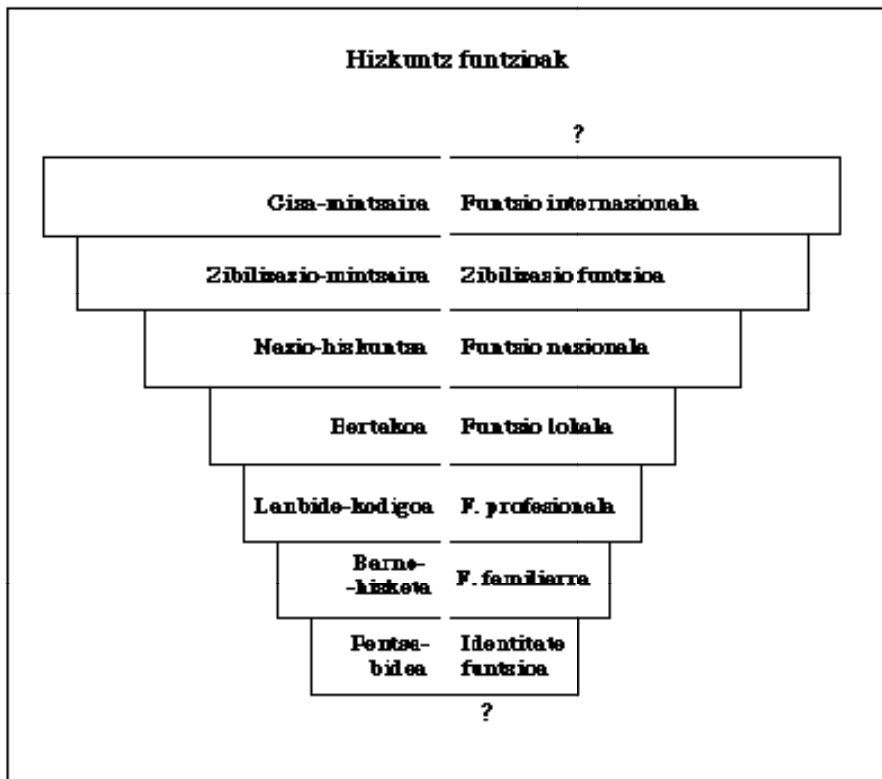
Gazteak kontziente dira erdarak betetzen duen rola euskararena baino askoz ere garrantzitsuagoa dela. Gaur egun, euskara jakitea ez dute beharrezkoa ikusten, borondatezko ekintza bat baizik: euskara, bigarren hizkuntza bat.

Gaur egun, erdaraz egitea modernoagoa? Euskara gauza barregarria bezala ikusten da oraindik.

Maiz errepikatzen den konstante batekin topo egiten dugu: euskara etxeko hizkuntza eta kalekoa erdara. Beraz, esparru oso mugatua du hizkuntza (gure gizartean, eta prestigioak lotura estua du honekin. Hau da, prestigioak esparruak zabalduko lituzke, eta era berean, euskara gizarteko hainbat alorretara zabaltzeak, bestelako garrantzi eta prestigioa emango lioke gure hizkuntzari.

Bai guraso eta baita irakasle askok ere, haurrei euskaraz egin eta beraien artean erdaraz egiten dutela ere salatzen dute.

Puntu honen mamia gure gizartean euskarak duen garrantzia litzateke eta hau, neurri handi batetan gure hizkuntzak betetzen dituen funtzioen baitan dago. Gogora ditzagun zeintzuk diren hizkuntza batek bete ditzakeen zazpi funtzioak:

Zenbat eta funtzio gehiago bete, orduan eta prestigio handiagoa edukiko du eta alderantziz.

Euskara, toki batzutan laugarren funtzioraino iristen bada ere, beste batzutan ez da pasatzen lehen edo bigarrenetik. Hizkuntza batek, hizkuntza nazionalaren mailan kokatzea lortu behar du kultur hizkuntza izatera iritsi ahal izateko eta hizkuntz lokalaren mailara (dialektala) jaitsi ez dadin.

Hemen dago euskara eta gaztelaren arteko gatazka: gatazka hau 3. eta 4. mailetara pasatzen da eta ondoren 2. eta lehenengora ordezkapen prozesu osoa burutu arte.

Zitetan ikusi dugunez, gaur egun, euskara etxeko eta haurren hizkuntza litzateke eta beste alor gehienak edo ia gehienak, erdarak betetzen ditu.

Euskara haurren hizkuntza bezala ikusteak, ondorio garrantzitsu bat dakar: haurren esparrura mugatzen badugu, gaztarora iristen direnean haurtzaroko elementutzat hartuko dutenez, hizkuntza alde batera utziko dute. Honela, erdaraz mintzatzea, heldutasunaren sinbolo bihurtzen da poliki-poliki erdaraz egiteko ohitura sendotu egiten delarik.

12 urtetik 14-ra bitartean, euskara finkatzea lortu beharko litzateke, hau da, «euskarazko» ohiturak sortu. Ezin ahaztu, normalean, gaztelera hasten den erlazio edo harremanak gaztelera jarraituko duela eta alderantziz. Beraz, ondorio garbia ateratzen dugu: adin hau oso inportantea dela, bertan finkatzen bait dira erlazio asko eta hauek euskaraz izatea aurre rapauso garrantzitsua litzateke.

Beste ezberdintasun bat ere azpimarratzen dute gazte hauek, hau da, lekuaren arabera. Herri txikiak jendeak sarriago erabiltzen du euskara bere komunikazioetan. Herri handietan, ordea, gaztelera errezago jotzen da, eta, era berean erdararen presioa larriagoa egiten da. Azken hauetan, gaztelera eta euskararen arteko menpekotasuna areagotu egiten da beraz. Gogora dezagun gazte hauen nahia eta errealitate gordina adierazten digun zita hau: «*Ideala izango zan euskara lehenengo hizkuntza eta askoz ere garrantzitsuagoa, baina nerretzat, erdararen menpe dago euskara*». (E-2)

Gazteak konsziente dira erdarak betetzen duen papera, euskararena baino askoz garrantzitsuagoa dela. Gaur egun, euskara jakitea ez dute beharrezkoa ikusten, borondatezko ekintza bat baizik.

Euskara mugatuta aurkitzen da alor konkretu batzuetara, hauetaz kanpo tokirik ez duelarik. Euskara bizirik dirauen esparru hauek etxea eta, honen barruan, haurrak lirateke; kalean ez du tokirik eta komunikabideetan ere lana egin beharra dago oraindik. Honela bada, euskarak aurrera egingo badu esparru hauek zabaldu beharko dira eta gaztelera eta euskararen arteko desoreka leundu.

Egia esan, gaztelera askoz ere prestijiosuagoa izateak ondorio bat dakar: erosoagoa da erdaraz aritzea: «*Baina gertatzen da amak eta aitak euskaraz jakin eta umeari dena erdaraz eta umea nahiz eta euskalduna izan, dena erdaraz*». Gurasoek askotan, haurra erdaraz bizitzera bultzatzen dute. Honela, errezago lortuko du «zerbait» izatea gizartean eta gainera eroso sentituko da.

Baieztapen honekin, hizkuntzak bizirik irauteko behar duen ezinbesteko lokarria apurtzen da, hau da, transmisioarena. Hala ere, transmisioa eman ondoren, haur horiei bitartekoak jarri behar zaizkie euskara gorde dezaten eta haurtzaroarekin batera bazter ez dezaten.

Erdararako joera hau, faktore inportante baten ondorioa ere izan daiteke, autogorrito linguistikoarena. Euskararen prestigio murrizak autogorrito hau ekar dezake:

- Kanpoko presioarengatik eta
- norberaren taldea alde batera utziz.

(Aurrerago azalduko dugu inferioritate konplexuaren barruan, erresponzabilitatea ekidituz).

2.2. EUSKARARENGANAKO LOTSA

«Eske joaten zara Mutrikura eta taberna batean dena euskaraz eta erdaraz eskatzea lotsa eta hemen euskaraz egitea lotsa». (E-1)

«Mordotan pasau jata esatia bateri: ze ordu da? Eta... eh? Eta ni kortauta». (E-1)

«Badago jendea euskaraz jakin eta esaten duena ez dakiela, gaizki egiten duela pentsatzen duelako». (E1-E2)

«*Eta baserritarrak, ere, jeisten direnien... Inportantzia edo... badaki euskaraz baina...*». (E-1)

Lehendabizi aipatzen duten lotsa inguruneak eragindakoa da: hiri edo herriko giroak zerikusi handia dauka hizkuntza bat edo bestea erabiltzeko orduan.

Beste batzutan, lotsa hau inferioritate konplexu baten ondorioz sortua da. Euskara erabiltzea herritarraren marka bihurtzen da eta gazteleraz aritzea, oster, hiritarraren marka.

Hainbat aldiz aipatzen dituzte baserritarrak, izan ere, euskaraz jakin arren maiz aritzen dira erdaraz nahiz eta hizkuntza hau ez menperatu oso ondo. Badirudi, gizartean integratzeko beharrezkoa zaiela erdaraz aritzea edo eta menperatzen dutela adieraztea.

Honen oinarrian, inferioritate konplexua ere bete betean ageri zaigu: «**Inportantzia edo....**» Herrira jeistean, beren nortasun adierazleak alde batera uzten dituzte eta hauen artean garrantzitsuenetako bat, euskara.

Erdara ikastea beharrezkoa gertatu izan zaie gutxiago ez sentitzeko eta konplexu hori baztertzeko. Kaleko jendea baino gutxiago sentitze honek lotsa dakar berarekin eta gaztelerara bultzatzen ditu.

Ingurunea erdalduna izateak, eta baita erdara hizkuntza prestijioitsuagoa izateak ere, ondoren azalduko dugun fenomeno, autogorrito linguistikoarena bultza dezake –gure kasuan euskara alde batera uztera–.

Askotan aipatu dugun bezala, euskara, herritarraren markatzat hartzen da sarritan eta erdara hiritarrarena. Hirian integratzeko, herritarraren adierazleak alde batera uzten dira, eta ondorioz, euskara ere baztertu egiten da. Autogorrito honen eragina ez da hemen bukatzen : sarri askotan gehiengoaren ohitura eta kultura asimilatzea dakar, hau da, talde boteretsuenaren interes kulturekin identifikatzea.

Identifikazio honek, norberaren inferioritatea areagotu egiten du eta berezko taldearen ohitura, hizkuntza eta abar baztertzera bultzatzen du. Konplexurik ez edukitzeko gehiengoaren ezaugarriak barneratu behar ditu, hau da, buru belarri identifikatu.

Zer esan nahi du, azken finean, identifikazioak eta autogorrotoak? Norberak, bere taldeko partaide bezala dituen erresponzabilitateak alde batera uztea.

Guzti honek kontradikzio bat sortzen du gizabanakoaren barruan: alde batetik integratze nahi hori eta beste aldetik, bere taldearekiko leialtasun sentimendua (ahulagotzat jotzen dena).

Autogorroto honek, frustrazioaren ondorioz, agresibitatea garatzen du. Batzuetan, talde boteretsuenaren presioa konszientea da eta agresibitate hori talde horren aurka garatzen da. Sarriago ordea, presio hori ez da hausnartzen eta inkonszientea bihurtzen da: kasu honetan, agresibitatea jatorrizko taldearenganako izaten da, bere inferioritatea onartuz. Jatorrizko taldearenganako agresibitate hau modu askotara ematen da. Adb: ikusi ohi da euskalduna izanik, euskaldun bezala jokatzeko dutenen aurrean txarto sentitzen den jendea, norberaren ezintasuna eta inferioritate konplexua areagotuz.

Beraz, autogorroto hau (edo autoestima falta) da gure gizartean hizkuntz aldaketa eragiten duen faktoreetariko bat.

Komunitate linguistiko bat minoria denean eta tratu desberdina jasaten duenean, komunitate horretako gizakiak, gehiengoaren hizkuntza berenganatu ahala, jatorrizko taldearen ezaugarriak gorrotatzera ere hel daitezke. Gorroto honen islada nagusia hizkuntza bera da askotan eta hizkuntz aldaketa honek identifikaziorako bidea errazten du.

Dena den, bereiztu egin behar dira imitazioa eta identifikazioa. Lehenengoa fenomeno konszientea da eta nahiz eta gehiengoaren jarrerak imitatu, norbanakoak bere pertsonalitatearekin jarrai dezake (benetako arazoari begiak itxi gabe).

Identifikazioak aldiz, autoanulazioa dakar. Joera inkonszientea da eta sekretuan gorde daiteke hainbat modutan: erre primitu, disimulatu etabar. Honek kontradikzio ugari sortzen ditu gizakiaren barnean, apatiara bultzatuz.

2.3. BEHARRAREN FALTA

«Problema da jentiak ez dabela nahi ere euskara ikastia, titulo bat lortzeko ikasten dabe. Besterik ez». (E-1)

«Eta beharrik ere ez dago». (E-1)

«Hemen euskara esigitzen dizutenian, titulo moduan; hemen joan zen urtian, udaletxian, ez dakit ze postu zauan libre eta ba plenuan erabaki zan ba berdin zala euskaraz edo erdaraz». (E-1)

«Positiboa da lanpostuetarako euskara esigitzea ze zuk ikasten badozu lantegirako eta, ba gero normalean erabiltzen da, zerbaitetarako baina erabiltzen da». (E-2)

«Nik uste dot jendia dagoela ikastolan ibili dena eta orain euskaraz ideiarik ere ez daukana. Ez du egiten ez kalean, ez etxean eta ez inun. Eta ETB ikusten badu ere, letrak dauzka erdaraz eta ez dago arazorik». (A)

«Kanpotarrentzat euskara inglesan berdina izan leike edo igual txarrago, ze total ez dizute exigitzen inoiz ere. Inglesa gutxienez, kanpora zoaz eta...».(A)

«Gainera nire ustez gu tontuak garela ze... kuadrilakuak morduak egiten dabe euskaraz, beste morduak erdaraz eta guk ba ez dou... guk egiten gau holan ba eurak komoduao izateko; ze eurak zertarako jakin behar dabe euskaraz eta hitzegin behar dabe ze guk badakigu erdaraz. Eta holan ez douz bihartzen ezebezetara». (A)

Gazte hauek 3 puntu desberdintzen dituzte atal honetan:

- Lanpostuetarako ez da euskara eskatzen, nahiz eta toki publikoetako postuak izan. Jende askok ez du euskara ikasi nahi, eta beharrik ere ez dago. Gazte hauen ustetan, gakoa ikasi edo erabiltzen hastean datza eta hau lortzeko bide inportante bat lanpostuena da. Dena den, ez daukate konfidantza handirik irtenbide honetan, euskara eskatze hori oso motela dela uste bait dute: ez dute somatzen presiorik honen alde.
- ETB: Euskal Telebistan erdarak duen oihartzuna salatzen dute, presentzia handia bait du. Erdara sartzearen guztiz kontra azaltzen dira, komunikabideak euskara suspertzeko bide bat izan daitezkeela pentsatzen dute. Normalean euskaraz egiten duen batentzat ere kaltegarria izan daitekeela azpimarratzen dute, erdaraz dauden letrak irakurtzeko joera har bait dezake.
- Kanpotarrak: Kanpotarrentzat euskarak ez du inongo baliorik, ez bait da beharrezkoa. Askotan inglesa bera ere, euskara baino erabilgarriagoa suertatzen zaie (prestigio gehiago duela ere esan daiteke). Baina gure kaleetan, gure erakundeetan, gure herrietan euskara hizkuntza nagusi bezala erabiliko balitz, erdaldunak euskara ikastera eta erabiltzera behartuak sentituko liriateke.

Askotan, erru guztia erdaldunei botatzen zaie baina kontutan izan masiboki etorri zirenerako Euskal Herria erdalduntzen hasia zegoela aspaldidanik eta hauen etorrerak prozesu hori areagotu eta bizkortu besterik ez duela egin.

Euskaraz jakin gabe bizi gaitezke eta gure erlazio sozial guztiak mantendu; gizarte honetan erdaraz jakitea beharrezkoa den bitartean, euskaraz hitzegiten jakiteak ez du balio gehiegirik.

Beharraren puntu honetan goazen ikustera lehendabizi ze dion legeriak gai honi buruz:

1978-ko espainiar konstituzioaren 3. artikulua zera dio:

«El español o castellano es la lengua oficial del Estado. Todos los españoles tienen el deber de conocerlo y el derecho de usarlo. Las otras lenguas serán también oficiales en el ámbito de sus comunidades respectivas».

Beraz, Euskal Herrian behartuta gaude gaztelera jakitera, baina euskararen ezagutza ez da derrigorrezkoa. Euskaldun batek ezin dezake erdara alde batera utzi, baina erdaldun edo «vasco» batek bai, ordea, euskara. Honek ondorio garrantzitsu bat dakar gure gizarterako: euskaldun «vasco»-ak erdaldundu egiten dira eta erdaldunak ez dira euskalduntzen. Komunitate linguistiko bat ahultzen den bitartean (euskara) bestea indartu egiten da (erdara): **euskaldunak elebidun diren bitartean, erdaldun komunitatea elebakarra da** (hizkuntza batekin aski dute bizimoduak eskatzen dizkien funtzioak betetzeko). **Ondorioz, euskara, sozialki, ez da beharrezkoa.**

Honekin, motibazio instrumentala ere alboratu egiten da. Euskara normalizatuko bada, dudarik gabe, legeriari dagokionez ere, gaur egunekoak baino dekretu hobeak beharko ditugu, euskararen aldekoak bederen. Legea alde edukitzea oso inportantea da hizkuntza baten garapenerako edo eta normalizaziorako (suposatzen duen babesagatik besterik ez bada) baina legearekin bakarrik zer? Hor daukagu Irlandako kasua, independentzia lortu ondoren gaelikoaren aldeko legeria izan zuten baina honek ez du ekarri inolaz ere hizkuntzaren berreskurapena baizik eta atzerunzko prozesuan jarraitzea. Beraz, nahiz eta legea alde eduki, gizarretik bertatik sortu behar da hizkuntza. Ez dezagun, beraz, dena legearen esku utzi, jokaera honek mesede kaskarra egingo bait dio euskarari.

Aipatzekoa da dena den, nolabaiteko beharra susmatzen den tokietan ere euskarak betetzen duen rola (ETB,...). Kasu askotan produktua euskaraz atera arren, barne funtzionamendua gaztelaren menpe dago, eta honek kontraesan bat dakar. Kontraesan honen ondorioz, hurrengo puntu batean aipatuko dugun gezur soziala garatzen da.

3. GIZARTE ALORREKO GEZUR SOZIALAK

3.1. IRAKASKUNTZA

a.- Euskarak heziketan duen garrantzia (praktikotasuna):

«(Gurasoak) Eibarkoa bada ikastolara bidaliko du, nahi duelako bere semiak ikastea euskaraz eta giro euskaldun batian».(E-2)

«Baina segun ze guraso. Batzuk nahio dute semia erdal eskola batetara bidaltzia pentsatzen dutelako ikasketa hobiak aterako dituela». (E-2)

«Beti ikastolan gehio hitzegingo da euskaraz beste zentruetan baino».(E-2)

«Gainera esaten dabe, zertarako? Gero karrera bat ein behar dozunian, erdaraz ein behar da».(E-1)

«Euskeria salbatzia nahi badabe, desde luego hori da lehenengo pausua, Unibertsitatea euskaraz ipintzia». (B)

«Erdaraz karrera einda, galdu eitxen dozu pila bat». (B)

«A ereduko euskara nibela da... zero». (A)

«Gero igual ba... Eibarko euskeria ez dagoela ixa, bakarrik batua. Zaharrek eurentzako gordetzen dabe. Ikastolan ere esaten dizue –ez da erabiltzen– eta hika pasau eitxen dozu». (E-1)

«Kuadrilan gertatzen dena da nahiz da jakin ba badakixiela, baina zelan euskaraz ez daben ikasi ba aurkitzen dabe, zailtasuna igual ez, baina lotsa edo txarto eingo dabiela ero...» (A)

«Arazua da igual ba kuadrilan euskaraz ondo dakixenekin ba euskaraz itxen dozu eta ez dozu eitxen batue eta orduan ez dakixenek ez dotzue ulertzen ze badakixie euskaraz zabitzela baina ez dakixe ze esaten zabitzen ze aditzak eta aldatu eitxen dou eta orduan esaten dotzu: esango dozu mesedez normal dan moruan? Eta klaro, guri ez dozku urtetan hor batua eixia». (A)

«Eta esaten dotzue batuan itxeko eta zuk ez dekozu... eta erdarara jotzen dozu... lagunekin eta itxeko batua... oso artifiziala». (A)

Hezkuntza euskaraz jasotzeak garrantzi handia dauka gazteen hezkuntz jokabidean.

Irakaskuntzan euskaraz aritzeak, gure hizkuntza bizitzako beste hainbat egoeratan erabiltzera bultzatzen dezake. Gazte hauek ezagupen maila on bat izateak erabilera eta baita hizkuntzarekiko motibazioa ere bultzatu eta indartu egingo du. Hezkuntza gazteleraz jasotzeak ordea, euskaldun bat bere bizitzako egoera arruntetan ere gazteleraz aritzera bultzatzen dezake.

Ze arazo daude haur hauek haurtzaroan eta gero gaztaroan euskaraz ikas dezaten?

Alde batetik guraso batzuren jarrera, hizkuntzaren prestigioa dela medio, beren semeak erdal eskoletara bidaliz (eta ezin ahastu erabileraz ikasten hasten dela haurra).

Hemen aipatu behar askotan baztertua gelditzen den Eskolaurrea (ez bakarrik eskola; etxea,...) adin honetan bultzatu behar bait da haurraren iharduera aktiboa. Beharrezkoa da elkarreragina edo interakzioa bultzatzea (bai ama-haurra, irakaslea-haurra,...) adin honetan garrantzizkoak direlarik bizitzarekin lotura duten hitz eta kontzeptuak. Eguneroko bizitzak eskaintzen ez dizkion egoerak lantzeak, umearen motibazioa murriztu egin dezake, bere mundutik kanpo gelditzen den zerbait bihurtzen bait da.

Beraz, orain dela gutxi arte nahiko zokoratuta egon den etapa honi ez zaio kendu behar bere garrantzia, leialtasun linguistikoa txikitatik landu behar bait da.

Beste aldetik, behe mailako euskal hezkuntzak goi mailan jarraipenik ez edukitzea ere, oztopo larria bihurtzen da. Hutsune honek izugarritzko muga dakar euskararentzat, ate asko ixten dizkiolarik:

«*Erdarazko karrera einda, galdu eitzen dozu pilla bat*».(B)

Bestalde, guraso eta gazte askoren kezka hau da: «*Gainera esaten dabe, zertarako? Gero karrera bat ein behar dozunian, erdaraz ein behar dia*». (E-1)

Arlo honetan ere, beste askoren artean oraindik euskara baztertua.

Beste gertaera batzutat ere penatzen dira: A erduetako maila bajua (3 orduz euskara astean euskararen ezagupena lortzen ez dutelarik) eta euskalkien galtzea eta hauek erabiltzeak euskaldunberriekin hitzegiterakoan suposatzen duen muga –batua lagunekin aritzeko, artifiziala iruditzen zaiolarik–.

«*...ez dakixe ze esaten zabitzen ze aditzak eta aldatu eitzen dou eta orduan esaten dotzu: esango dozu mesedez normal dan muruan? Eta klaro, guri ez dosku urteten hor batua eitia*».(A)

Zer esan nahi du honek, Ondarrun, Eibarren edo eta Arrasateko kaleetan, lagun artean, batuaz aritu behar dela? Ez, eta hemen beharbada, irakaskintzaren akats batekin topo egiten dugu. Gure ustez komenigarria litzateke euskal irakaskuntzaren azken mailetan tokian tokiko euskalkia irakastea eta azaltzea ikasleei ez dela leku guztietan berdin hitzegiten.

Bestalde, **euskaldun zaharrak ere saiatu egin behar dira nolabait bidea errazten ikasten ari direnei eta ahalegintxo bat egin beraien partetik**, nahiz eta aldez aurretik jakin ez direla egongo oso eroso. Horrela ohituko dira euskaldunberriak, poliki poliki, herriko hizkuntzara.

b.- Eskolaren motibazioa:

«Irakasliek ez dakixe askotan euskaraz».(E-2)

«Asko eta asko hasten die euskaraz itxen eta erdarara jotze dabe... gu, be bai, baina...».(E-2)

«Gero, zelan dien euskaldun berriak, batzuk ez dakixe oso ondo euskaraz».(E-1)

«Ba, klasian euskaraz, ba daukazulako mate eta euskaraz».(E-1)

«Motibaziñua bai, porque klasian eitxen dozu euskaraz, Gero klasetik kanpora. segun ze lagun daukazu, erdaraz».(E-1)

«Oin arte ez dogula pentsau: euskara hitzegin klasian, klasetik urten eta ia erdaraz eta igual jatzu. Ez zara konturatzen. Eta oin ba, lana, Koldo eta ez dakit zeaitxik ba hasten zara pentsetan». (A)

«Oin aztertu in gau. Oin in gau lan bat: lehen zer hitzegin zan, oin ze hitzegiten dan, zenbat jente dauen, zenbat galdu dan eta ikusten da joe ba gure hizkuntza bat dala eta gainera ba Kolo (irakaslea) eukitxa hor sartzen...». (A)

«Umea zarenian gure bozu kekozu eskolan euskaraz baina... hasten zarenian handitzen... daukozu ingurune zabalaua eta...». (A)

«Nik ez daukat zertan jakin erdaraz, badakitxelako, baina ez daukat zertan, ba euskaraz banabil euskaraz nabil (erdaraz azterketa, beraiek euskaraz erantzun». (A)

Heziketa oso inportantea da gaur egun gizakien bizitzan, haurren nortasuna eraikitzen duen faktoreetariko bat bait da eta hizkuntzaren ikuspegitik zutabe garrantzitsua. Eskolaren papel hau hizkuntzaren ezagutzaz gain, motibazioan ere isladatzen da edo isladatu beharko litzateke: erabilera arau eta arazoez gain, leialtasun linguistikoa umetatik landu behar da gertuko ereduak eskeiniz. Eredu hauek zenbateraino egokiak diren ez dakigu –irakasleen motibazioa ezin bait dezakegu neurtu– baina gogora ditzagun gazteen hitzak:

«Irakasliek ez dakixe askotan euskaraz» (E-2) (ezagutza eta erabilerarik gabeko motibazioa hutsala da).

«Asko hasten die euskaraz itxen eta erdarara jotzen dabe».(E-2)

Zer eskatu ere du hauek dituen haurrari? Arazo bati irtenbidea aurkitzeko oinarrira joan behar da eta ikusi lehendabizi hau ondo finkatuta dagoen (alferrrikakoa da etxe baten teilatua osatzen hastea hormak ziurtatu aurretik).

Irakaslearen konpromezu maila oso inportantea da irakaskuntzan: honek arrakasta lortuko badu, irakaslea ere konprometitu egin beharko da (hau bait da haurrekin tratu zuzena duena): motibazio eta erabilera mailan eta baita ezagutza mailan ere. **Kontutan izan behar da ezagutza ez dela bakarrik hizkuntza berari dagozkion arauak jakitea bakarrik, baita nolabait «aspektu soziolinguistikoak» deitu genitzakeenak ere.**

Dena den, badaude aspektu positiboak ere, eta hauetakoa bat Arrasatekoek azaltzen digutena: «Oin aztertu in gau. Oin in gau lan bat: lehen zer hitzeiten zan, oin ze hitzeiten dan, zenbat jende dauen, zenbat galdu dan eta ikusten da joe ba, gure hizkuntza bat dala eta gainera ba irakaslia eukitxa hor sartzen...». (A)

Txikitatik entzun ohi izan dute «euskaraz ein» baina hau azaleko gauza bat da, demostratu egin behar da. Arazoa ikusi eta sentiarazi egin behar da: egoerari buruzko azterketa baten bidez, erreflexio sakon baten bidez...; gelako liderrak dinamika honetan sartzea garrantzizkoa da, askotan hauek izaten bait dira gela osoa mugitzen dutenak eta gelakoen artean nolabaiteko eragina izan dezaketena. Guzti hau aurrera eramateko noski, gidatzaile bat behar da era berean ere egokia izan beharko litzakeena –kasu honetan irakaslea–.

Erdararen garaipenera eta euskara suntsitzera garamatzen bide hau gelditu eta buelta eman behar da. Hau lortzeko berbalizazioa beharrezkoa da eta geletan badaude hainbat egoera hau aurrera eramateko aproposak. Geldigune eta norabide aldaketa honen beharraz konturatzeke, ezinbestekoa da arazoaz jabetzea, konturatzea eta arazoa sentitzea (irtenbidea jartzeko, arazoa ezagutzea da lehenengo baldintza).

Norabide aldaketa honetan denok bete dezakegu gure papertxo eta bestela gogora dezagun Txepetxek dioskuna bere 4. axiomatik: «Norbanakoak hizkuntzarekiko duen garrantzi bera du hizkuntzak norbanakoarekiko».

Honetaz konsziente baldin bagara, gelditu eta buelta emango duen gurdi horretako partaide bihurtzeko bidea errazago egingo zaigu.

Hizkuntzarentzat garrantzizkoak garela konturatzen bagara, konfidantza sendotzen lagun diezaguke: «Después de todo lo único verdaderamente desasosegante de la situación actual está en el contraste entre la autoconfianza acrítica que exhiben los que prescriben un recetario de soluciones mortíferas para el idioma, con la falta de decisión y de confianza en sí mismos de los que tienen en sus manos las medicinas que propician su curación».(Txepetx, Hizkuntza / Hezkuntza)

Gaur egun tapagailu psikologiko izugarria den konfidantza falta bazterten saiatu behar da eta autokonfidantza bultzatu eta sendotu, besteengan ere bultzatu ahal izateko. Eskolak lagun dezake autokonfidantza hau sortzen, egokiak diren eredu hurbilak erabiliz eta metodologia egoki baten bitartez.

Beste puntu inportante bat aipatzekotan, ondoko hau dugu: ebitatu egin behar da euskara eskola eta eskolako zereginekin identifikatzea bakarrik. Topiko hau apurtzen saiatu beharrean gaude ekintza extraeskolarrak eta ludikoen bidez (batez ere motibaziorako duen garrantziagatik). Gainera, kontutan izan adin batetara heldutakoan, eskolaren esparrua oso motz gelditzen dela: «*Umea zarenian gure bozu dekozu eskolan euskaraz baina... hasten zarenian handitzen... daukozu ingurune zabaldua eta...*». (A)

Askotan pentsatu izan da eskolarekin dena konponduta dagoela baina oso inportantea izanik ere, gure bizitzan zehar beste hainbat esparru ikutzen ditugu, adinaren arabera gehitzen eta zabaltzen joaten direnak.

Haurraren gizarteratze prozesuan irakaskuntz sistemak izugarritzko garrantzia badu ere, haur hori bizi den ingurunea ere moldatu egin behar da eta beharrezkoak diren bitartekoak eskaini behar dizkio haur horri bere bizitza euskaraz egin ahal dezan.

Irakaskuntza, azken finean, bizitza eta gizarteko potzu bat da. Potzu hori itsasoratzean (gizartean haurra osorik sartzen denean) galdu egiten da; itsasoak, hau da, gizarteak, irentsi egiten du.

Beraz, **euskaraz bizitzen lagunduko dien ingurunea sortarazi behar da eskolaren ahalegin horrek jarraipena eduki dezan eta indartua edo sendotua gerta dadin.**

3.2. KOMUNIKABIDEAK

«*Eske neretzako, komunikabideak ere bai, euskaldundu egin beharko lirateke, ze komunikabideetatik ere bai erdara asko sar tzen digute*». (E1-E2)

«*Eta pelikulak eta... azpitik erdaraz*». (E2)

«*Adibidez, erdaldunian ez dabe jartzen euskaraz azpitik, guk ulertzeko*». (E2)

«*Eske, Euskal Herriko prentsa guztia euskaraz jarriko bazuten, ba joe, orduan jendeak euskaraz ikasiko zeban eta...*». (E-2)

Komunikabideen arloei dagokionez, hauen presioa bi eratara ikusten dute:

- Alde batetik, erdara, gehiago finkatzen laguntzen dutelako: «Eske neretzako komunikabideak ere bai, euskaldundu egin beharko lirateke, ze komunikabideetatik ere bai erdara asko sartzen digute».

Beste alor batzuren artean, gaur egun komunikabideak gizarte sare inportante bat dira eta guztion bizitzan oso sartuak daudenak. Komunikabideak erdaraz egoteak, ia etengabe gaztelera entzuten aritzea suposatzen du.

- Beste aldetik, komunikabide hauek euskaldundu beharra dagoela diote: «*Eske Euskal Herriko prentsa guztia euskaraz, jarriko bazuten, ba joe, orduan jendiak euskaraz ikasiko zeban eta...*». (E-2)

Euskara zabalduko bada beharrezkoa da komunikabideak euskaldundzea. Hala ere, progresiboki eman behar den fenomeno bat da, kontutan izan behar bait dugu jende asko dagoela gure herrian euskaraz ez dakiena eta hauek ere gureganatu behar ditugula (honek ez du esan nahi ezer egin behar ez denik eta, are gutxiago, erdaldunak aitzaki bezala hartu behar direnik ezer ere ezin daitekeela egin esateko).

Badaude horrelako iniziatibak, esate baterako: aldizkariak, herri telebista batzuk han hemenka eta abar. Guzti hauen beharra nabaria da eta beharrezkoa erdararen presioari beste tope bat jartzeko eta euskararen mugak zabaltzeko eta prestigioa emateko. Erakusteko nolabait, posible dela eguneroko bizitza euskaraz egitea esparruak zabaltzeko; euskara gizarte alor guztietara hedatuz.

Komunikabideak ezinbesteko bihurtzen dira hedatze prozesu hori lortzeko eta euskarari normaltasun bat emateko bidean. Hala ere, eta esan dugun bezala, komunikabideak euskaraz egotearen beharra badago ere, alperrikakoa da guk pertsona mailan horren aldeko erantzun positibo bat emateko prest ez baldin bagaude. Hau honela izanez gero, gauza sonbolikotzat hartzeko arriskuan egongo ginateke; erabilgarritasun bat eman behar zaie, gure bizitzan integratuz.

Komunikabideak aipatzen ditugunean, beti etortzen zaizkigu burura telebista, irratia... baina egunero egunero kalera irten eta hormetan irakurtzen dugunak ere badu bere garrantzia, eta handia gainera: iragarkiak, errotuluak... Goizetik gaberraino hainbat informazio ezberdin jasotzen dugu toki ezberdi netatik: konferentziak, partidu politikoen mezuak...

Telebistan euskara erdararen menpe agertzen zaigu eta talde hauetako gazteek ere hala diote: «*(ETB) Eta pelikulak eta... azpitik erdaraz*». (E-2) // «*Adibidez erdaldunian ez dabe jartzen euskaraz azpitik guk ulertzeko*». (E-2)

Baina, azkenengo hauetan, kalean eta abar ere, ez al dago gure hizkuntza gaztelararen menpe? Bai, ia propaganda guztia, oharrak eta gainerakoak erdaraz heltzen zaizkigu.

Beste interes batzuk daude hizkuntzaren ginetik, askotan erdara erabiltzen delarik intzidentzia gehiago lortzeko asmoz beharbada.

Komunikabideak gizartean oso hedaturik daude eta euskal hiztunoi dagokigu erdaraz dagoen informazio guzti hori euskaraz jasotzeko beharra sortzea.

3.3. GEZUR SOZIALAK ETA KANPAINAK

«Egiten dira baina... eske hori aldatzeko... erresultaduak beti berdina dira».(E-1)

«Zeeze egingo due, ze aurten euskaltegiak eta, asko hobetu dira: propaganda pila bat eta horrela. Igual gobernuan hainbeste ez baina... ». (E-2)

«Hori Nafarroan, Estellan eta ere bai igarria da, ez? ipini dabe ikastola bat...»(E-1)

«Neretzako goitik ez dabe ezer egiten. Asko esaten dabe baina...». (E-1)

«Gobernuan aldetik ez da ezer egiten». (E-2)

«Gero, leku publikoetan ba, Caja de Ahorros, dendetan eta... esaten dozu euskaraz eta ez badakite gero denetan galdetzen dozu erdaraz». (E-1)

«Leku publikoetan, euskara ez dakien jentia hartzen dabe. Eibarko udaletxian joan zen urtian edo ez dakit noiz... ba erdaldun jentia; berdin zala euskaraz edo erdaraz egitea. Ba joe.... leku publiko batetan ia euskaraz ez badakite ba...». (E-1)

«Baina hor (Kataluinan) goiko jentiarekin ere bai, hor goitik izan da eta denak egiten dabe... bai Jaurlaritza, bueno Jaurlaritza edo... goikuak; eta hemen ez du inork egiten». (E-1)

«Nik entzun dotsat jendeari ere –ze ondo euskaraz egingo bagiñuan– baina erdaraz esaten. Bakarrik jendeari kostau, eta pasau ere bai. Ez dakit». (E-1)

Aho batez salatzen dute instituzio eta erakunde publikoen aldetiko jarrera kaskarra. Egiten dutena ez da nahikoa, eta ez eta egokia ere, euren ustez.

Erakunde publikoek beraiek ere sinisten ez duten gezur soziala sartu nahi digutela esaten dute; kanpaina asko egiten dituztela ikusten dute baina ez dute ikusten benetako borondaterik, asmorik, eta horren aurrean, etsi egiten dute, hau da, frustrazio honen aurrean gaztelarekin gehiago identifikatzen dira.

Honela bada, eurak ere toki publikoetara joaten direnean, erdaraz egiten dute. Jakin bait dakite erdaraz guztiek dakitela.

Bestalde, ez dute ulertzen nola erakunde publiko bateko edozein funtzionariok ez dakien euskaraz eta honen errua erakundeari berari eta udaletxeari botatzen diete.

Kontraesan handiak ikusten dituzte: alde batetik, euskara bultzatu nahian; eta bestetik, euskara ez dakien jendea hartzea eta kanpainak egitera mugatzea. Gazte hauen ustez, burua zuritu nahian egiten dituzte kanpainak baina kaleratzen duten irudia erdalduna da.

Kataluina eta Euskal Herria konparatzen dituzte eta zuriak beltzetik duen aldea dagoela diote: Katalanek katalanaren aldeko politika egiten dutela eta katalanez bizi direla diote, eta guk, aitzitik, ez bata ez bestea.

Euskararen aldeko edozein kanpaina kalean ikusi ondoren, planteatzen dutela euskarara pasatzea diote, baina kanpaina horiek ez direla nahiko eragingarriak esaten dute, eta, salbuespenak salbu, ez da ikusten aurrera pausorik eurengan.

Ikusi bezela, gezur sozialak eta kanpainak gai honi dagokienez, euskal instituzioen inplikazio ezaz kexatzen dira nagusiki gazte hauek: «*Leku publikoetan, euskara ez dakixen jentie hartzen dabe. Eibarko Udaletxian, joan zen urtian, edo ez dakit noiz, ba erdaldun jentia; berdin zala euskaraz edo erdaraz egitea. Ba joe... leku publiko batetan ia euskaraz ez badakixe ba...*» (E-1)

Gazte hauek arrazoirik ez dutenik ez dugu esango. Halere, baina asko daudela esan beharra dago. Esatebaterako, Udala batzuren eskaintza, bakanak badira ere, handiagoa da herritarren aldetiko eskaera baino. Honek esan nahi du instituzio batzu herria bera baino bizkorrago doazela, eta horrek herritarren aldetik hausnarketa bat merezi du.

Bestalde, garbi dago euskal instituzioak eta katalan instituzioak, euskal politikariak eta katalan politikariak etabar alderatzen baditugu, izugarritzko aldea dagoela, baina bi herriok gonbaratuz gero ere gauza bera ikus dezakegu. Kataluinan ia gehiagoak katalana daki eta katalanez hitzegiten du funtzio sozial askotan, eta Euskal Herrian gutxiengoak daki euskara eta gutxiengo txikiagoak hitzegiten du.

Gauzak honela, dugun indar apurra ez dugu alperrik galduko geure barne tirabiretan, «zuk egiten ez duzulako nik ere ez daukat zergatik egin» dinamika hau antzua bait da.

Ikus dezagun bada, zer dioskun *Txepetxek* gai honi buruz «*Un Futuro para nuestro Pasado*» liburuan:

«*Abiatze puntua behetik gora doa: lehendabizi euskaldun osoak bildu egin behar dira, konpaktatu eta bildu barne auzi banatzaileak gaindituz, euskal komunitatea berregiratu eta honen aitzindari bihurtzeko. Eta hau egina dagoenean,*

komunitateak, gorputz sozial bakar eta ezberdin bezala, dagozkion eskubideak exijituko ditu: lehendabizikoa eta garrantzitsuena bere hizkuntzaren erabilera oso eta jarraikorra lortzeko eskubidea da». (36. orr.)

Zer esan nahi digu honekin Txepetxek?.

Hizkuntzaren berreskurapen prozesuan instituzioak ez direla erdigune. Ordezkapen prozesua Estatuaren inposaketaren ondorioz ematen den bezelaxe berreskurapena behetik gorako prozesua da gizabanakoarengandik talde sozialetara eta talde sozialetatik nazio mailara.

Instituzioek komunitate linguistikoaren menean leudeke nolabait esateko, hau da, komunitate linguistiko konpaktatuak indarra du kaltegarri eta diskriminatorioak diren jokaerei uko egiteko eta, aldi berean, hizkuntza suspertzen duten ekintza eta jokabideekin jarraitzeko. Instituzioek komunitate linguistikoa babestu eta koordinatu egingo lukete.

Kontzientzia linguistikoa da, beraz, komunitate linguistikoa boteretsu bihurtzen duena eta gobernua urrats hauek ematera bultzatzen duena:

- Egoeraren analisisa.
- Beharrezkoak diren legeak eman.
- Emandako legeak indarrean jarri.
- Komunitatearekiko politikaren eboluzioa.

Eta, jakina, komunitate linguistiko konpaktatuak indarra hartzen duen heinean instituzioetan ordezkatzen gaituztenak ere euskaldunak izango dira, besteak beste, guk geuk hautetsiko ditugulako eta exijitu egingo dugulako. Aitzik, komunitateak indarririk ez badu, gure eskakizunek ez dute izango oihartzunik.

Ondoren datorren grafikoak gutzia argiago ikusten lagunduko digu:

Esan dugunaren arauera, nabaria da komunitate linguistikoa konpaktatua egotearen garrantzia. Ikus dezagun bestela, *Fennell*-ek irlandar kasuaz, gaelikoaren galeraz, idatzi zuena:

Irlandar kasuak, lehendik ilun zeuden gauza batzuk argitzeko balio izan du. Atzeraka doan gutxiengo beraren borondateagatik ez bada, eta, bereziki, hizkuntz atzerakada, ezin du gelditu estatu batek, nahiz eta borondate ona izan. Hizkuntza horren ordezkapen prozesua hitzunek bakarrik geldi arazi dezakete, arazoak konpontzeko beharrezko neurriak hartuta: instituzio arloan, finantza arloan, eta abar.

Teoria honen muina, beraz, bi hitz hauetan laburbildu dezakegu: konpaktazioa eta inpaktazioa, hau da, konpaktatuta dagoen komunitate linguistiko batek inpaktazioa edo eragina izango du bai instituzio mailan bai gizarte osoan.

Lortu beharrezkoa da, halaber, euskal komunitatearen kultura eta politika euskara hutsean egitea. Bitxikeria gisa egiten diren hainbat «ekintza» ez datoz bat azaldutako teoria honekin. Adibidez, inoiz egunkarietan irakurri izan ditugun mota honetako bitxikeriak: «Nafarroa: es la primera vez que se hace un juicio en euskara».

Bukatzeko, dagoeneko herri mailako konpaktazio hau herri batzutan ematen ari dela esan beharra dago. Izan ere, goian aipatutako ildo honetatik abiatuta lanean ari diren elkarte kultural batzuk sortu dira azkenaldian gure inguruan: *Astroki*, Eskoriatzan; *Behinke*, Aretxabaletan; *AED* Arrasaten; *Jardun*, Bergaran; *Laixan*, Oinatin; *Idolaz*, Antzuolan; *Izarra*, Elgoibarren, ...

Guztiek dute helburu bera: euskararen berreskurapena, horretarako herritarren inplikazioa bultzatzen dutelarik. Beraz, euskaldunon inplikazioa behar beharrezkoa da.

4. INGURUNEA ETA KANPOTARRAK

«Kanpotar batentzat segun zenbat denbora daraman hemen, badaramatza hemen urtiak ba igual garrantzi gehiago edukiko du euskerak baino bestela...». (E-2)

«Ez dute ulertzen guk geure kultura defendatu nahi dugula». (E-2)

«Eurak automarginatzen dira eta guk ere laguntzen dugu». (E-2)

«Hona etorri dira eta hasi dira erderaz eta hona etorri badira bizitzera ba behintzat hemengo hizkuntza errespetatzia». (E-2)

«Ba, baina neretzako horrek (kanpotarrak) ez dauka hainbeste erlaziño (euskara orain dagoen bezela egotearekin) ze neretzat hemengo jentiak, dakienak ez dabelako egiten horregatik da».

«Eske danon errua da. Lehenengo kanpotarrek eta gero gu ere hasi ginen erderaz egiten eta...». (E-2)

«Erdaldun batek euskeraz ikasten badau, egingo du berba, ze horretarako ikasi dau ez? Lanagatik eta, gutxik ikasten dabe». (E-2)

«Ikasten ari direnak behartuta ikasten dabe baina ez pentsatzen dabelako Euskal Herrian bizi naiz eta ikasi behar dut». (E-1)

«Gauza da etortzen direla hona eta ez dutela beharrik». (E-1)

«Kanpotik etorri den jendea, agian eurak ez dute kontzientziarik ikasteko baina bere haurrak bidaltzen dituzte euskal eskoletara. Batzuk ikasten ari dira nahiz eta beren gurasoak jakin ez». (E-1)

«(Kanpotarrak euskalduntzeko) «A golpe y porrazo» horretarako etorri dira ez? aguantatu daixela». (E-2)

«Ya, eta, komunikabideak euskaldundu eta euskaldunak euskeraz hasiko bagina ba... ya konturatuko lirateke euskeraz egin behar dutela, bestela....». (E-2)

«Askotan harritzen dira Eibarkoa izatia eta euskaraz jakitea. Eibartarra izan eta esatea: eta euskaraz dakizu?». (E-1)

«Hemen euskaraz jakitea da harritzekoa». (E-1)

«Eske ia tristia da. Eibarren entzuten dozu norbait euskeraz eta esaten dozu: hau ez da hemengua. Kuadrila bat entzun euskeraz eta harritu egiten zara».

«Gero igual ba... Eibarko euskeria ez dagoela ia, bakarrik batua. Zaharrek eurentzako gordetzen dabe». (E-1)

«Ikastolan ere esaten dizue ez da erabiltzen eta hika pasau egiten dozu. Zaharrek lagunen artien hika, eta lagun mina ez bada zuka. Eta galtzen doa ez dabelako erabiltzen beste inorekin. Eta ez daukazu aukerarik ere ikasteko». (E-1)

«Gaur egun egiten dau euskeraz euskaldun berri batek. Euskaldun berri batekin pilla bat hitzegiten dozu euskaraz eta betitxik dakixen pertsona batekin gutxiau egiten dozu». (B)

«Hau izan leike, euskaldun berrixai esfortzu asko kostau jakolako euskara ikastia». (B)

«Ze lenengo kostatzen jako pila bat ikastia eta gero erderaz egite ... ba». (B)

«Segun ze ingurunetan bizi zan, ze herritxan, porke por ejemplo, Antzuolako jendiakin eta Elgetakuakin egiten dou euskeraz». (B)

«Herri txikixetan gehixen bat euskeraz egiten da; igual da erdaldun gutxiau daolako, baina, o ez dakit zergatik baina euskera gehixau egiten da. Konprobauta». (B)

«Eske herri txikixetan be bai, baserri gehixau dao, orduan, euskera be gehixau mantentzen da».

«Eske dare leku pilla bat kanpoko jende asko bizi dana eta horrepe itxen dau». (B)

«Eske kanpotarrei inposatu egin behar zakue euskara ikastea ze bestela ez dabe beharrezkoa eta ez dabe ikasten eta orduan... bere lana eta euskeraz ipini eta... komunikabideak eta...». (E-2)

«Kanpotarrei erakutsi eta guk egin». (E-2)

«Kanpotarrek ikasteko, diru laguntzak ematia euskaltegira joateko edo ez dakit». (E2-E2)

«Hasieratik, instituzioak euskaldundu, eta hori instituzioetan dagoen jendearekin nahiko zaila da». (E-2)

«Gobernua aldatu eta...». (E-2)

«Euskara indartzeko, kaleko giroan indartu behar da eta hori oso zaila da. Instituzioetatik oso zaila da kaleko giroan... egin dezaketena da instituzioetan edo leku publikoetan sartzan den jendeari euskeraz ikastera behartzea edo titulo bat eskatzea. Baina kalean egitea... kaleko giroan... hori inork ezin dizu...». (E-1)

Gasiteagoek, zaharragoek baino gehiago markatzen dute kanpotarren eragina euskararen gaur egungo egoeran eta, besteak beste, hemen daramatzaten urteek eragina dutela kanpotarren gan uste dute.

Kanpotar batzuk euskara ikasi eta erabiltzen dutela diote, nahiz eta gutxi izan; hala eta guztiz ere, gasiteagoen ustetan, kanpotarren euskararekiko jarrera ezkorra da.

Integratzeko benetako arazoak dituztela aipatzen dute. Kanpotarrek euren burua marginatzen dutela iruditzen zaie, eta euskaldunok automarginatzen lagutzen diegula.

Euskalerriarekiko errespetu falta dutela ere esaten dute, nahiz eta ez dien erru guztia euren leporatzen; konsziente dira euskaldunok erabiltzen ez dugun hizkuntza erabiltzea eskatzen zaiela kanpotarrei (badirudi, guretzako benetan nahi ez duguna, besteek egiten ez badute hasarretu egiten garelara).

Beste batzuk, ordea, ez dute jarrera ezkorra erakusten kanpotarrekiko; euskara ikasten duenak hitzegiten duela diote, eta euren ustez ikasteak esfortzu handia suposatzen diolako da.

Dena dela ez datoz bat guztiak, ikasten ari direnek behartuta ikasten dutela dioten bitartean beste batzuk euskara ikasteko behar eza ere aipatzen dute, hona etortzen direla eta hemen ez dutela inolako arazorik erderaz bizitzeko. Oso beharrezkoa ikusten dute lanerako euskara eskatzea.

Kanpotarren seme-alabekiko konfiantza ere azaltzen dute; euren ustez hasieratik etorritako kanpotarrek ez dute kontzientziarik euskal komunitatean sartzeko eta hauek ez dute euskara landuko; baina bigarren eta hirugarren belaunaldikoak errezago integratuko direlakoan daude; kanpotar hauek beren seme-alabak ikastolara bidaltzeak zer ikusi handia daukala diote.

Kanpotarrak euskaldundzea geroz eta gehiago ematen bada ere, euren ustetan, euskaldundzen ez diren kanpotarrak euskara ikastera behartu egin beharko lirakeke. Baina jauzi mortalik ezin egin askok.

Beste irtenbide batzuk ere proposatzen dituzte: lehendabizi euskaldunak euskaraz hasi eta komunikabide guztiak euskaldundu. Hau aurrera eramateak zera ekarriko luke: kanpotarrak behartuago sentitzea euskara ikasteko.

Talde hauetako gaztetxoek artean ere, badaude eritzi kontrajarri batzuk: alde batetik erru gehiena kanpotarrei atxikitzen diete eta bestetik euskaldunena dela errua diote.

Euskararen jaitsieraren arrazoietakoa bat hau izan daitekeela esaten dute: kanpotarrak Euskal Herrira lanera etorri zirenean ez zitzaizela euskara exijitu eta honek ekarri zuela horrelako galera. Kanpotarrak beste komunitate bat bailiren auzoak osatu zituztenez, ez zuten euskararen beharrik izan euren ustez.

Eibartarra izateak duen eragina eta imajin erdalduna eta euskalkia ere aipatzen dituzte. Inguruko gazteak harritu egiten dira gazte hauek euskaraz egiten ikustean. Bestalde, eurak ere harritu egiten dira Eibarko kaleetan euskaraz hitzegiten norbaitzuk ikusi ezker, nahiz eta jakin Eibarren jende asko dagoela euskara dakiena. **Eta euskalkiari dagokienez, nagusiei leporatzen diete euskalkia ez transmititzearen errua.** Eibarko euskara galtzen ari dala diote, ez bait dago belaunaldiz belaunaldiko transmisiorik.

Kanpotarren uholdea jasan ez duten herrietan euskara gehiago erabiltzen da euren ustez, eta herri horietako jendearekin euskaraz egitea askoz errezagoa dela diote.

Kanpotarrak euskararen normalizaziorako, orokorrean, nolabaiteko oztopo direlako eritzia nahiko zabala da. Gure ustez, euskararen galeraren errua erdaldunei botatzerakoan oso kontuz ibili behar da. Lehendabizi, euren presentzia faktoreetako bat baino ez delako eta ez eragin handiena izan duena. Eragile batzuk aipatzekotan hauek aipatuko genituzke eragile nagusitzat:

- Euskadiko Botere Nazionalen axolagabekeria (Nafarroako Gortea, Batzar Nagusiak, Euskal Gobernuak....)
- Madrileko Gobernuak euskara suntsitzeko egindako politika.
- Euskal Herriko Burgesiak, euskal gizartean nagusitzean, bere hizkuntzatzat erdera hartzea.
- Euskal jendeak erdera asimilatzeke izan duen "erraztasuna".(Oso ohizkoa dena halako egoeretan, bestalde)
- Etorkinen uholdea.

Etorkinen uholdeari dagokienez, Euskal Herria txikia izanik, beste hizkuntza baten hiztunak ziren jende gehiegi sartu zen denbora gutxiren buruan, eta horrek areagotu egin zuen euskararen galera, baina aipatu beste eragileetan dagoela galeraren sustraia eta eurak ere –gu bezela– apropos egindako politikaren biktimak direla garbi dago.

Izan ere, 1960. hamarkadan industriak Euskal Herrian izan zuen garapena aprobeztatuz, espainiar gobernuak emigrazioa bultzatu zuen, tokian tokiko

arazoei irtenbidea eman beharrean. Beren herrietan bizitzeko eskubidea eta beren herrien garapena ukatuz, «*El Norte de España*» zela irtenbidea ikusarazi zien. Beraz, kontutan hartzekoa da, Euskalerrian zegoen industria-garapena ikusi zutela askok eta askok, espainiar gobernuak eramandako ekonomia-politikaren ondorioz, beren herrietan zegoen miseriatik irteteko modu bakarra.

Bestalde, eta euskarari dagokienez, guztioi zaigu ezaguna espainiar gobernu ezberdinek egindako euskararen aurkako errepresio-politika: Felipe V.arekin (XVIII) «**Nazioaren hizkuntza bakarra gaztelania da**» delako politika martxan jarri zen, eta foruak galtzean politika hau gogortu; zer esanik ez frankismo garaian.

Frankismo garaian nozitu du euskarak errepresiorik handiena. Frankok eta bere jarraitzaileak euskara errotik desagertarazten ahalegindu ziren, «*Idioma uno en la España una*» lemapean euskara zeharo debekatu zutelarik. Politika hau burutzeko Euskal Herria etorkinez betetzea oso lagungarri gertatu zitzairen. Beraz, bai etorkina bai euskaldunok politika honen biktimak garelako esan daiteke.

Dena dela, gauden egoeratik abiatu behar da euskararen normalizazio prozesua. Beste guztia iragana da, eta bata bestearengano gorrotoak ez dakar gauza onik.

Euskal Herria euskalduntzekotan kanpotarrekin ere kontaktzea ezinbestekoa dugu. Bestela jai dugu. Euskara ez da batzuren monopolioa, Euskal Herriko guztion hizkuntza izan behar du (herriarena, erakundeena, politikoa, alderdi politikoa). Horretarako erdaldunak gure komunitatera erakarri behar ditugu, eta hori lagunkiro hitzeginez bakarrik lortzen da eta ez «*a golpe y porrazo*» (E-2). Euskararekiko eta euskaldunekiko dituzten aurreritziaren jatorriaz hitzegin behar zaie. Izan ere, asko dira euskararen gatazka linguistikoa ulertzen duten kanpotarrak eta gehienek ulertu egingo lukete azaldu ezker, eurak ere beren herrietatik desustraituak izanak hurbildu egiten bait ditu gure kasua ulertzera.

Euskararen normalizazioa, bada, bi bide batera gauzatzean datza: erdaldunek euskara ikasi eta erabiltzean eta batera euskaldunak alfabetatu eta hitzegitean. Bakarrik horrela finka daiteke euskara Euskal Herriko Hizkuntza Nazionala moduan (Baina hau gertatu ezean erderak euskara desplazatzen jarraituko du).

Ikasi eta euskararen komunitatean integratzea lortzen dutenak (BA) euskararentzako motibazio iturri dira, bereganatu dituen hiztunak izateaz gain. Bestalde, alfabetatzen diren euskaldun zaharrak (AB) hizkuntzaren eredu bihurtzen dira. AB eta BA, biak ere euskaldun oso direlarik. **Bi tipologia hauek dira hizkuntzaren bizitza eta oreka garantizatzen dutenak, beste guztiak bi eredu hauekiko hurbilpenak baino ez dira.**

Bestalde, 1.3. puntuan (ohitura) asko hitzegin dugu euskararen gorabehera sozialei buruz hitzegitearen garrantziaz, bada, erdaldunekin ere gauza bera egin

behar da. Erdaldunek ere euskararen gatazkaz hitzegin dezaten eta posiziona daitezten egin behar dugu. Prozesu hau, jakina, bizipenak bideratu ahal izateko marku teoriko baten jabe den norbaiten gidaritzapean burutu beharko da. Normalizaziorako lehentasuna duen eginbeharra dugu hau, ezin ditugu kontzientziatze, motibatze kanpaina honetatik kanpo utzi eta.

Kontzientziatze motibatze kanpaina honekin zera lortuko litzateke: erdaldunek euskararen aldeko jarrera aktiboa izatea orokorrean. Jarrera aktiboa izateak, bere aldetik, ahal dutenen kasuan euskara ikastea ekarriko luke eta ezin dutenen kasuan beren euskararekiko kontzientzia eta motibazioa seme-alaba eta ingurukoengan txertatzea, hau da, haiengan euskararen aldeko jarrera sortzea eta euskal eskolotara bidalita, hauek euskaraz ikas eta erabil dezaten egitea. Honela bada, belaunaldi batean ez bada hurrengoan, euskararen erabilpena ziurtatu egiten da neurri handi batean.

Esan bezala, etorkin guztiei ezin diegu eskatu euskara ikas dezaten. Beste hizkuntza bat ikasteko oinarritzko eta ezinbesteko baldintza zera bait da: bere ama hizkuntzan alfabetatua izatea, eta baldintza hori ez dute betetzen ez erdaldun ez euskaldun zahar askok. Jende honek batez ere, beste era bateko aportapena egin diezaioke euskarari, eragile izan daitezke euren seme-alabak, lobak,... ikas eta erabil dezaten euskara.

Umeen hizkuntza ikasteko malgutasuna, erreztasuna aprobetxatuz, kanpotar hauen seme-alabek euskara ondo ikas dezaten ahalegindu beharra dago, are gehiago, euskal komunitatean integratzeko plangintza egin beharra dago. OHO bukatzean bertan behera uzten baditugu, galduak ditugu eta. Sare bat antolatu beharra dago, esatebaterako, nagusiagoak txikiagoen laguntzaile, entrenatzaile,... lanetan inplikatu eskolatik kanpoko ihardueretan etab. Bestalde, ume hauek motibazio falta izugarria dute euskaraahalegin lasaian ikasi ahal izateko, gehientzat euskara ikasteaibilbide latza eta nekeza da.

Gutako batek B ereduko 6. mailako haur talde batekin izandako elkarrizketaren zatitxo honek ere horixe adierazten digu:

Atsedean ordua heltzean erderaz ari zirela ohartu nintzenean hurbildu nintzen beraiengana eta zera esan nien:

+ *Zer, atsedean orduan erderaz egiten duzue?*

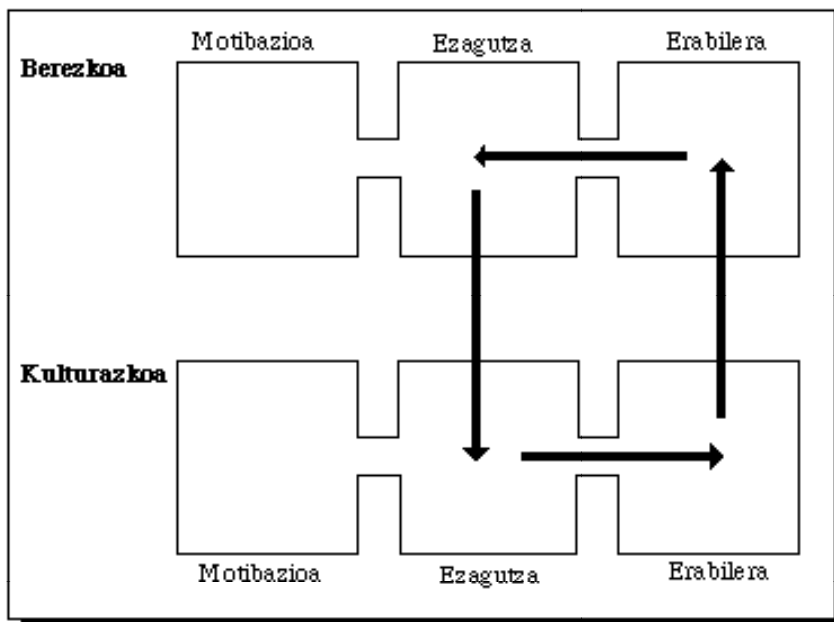
– *Bai, aspertuta gaude hainbeste euskararekin, beti euskara, beti euskara!*

+ *Baina etxean, kalean,... euskara baino erdera gehiago egiten duzue, ezta?*

– *Bai, baina erderaz egiten ez gara nekatzen, gainera euskara da más viejo,... ez du inork hitzegiten eta ez du balio ezertarako...*

Gauzak honela, ume eta gazte hauei, gehienak zonalde erdaldunetan bizi direnez, beren inguru hurbileko jendeak euskararen aldeko jarrera aktiboa izatea oso motibagarri gertatuko litzaike.

Motibazioari dagokienez, argitu beharra dago oso ezberdin jokatzeko duela ingurune elebarrarean eta ingurune elebidunetan, batez ere elebidun diglosikoan. Ingurune elebarrarean hasten den haurrak egiten duen ibilbidea honako hau da: (ikus grafikoa).

Ikus dezakegunez, berezko erabileratik berezko ezagutzara pasatzen da; ondoren, berezko ezagutzatik ezagutza kulturalera pasatzeko. Beraz, ez du motibazioaren beharrik ama hizkuntza ikasteko. Hizkuntza ikastea behar fisiologikoen (jan, negar,...) antzeko zerbitu bilakatzen da, hau da, inguruaren eraginez berez ikasten du.

Ingurune elebidun diglosikoan ordea, helduen motibazioa da haurrengan irudikatzen dena. Hau da, eskolak berezko erabilera eta ezagutza topera emanaz gero, gutxigorabehera 10 urterekin prest legoke haurra, ezagutza eta erabilera kulturalera jauzi egiteko (ingurune elebarrarean esan bezalaxe), baina helduen motibazioaren interferentziak izaten dituen unetik motibazioa faktore garrantzitsua bihurtu daiteke, batez ere, ez duenean bere adineko ume bati dagokion erabilera edo hizkuntza maila. Beraz, hurbileko helduen hizkuntzarekiko jarraitzearen ondorioz sentitzen du haurrak bigarren hizkuntza ikasteko desinteresa.

Halaber, esan dezakegu haurrari euskararen erabilera topera ematen zaionean eta bere adineko haur euskaldun batek duen hizkuntza gaitasuna lortzen duenean (zenbat eta gazteago hasi eta erabilera trinkoagoa eman, hainbat posibilitate gehiago) lor daitekeela barne hizkuntza euskara izatea erderarekin

batera. Eta behin euskara barne hizkuntza izatera helduz gero, zailagoa izango da bere inguru hurbileko jendearen motibazio ezak negatiboki eragitea.

Haurrak hizkuntza barneratzeko erabakiorrak diren aipatu bi faktore hauek (erabilera topera eman eta haurraren inguruko jendearen motibazioa zaindu) kontutan hartzen duen metodologia inmertsioa da. **Inmertsioak** sistematikoki hartzen ditu kontutan bi faktore hauek, eta horregatik hain zuzen, **erabilera emateaz gain gurasoen inplikazio aktiboa bultzatzen du**.

Azkenik zera esango dugu: Euskalduna eta euskaraz bizi diren gazte, heldu «erdaldun»-ak euskaldunak dira, bertakoak bezain euskaldunak, hain zuzen. Izan ere, lehenxeago esan bezela, ibilbide kulturala egin duen euskaldun zaharra (AB) eta euskara ikasi eta bi ibilbideak egin dituen, kulturala eta berezkoa (BA) parekoak dira, eta biak dira euskararen bizitza eta oreka benetan garantizatzen dutenak. Besteak A (euskaldun alfabetatu gabea) eta B (ikasten ari dena baina berezkoa ez duena) tipologiak AB eta BA tipologietako hurbilpenak dira. Baina, ez dira hizkuntzarentzako eredu, azken helburu.

5. EUSKARAREN EGOKITASUN EZA

«Euskara da hizkuntza zail bat, gainera ez dituena mugak zehaztuta. Oso zaharra izango da, baina orain ere berritzen ari da eta denok ez dugu euskera berdina erabiltzen». (E-1)

«Problema da euskera ahozko hizkuntza bat dela. Bueno, orain arte horrela mantendu da eta orduan idatziz oso gutxi daudela eta idazterako orduan zailtasunak daude». (E-1)

«Hori da euskera oraindik, euskera ez dagoelako egokituta gaur egungo garaietara». (E-1)

«Ba euskeraz ez dauzela hainbeste hitz zatar eta jendiak erderaz hobeto erabiltzen duenez, hitz zatarrak, ba jo eginen dau horretara eta azkenian ahaztu eginen da»(E-2)

«Joten dou erderara baita ere, hitz batzuk edo espresio batzuk ezin doulako euskaraz esan». (B)

«Adibidez, eztabaidetan eta, gauza asko erderaz esaten dou ez dakigulako euskaraz esaten». (B)

«Ez da termino falta, badakigu ez, baina erderaz da askoz ere errezaua euskaraz baino». (B)

«Nire ustez da... 2. mailatik esaten dotsue: euskeraz, baina kanpotik, ez dotsue sakontzen. Eta zuk hartzen dozu euskera hori klasien; kalia, heltzen zarenian edade batetara, la edad tonta, hasiera batian hasten zara aldatzen: tu, jilipollas! eta dena erderaz. Eta orain pasau dozunian apur bat, konturatzen zarenian zuk egin dozuna, bueno, zelan zabitzen ondo euskeraz eta egin dozun atzera ba orain atzekua gurozu hartu». (A)

«Lo que pasa que gero heltzen da puntu batetara euskera ikasi dau baina hor gelditzen da». (A)

Euskara hizkuntza ez-osatua dela diote, eta zaila izateaz gain mugak zehaztu gabe dituen hizkuntza dela ere azpimarratzen dute.

Euskara, berritzen, gaurko egunera egokitzen, ari dela iruditzen zaie, ez bait dago oraindik gaur egunera egokituta. Honek, oztopo handiak jartzen dizkio gazteari, ez bait du gaztelaren egokitasunik, euskarak, euren ustez. Eta egokitasun ezaren ondorioz euskal hiztunen komunitateak gaztelaniara jotzen du, edozein hiztuni errazago gertatzen bait zaio erderaz aritzea.

Euskara idatziaren eta adierazpen «zatar»-en falta ere sentitzen dute, eta hutsune hori erderak betetzen duela diote.

Euskara prestigio gabeko hizkuntza dela ere esaten dute, inguruko hizkuntzekin konpetitu ezin duena. Ondorioz, euskara ez zaie baliagarri suertatzen hainbat gauza adierazteko eta horregatik gai batzuetaz hitzegiteko edota hitz zatarrak esateko erderara jotzen dute, ez bait dituzte euskarazko adierazpenak ezagutzen, edota ez dute erreztasunik erabiltzeko.

«*La edad tonta*» ere azpimarratzen dute batzuk. Ez dizkiote erru guztiak euskarari botatzen, baizik eta hiztunoi eta euskal komunitateari, hau da, euskal komunitateak ez die laguntzen euskararekin jarraitzeko: euskaraz! esaten die baina kanpotik. Laguntza eta behar sozialik izan ezean, adin batera heltzean erderazko espresioekin hasten dira: jilipollas! eta abar esaten eta erderaz hitzegiten. Gatazka linguistikoaz konziente direnean atzera egiten dute, baina, euskara utzi duten lekuan aurkitzen dute, bide bat dago inork zabaldu ez duena, gazteen jerga deitu diezaiokeguna eta erabiliaren erabiliz lortzen dena. Beraz, euskara desfasatua dagoela eta erreztasun eza sentitzen dute.

Gure eritziz, gazte hauen zitetan azpimarragarri edo konentarioa merezi duten adierazpenak honako hauek dira, besteak beste:

- Euskara zaila da.
- Egokitu gabea.
- Prestigiorik gabeko hizkuntza.

Hasteko, *Txepetxek* «*Un Futuro para nuestro Pasado*» liburuan dioena gogoratuko dugu, bere zita horren esanahi sakon eta esanguratsutik abiatuz adierazpen horiek banan banan aztertzeko. *Txepetxek* zera dio: «*Ez dago hizkuntza modernorik, klasikorik eta hizkuntza etnikorik. Bakar-bakarrik giza-hizkuntzak daude. Giza-hizkuntzetatik batzuk (gutxienak) garapen osoa eta ziurra lortu dute. Beste batzuk (gehienak) oraindik ez dute lortu garapen hori, edo garapen horretaz biluztuak izan dira, edo garapen hori ez-segurua eta zatikakoa izan da.*» (189. orr.)

Euskara zaila da: Hizkuntza batzuk beste batzuk baino errezagok al dira? Berez ez da hizkuntza zailik edo errezik, bakoitzari berea oso erreza iruditzen zaio eta besteena zaila. Dena dela, badaude hainbat faktore hizkuntza bat errezagok edo zailago dela ikasteko eta erabiltzeko esaterakoan eragin dezaketenak. Aurreko puntuetan aipatutako motibazioaz gain, inguru soziolinguistikoa garrantzi handiko faktorea dugu. Oso gutxi erabilia den hizkuntza askoz zailagoa da ikastea eta

erabiltzea, eta ez berez zailagoa delako, baizik eta inguruak laguntzen ez duelako. Euskaraz hitzegingo balitz, gozokiak euskaraz erosiko balira, eta kaleko errotulu, ohar, seinaleak etab,... euskaraz idatziak baleude denbora guztian euskara barneratzen ariko ginatke, eta, ondorioz, edonork oso erraz ikasi eta hitzegingo luke. Dena dela ingurua esatean ez gaitzen eror betiko topikoetan: bateko gobernuak ez duela ezer egiten besteko ez dakit zer. Gizartea, jendea,... gu geu ere bagara eta geuk ere egin behar dugu eta ez beti besteak, aldamenekoak.

Honen arauera, atzerriko hizkuntzak ikastea ere zaila izan beharko litzateke, baina bertako hizkuntza, norbere hizkuntza, eta atzerriko hizkuntza helburu berarekin ikasten al dira? Atzerriko hizkuntza ikastea behin adin batetik aurrera, ibilbide kulturala egitea da, hau da, ingelesa konzienteki ikasten eta hitzegiten da. Azken finean, oporretan Inglaterran moldatzeko ez dugu gauza handirik behar, ez-eroso sentituko gara baina ez du axola, badugu beste hizkuntza bat –euskaldunon kasuan euskara izan beharko lukeena–. Baina euskararen kasuan, euskara ikastea baino euskal komunitatearen partaide izatea da gehiago: euskaraz bizi, euskaraz amets egin, euskaraz sentitu,... Beraz helburuak zeharo ezberdinak dira.

Bestalde, normalki egiten ez dugun zerbait egitea beti gertatzen da zaila. Pentsa dezagun badakigula nola eskalatzen den mendi bat: askotan ikusi dugu, frogatxoren batzuk ere egin ditugu eta eman beharreko urrats guztiak badakizkigu, baina praktika falta zaigu. Eskalatzeko nahiko motibaturik egonez gero praktika etorriko da, eta denboraz oso erraza eta gustokoa izango da kirol hori. Antzeko zerbait gertatzen da euskararekin ere, hau da, motibaturik egonez gero poliki-poliki gustoa hartzen zaio eta ezin da inola ere baztertu, barne-beharra sortzen da eta.

Egokitu gabea: Hizkuntzaren hedapena eta garapena, eskala handiagoan edo txikiagoan, hizkuntz bizi guztietan funtzionatzen duten faktoreak dira. Ezberdintasuna, hizkuntza normalizatueta lan hau kreatiboa izatean datza: errekurso naturalak aprobetxatzen dira beharrei aurre egiteko. Beste komunitate baten menpe dagoen hizkuntzan, ordea, lan hau imitatiboa izaten da: komunitate menperatzailearen errekursoez baliatzen da, beste hizkuntza (erdara) imitatu eta haren egiturara moldatu nahi izaten da hizkuntza (euskara). Adibidez, euskarak ez ditu –edo oso gutxi– erabileraren poderioz hitzak sortzen, hizkuntza normalizatueta gertatzen den bezela. Hizkuntza normalizatueta gazteek beren jergak dituzte, erabileraren poderioz beraientzat norma bihurtu diren hainbat eta hainbat espresio, espresio horiek adin taldeari edo taldeari izaera propioa ematen diotelarik.

Honela bada, gauza bat da hizkuntza standarra, liburuetakoa, hiztegikoa, eskolakoa,... eta beste bat adin talde bakoitzak erabiltzen dituen barietateak edo hizkerak. Guzti honetatik ondoriozta dezakegunez, gazteek eurak egokitu behar dute hizkuntza euren ezaugarrietara, euren jergak sortu behar dituzte euskaraz

beste hizkuntza normalizatueta gertatzen den bezelaxe. Ezin de beste inork urratu bide hori, laguntza, ereduak eman ahal dizkie helduak, bideak erreztu, baino inork ezhartu ordez norberaren erantzukizunean.

Prestigiorik gabeko hizkuntza: Komunitate linguistiko batek ezin du inola ere onartu bere hizkuntza gutxiago delako beste komunitate batek aurreritzi hori izatea. Puntu honen oinarri modura, esan dugu hizkuntzak ez direla modernoak, klasikoak edo hizkuntza etnikoak. Saillkapen absurdo hori komunitate linguistiko menderatzaileen interesek sortua da. Interesatzen zaielako, hain zuzen, dirau bizirik teoria honek. Eta, ondorioz, euskara, modernoa eta klasikoa ez izanik prestigio gabea da, «klasikoak» eta modernoak bait dira prestigiodunak, bakoitza bere kategorian. Baina hizkuntza berez ez da prestigio bakoia guk, bere hiztunok, egin dugu gizartean horrela ikusia izatea. Argi dago, beraz, guri dagokigula dagokion statusa ematea. Nola ordea? Besteak beste, geure burua deskolonizatuz. Horrela ulertuko dugu non dagoen euskara eta zergatik, konturatuko gara ez dela heldu dagoen tokira besterik gabe eta ezin dugula utzi bakoitzak bere lana inork egin dezan. Eta ondorioz, euskaraz hitzegingo dugu. Gutxien egin dezakeenak ere hau egin dezake eta.

Beraz, ezin gara zigor sozialen beldur izan hizkuntza hautatzerakoan. Bestela, beldur horrek berorrek euren aurreritziari arrazoia ematen bait dio, baina ez benetan dutelako, gure axolagabekeriaz eta ahuleziaz aprobetxatuz euren aurreritzi hori sendotzeko eta euskara zapaltzeko aukera ematen diegulako baizik.

6. ETORKIZUNA

«Etorkizuna berdina. Txarragoa ez behintzat».(E-2)

«Orain momentuan euskara igotzen ari da ze gaztiak eta, gero eta gehixao entzuten dot, lehen oso gutxi entzuten zan; gaztien artean beti erdera, eta orain euskaltegira eta, askoz jende gehixao joaten da. Gero igual kalia ez du egingo baina, euskaraz behintzat badakite».(E-2)

«Etorkizuna, hemendik 10 urtetara, nere ustez eskolaurrekoek, lehenengo eta bigarren mailakoek ez dabe egingo euskaraz. Ikusiko da». (E-2)

«Da segun zetan zabitzen, ba adibidez medikuana joaten bazara ba beti erderaz egin da ba zuk ere bai erderaz egiten dozu baina ez dakit, zuk ikusten bozu eee... nik uste dot joan behar zarela ikusten ez, ba hemen euskeraz egin leiket ba saiatu egin behar naiz euskeraz egiten. Askotan hasten zarenian konturatzen zara zuk euskeraz erreztasun handixaua daukozula komuniketako erderaz baino. Nik uste dot joan behar zarela apur bat ikusten non sartu leiketzun eta...». (A)

«(paso egiten dutenekin) Eske neretako ez da ez dala konturatu ze pasetan dan. Niretako da ez jakola inporta edo gehixegi kostetan jako edo pentsetan dau ez dabela merezi edo... ez dakit. Horren soluzino bat izan leike geuk presionau baina ez dot esaten euskeraz egin behar duzu esan, baizik eta euskeraz egin geuk».(A)

«Utzi pertsonari pentsetan ze eskeintzen daben euskeraz egiteak eta ze dakarren erderaz egiteak. Ba ez dakit, euskeraren galtzia ta... Da pertsona hastia pentsatzen; gero pertsona horrek urte batzuk euki behar ditu, buru bat euki behar du ez dakit, ba nik uste dot lehenengo da jentia pentsau zelau dauan gauzia eta hori, baina ez esaten. Ze guri ere bai esan digute beti: euskera, galdu egin behar da euskera. Eta zuk bale. Gaur oso ondo baina bihar...». (A)

«Egin behar duzuna da sentidu arazi. Ikusi eta konturatu». (A)

«Base bat euki behar duzu. Ez bakarrik euskeraz egin behar du. Euskeraz egin behar dut honegaitxik eta honegaitxik». (A)

«Txikitatik euskera erakutsi. Hori ere bai izan leike soluzino bat». (A)

«Nik uste dot pertsona horrei, euskeraz dakixienak, euskera zabaltzeko horrek kontzientziau eta ahaleginak... ahaleginak asko egiten dira, eurak konturatzeko, baina ez dakit, uste dot hori oso zaila dela». (A)

«Uste dot ikusten dala gizartian badauzela jentia egiten dauena... dabilela saiatzen euskera zabaltzeko edo... Nik uste dot instituzio mailan eta hori... aurrerakada euki dauela. Baaa... Arrasaten bertan, entre Arrasate Press, ATB, Ayuntamentuak ere bastante lan egiten dabil, AED, euskaltegiak,...». (A). «Baina kalia ikusten da oraindik ez dela...».

«Baina dakixienak egiten badugu nitako izango zan oso aurrerapen handixa». (A)

(Kanpotarrak) «Semiekin bai baina eurekin ezin da ezer ere egin ». (A)

«Nik uste dot lehenengo pausua egin dala, hori, euskara irakatsi jendiari. Eta gero ba guri egin doskuena... kontzientziazia...». (A)

«Heltzen danian maila batera ba erakutsi zelan dauen eta... eske bestela ez dakit, nik ez dot ikusten soluzinorik». (A)

«Nik uste dot nahiz eta erakutsi zelan dauen eta galtzeko zorian dauela eta... jente askok ez daukela.. ni ez naiz hemengua, niri ez dost inporta eta... ez dakit, sortu behar da euskerarentzako maitasuna moduan ero... zu konturetako... ez eskatzen bostie badaukot eta bestela ezer ere ez». (A)

«Lehenago egunian agertu zan Arrasate Pressen etxetan hartzeko, hori oso ondo dao... kontzientziazteko oso ona da». (A)

«Ikusteko dauala jentia egiten dabela euskeraz, normal eta betik egiten dabela eta bera ere konturatzeko: nik ere egin behar dut edo. Ez bakarrik euskera oso ondo erabiltzia baina bakarrik behar dabenian baizik eta pentsatzen dabelako ba... harek ere egiten dau eta zezozegatik izango da, ba neuk ere hori egin behar dut». (A)

«Eske neretzako, komunikabideak ere, euskaldundu egin beharko lirateke ze komunikabideetatik ere erdera asko sartzen digute». (E-2)

«Igual liburuak, diskoak, zinema eta... gehiago produzitu euskeraz. Horrek ere bultzatuko luke». (E-2)

«Kuadrilaka erabakitzea, guk egingo dou euskeraz eta ia esta, eta beti, eta danetan horrela. Bestela ezin da». (E-2)

«Dakienak hitzegitea». (E-2)

«Eske kanpotarrei inposatu egin behar zakue euskera ikastea ze bestela ez dabe beharrezkoa eta ez dabe ikasten eta orduan... bere lana eta euskeraz ipini eta... komunikabidiak eta...». (E-2)

«Kanpotarrek ikasteko, diru laguntzak ematia euskaltegira joateko edo ez dakit»(E-2)

«Leku publikoetan nahiz eta kanpokoak izan, derrigortu. Normalean zuk euskeraz egiten badozu eta berak baldin badaki, euskeraz egingo dizu». (E-I)

«Instituzioak euskaldundu eta hori instituzioetan dagoen jendearekin nahiko zaila da». (E-2)

«Gobernua aldatu eta...». (E-2)

«Euskera indartzeko, kaleko giroan indartu behar da eta hori oso zaila da. Instituzioetan edo leku publikoetan sartzen den jendeari, euskeraz ikastera behartzea edo titulo bat eskatzea. Baina kalean egitea... kaleko giroan.... hori inork ezin dizu... ». (E-I)

Eibarko gazteak maiz aritzen dira etorkizunaz, batzuk baikor eta beste batzuk ezkor, azken jarrera hau nagusitzen delarik. Beste batzuk etorkizun berdina somatzen dute: «Etorkizuna berdina, txarragoa ez behintzat».(E-2)

Baikor azaltzen direnen artean, gaur egun jende askoren ustetan dagoen eritzi bat agertzen da, ezagutzara mugatzearena alegia: «Orain momentuan euskara igotzen ari da ze gaztiak eta, gero eta geixaa entzuten det, lehen oso gutxi entzuten zan; gazteen artean beti erdera, eta oin euskaltegira eta, askoz jende geio joaten da. Gero igual kalia ez du ingo baina, euskaraz behintzat badakite».(E-2)

Kalean egiteari baino garrantzi gehiago ematen diote jakiteari. Hizkuntza jakitea beharrezkoa da erabilera gerta dadin baina pauso hau ematea ere ezinbestekoa da. Gogora dezagun erabiltzen ez den hizkuntza hiltzera kondenaturik dagoela.

Puntu honetara iritsita, galdera bat egin behar diogu gure buruari, hau da, zer egin daitekeen edo zer egin dezakegun guk.

Hizkuntza eta bere egoera ez da egonkorra, etengabe aldatzen ari da. Guk, gutariko bakoitzak zeregin haundia daukagu arazo honetan eta emango den prozesuan.

Jarrera ezkorra agertzea ez da positiboa gure hizkuntzarentzat, positiboa baino negatiboa dela esatea hobeto legoke, jarrera ezkorrak pasibitatea bait dakar. Itxaropena ere, beharrezkoa da.

«Etorkizuna, hemendik 10 urtetara, nere ustez eskolaurrekoek, lehenengo eta bigarren mailakoek ez dabe egingo euskaraz. Ikusiko da». (E-2) Ezkortasun honek eta etorkizunik ez ikusteak, ikusle hutsak bihurtzera eraman gaitzake. Arazo batek, arazoa denez, irtenbideak ere badituela ohartu behar gara.

Prozesua luzea da eta ez dugu pentsatu behar gaurtik biharrera dena aldatuko denik; jakin behar dugu euskarak hainbat urtetan galdu duena ezin daitekeela hilabete baten berreskuratu.

Ez dago errezeta magikorik baina arazoa ikusiz gero, badago non lana egin. Txarrena zera izango litzateke: arazorik ez balego bezala jokatzera.

Askotan, inguruak ematen digu lehen aipatutako jarrera ezkor honen arrazoiak: gu lanean ari garen bitartean inguruko pasibitatea eta giroa ikusteak amorraziora eramaten gaitu sarritan: *«Eske neretzako ez da ez dala konturatu ze pasetan dan. Niretzako da ez jakola inporta edo gehixegi kostetan jako edo pentsetan dau ez dabela merezi edo... ez dakit. Horren soluzino bat izan leike geuk presionatu baina ez dot esaten euskeraz egin behar duzu esan, baizik eta euskeraz egin guk».*(A)

Gazte hauek diotena benetan kontutan hartzekoa da, orain arte, eta gaurregun ere, besteei errua botatzen aritzen bait gara etengabe, konturatu gabe guk eta gure jarrerak zer nolako garrantzia duen. Geu ere hizkuntzaren zati bat garela ohartu gabe, eta are gehiago hizkuntza minorizatua denean. Erdaldunengan inpaktatzea ezingo da lortu euskal komunitate linguistikoa konpaktatzen ez den bitartean.

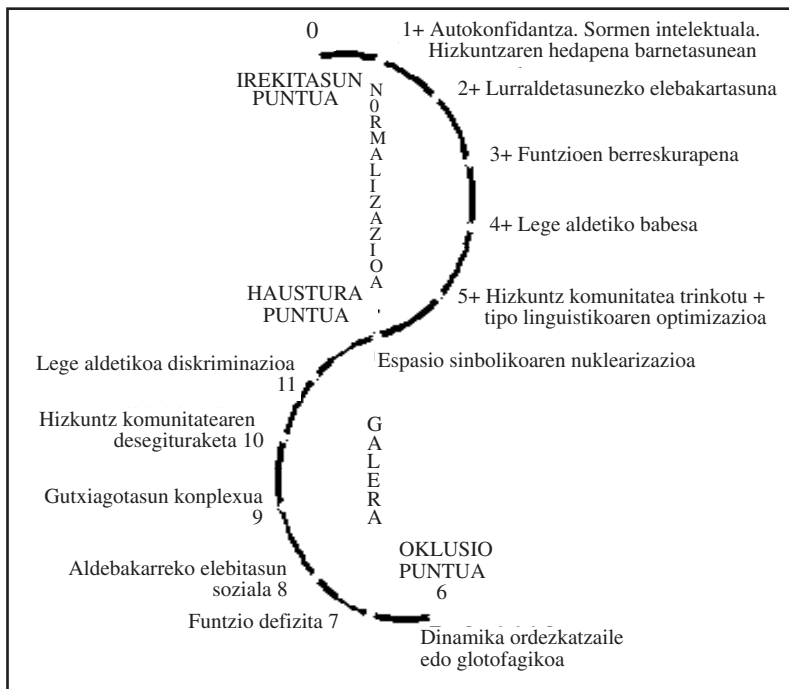
Lehen aipatu dugun inguruko pasibotasun hori aktibatu egin behar da, eta honetarako, euskaldun hiztunok sortu behar dugu giro eta presio hori euskaraz hitzeginez. Euskara, bizitzako alor guztietara eramanez eta guretzat garrantzizkoa dela erakutsiz: *«...nik uste dot joan behar zarela ikusten ez, ba hemen euskaraz egain leiket ba saiatu egin behar naiz euskeraz egiten. Askotan, hasten zarenian konturatzen zara zuk euskeraz erreztasun handixa deukazula komuniketako erderaz baino. Nik uste dot jua behar zarela apur bat ikusten non sartu leiketzun eta...».* (A)

Honetarako, kontzientziadun jendea behar da, eredu izango dena besteentzat eta pauso hauek ematen lagunduko duena. *«Ikusteko dauala jentia eitxen dabela euskeraz, normal eta betik eitxen dabela eta bera be bai konturatzeko: nik be bai in biot edo. Ez bakarrik euskera oso ondo erabiltzia*

baina bakarrik bihar dabenian baizik eta pentsatzen dabelako ba... harek be eitxen dau eta zeozegatik izango da, ba neuk be hori in biot». (A)

Jende multzo hau, gaur egun sakabanatuta dagoena, bildu eta elkarlanean aritu behar da, espazio sinbolikoa osatuz (AB+BA); euskaltzalegoaren batasuna lortu behar da, jende guztiaren inplikazioa.

Izan ere, hau da normalizazioruntz joan behar bagara, urratu behar den lehen pausoa:

Lehen aipatu dugun bezala, haustura tentsioa edo geldigunea lortu behar da, norabidez aldatzeko: hizkuntza galtzera daraman kate hau gelditu eta normalizaziorako pausok urratu.

Guzti honetan, irakaskuntzak badu zeregina, batez ere, berbalizazioaren bidez, dinamika egoki bat erabiliz... Gaur egun ikus daitekeenez, ezagutza lortu duen jende askok ez du erabiltzen kalean. Izan ere, ezer gutxi egiten da erabilera suspertzeko eta hau lortzera joan behar da: ekintza ludikoak aprobeztatuz, eskolako ingurunea...

Badira irakaskuntzan erabili behar ez diren 2 faktore: gogorkeria alde batetik eta aspergarria izatea bestetik. Ikasle askok dioenez, asignatura edo materia

guztien artean, hizkuntza da gutxien atsegin dutena. Honela izanda, ez da erreza ikasle horiek hizkuntzarekiko jarrera positiboa azaltzea. Beraz, erabiltzen den metodologia, irakaslegoa eta abarri buruz erreflexionatzen jarraitu beharra dagoela argi eta garbi ikusten da.

Ezin ahaztu irakaslea dela irakaskuntzaren elementu garrantzizkoenetakoa, eredu izaten bait da ikasleentzat. Eredu egokiak bilatzea edo izatea da koxka eta hau oso zaila da lortzen, irakasleak berak hizkuntzarekiko duen motibazioa ez bait da ezagutzen.

Garbi dagoena zera da: orain arte euskararen aldeko gauzak hitzetan besterik ez direla geratu (salbuespen bat edo beste) eta gazte arrasatearrek dioten bezala, **eskolak beste alde batetik jo behar du:**

«Egin behar duzuna da sentidu arazi. Ikusi eta konturatu». (A)

«Base bat eduki behar duzu. Ez bakarrik euskeraz egin behar dut. Euskeraz egin behar dut honegaitxik eta honegaitxik». (A)

Gutxiengo egoerak, komunitate minorizatuaren aldebakarreko elebitasun soziala suposatzen du eta oklusio puntutik atera eta normalizaziorantz joateko, haustura tentsioa ezinbestekoa da (lehen aipatu dugun norabide aldaketa). Hemendik hasiko da Hizkuntz Komunitatearen artikulazioa. Baina, nola definitu haustura tentsio hori? Euskarak bere menpekotasun erlazioa bere lurraldean bertan gainditu eta bere hiztun-komunitatearen berrosaketarekin oreka berreskuratzen hasten den unea, lehen urratsa, esan bezala, espazio sinbolikoaren eraketa delarik.

Guzti honen abiapuntua motibazioa edo kontzientzia da. Honek eramaten du gizabanakoa espazio sinbolikoa osatu, tipo linguistikoa hobetu eta trinkotzera. Espazio sinbolikoa osatzean edo berregitean, Hizkuntz Komunitatea konpaktatu egiten da eta honek ematen dio indarra hizkuntzari eta baita komunitateari ere.

Espazio sinbolikoa osatu ezik, kontzientzia linguistikoa duten pertsonak, sakabanatuta aurkitzen dira eta honela beti da zailagoa irtenbiderik ikustea. Gainera, bakarrik aurkituko dira, nolabait marginatuta eta askotan ez da gai izango erantzun egoki bat emateko egoera baten aurrean.

Jende hau biltzeko beharra dago, beren arteko diferentzi ideologikoak alde batera utziz eta indarrak euskararengan jarritz, motibazioa ezagutza eta erabilera suspertzeko asmoz. Honela, kontzientzia, konpetentzia linguistikoa eta koherentzia duen talde bat sortu ezker, dinamika sozial hau zabalduz joango da. Orduan egongo da nor imitatu.

Poliki poliki eta dinamika honen barnean hainbat ekintza garatu daitezke jendearen kontzientzia eta erabilera suspertzeko ahaleginetan: talde kultural euskaldunak sortu, eskolaz kanpoko ekintzak, komunikabide euskaldunak sortu herri mailan, instituzio, talde politiko eta eskolekin harremanetan jarri...

Herrian sortu behar da euskaraz bizitzeko gogo hori eta gero joan gaitzke legeak aztertzea, baina lehendabizi behar bat egon behar da herritik bertatik sortua.

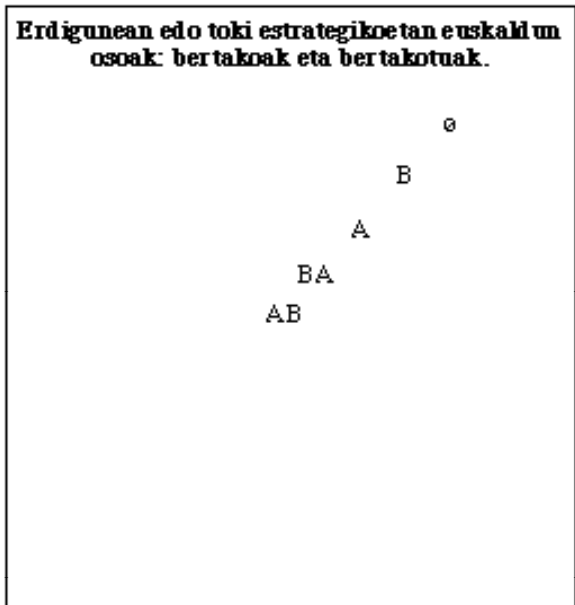
Hizkuntzaren ordezkapen prozesua boteretik hasia bada ere, hizkuntza horren berreskurapena behetik gorantz garatu behar da: pertsonengandik hasi eta talde sozialetaraino, lurraldetasunera iritsi arte.

Funtzioen galtzea, autogorrotoa eta abar luzea aipatu ditugu aurreko puntutan eta goazen beraz, normalizazioruntz eraman gaitzakeen bidea aztertzeraz.

Lehenengo urratsa, esan dugun bezala, espazio sinbolikoaren osaketa litzateke, AB eta BA tipo linguistikoez osatua dago. Bietatik nuklearrena AB taldea da (jatorrizko hiztun alfabetatua); talde hau ez bada hizkuntz komunitatearen bihotzean bizi eta hedatzen, hizkuntza ito egin daiteke.

Hizkuntz komunitate bat artikulatuta dago ez bakarrik irabaziak galerak baino handiagoak direnean, baita talde linguistikoak era honetan banatzen direnean ere:

- AB- Euskaldun zahar alfabetatuak
- BA- euskaldunberri natibizatuak
- A- Euskaldun zahar alfabetatugabeak
- B- Euskaldunberriak
- Ø- Erdaldunak

Komunitate artikulatu batetan, hiztun osoen taldeak –AB/BA– barnetik kanporantz hazten dira: talde bakoitzak bere lekua bete eta asumitzen du.

Hizkuntz Komunitate bat artikulatzen duena, bere trinkotze propioa da. Euskararen eta edozein hizkuntzaren arima da espazio sinbolikoa. Gogora dezagun, hizkuntza baten heriotza eragiten duena ez dela bere azken hiztunaren suntsipena, bere arimaren lapurreta baizik (espazio sinbolikoarena alegia).

Leialtasun linguistiko hau txikitatik landu behar da baina guzti honek jarraipen bat izan dezan, beharrezkoa da goi mailako ikasketak ere euskaraz jartzea, hala nola, lizeoa, unibertsitatea,...

Hala ere, prozesua ez da hemen bukatzen. Ezin ahaztu lan mundua eta arlo formalak euskaldundu beharra, honela bakarrik osatuko bait dugu katea. Euskarak arlo hauek bereganatuz joatea ezinbestekoa du bere osasunerako.

Dena den, irakaskuntzaren alorra landu beharra badago ere, badira beste hainbat esparru urratu beharrekoak: administrazioa, ekonomi eta lan mundua, mass-media,... izan ere prentsa, irrati, telebistak eta abarrek izugarrizko inportantzia dute euskara zabaltzeko eta jendea ohartarazteko lanean:

«Uste dot ikusten dela gizartian badauzela jentia egiten dauena... dabilela saiatzen euskera zabaltzeko edo... Nik uste dot instituzio mailan eta hori... aurrerakada euki dauela. Baaaa.... Arrasaten bertan, entre Arrasate Press, ATB, Ayuntamentuak ere bastante lan egiten dabil, AED, euskaltegiak,...». (A)

Ahalegin hauetaz konturatzen dira baina ez dute uste kaleko jendearengan eragina duenik: *«Baina kalia ikusten da oraindik ez dela...»*

Beraz, **arazoa da** motibazioa, ezagutza eta erabileraren artean, hau da, **kontzientzia, konpetentzia eta koherentziaren artean ez dela ematen orekarik**. Ez diogu bati besteari baino garrantzi gehiago eman behar, hirurak ezinbestekoak dira gure hizkuntzak bizirik iraun dezan: sentitu, jakin eta egin egin behar da. Benetako kontzientzia eta ezagutzak, erabilerara eraman behar gaitu eta hau lortzeko bultzakada handi bat behar da eremu sinbolikoak bakarrik eman dezakeena.

EZ JAKITETIK ERABILI AHAL IZATERA
ETA ERABILI AHAL IZATETIK
ERABILI NAHI IZATERA

Ziten osteko ikurrak:

E-3: Eibarko Zuloaga Institutukoak 16-18 urte

E-4: Eibarko Armeria Eskolakoak 16-18 urte

6.1. MOTIBAZIOA

«Yo por ejemplo, entro en una tienda y veo que él sabe euskara, que él está hablando euskara con otro que está al lado y yo intento hablarle en euskara. Si veo que está hablando en erdera a mi no me sale en euskara». (E-3)

«La gente pública, en castellano. Pero si va alguien hablando en euskara, te responden en euskara. Si tú entras a una tienda y le pides cualquier cosa en euskara, te van a responder en euskara. Pero si no, te hablan en erdera». (E-3)

«Mis padres jo... como sabemos mi hermana y yo... pues que hablemos entre los dos y a veces ya solemos hablar pero...». (E-3)

«Es que ha habido un cambio. Mi madre me ha contado que cuando ella iba a la escuela, pues, hablaban en euskara todos y en los recreos les obligaban a hablar en castellano. No sé si sería cuando Frando, o yo que se. Y si no hablaban en castellano en el recreo, les ponían castigo y no sabían cómo decir en castellano y ahora justo lo contrario, es que...». (E-3)

«Nunca verás a una cuadrilla como la nuestra o mayor hablar siempre en euskara». (E-3)

«Es que si te haría falta... para hacer algo, pillar alguna cosa, leer algún libro... pero total, lo que tienes en euskara lo tienes en castellano en todos los lados. Entonces...». (E-3)

«No se habla mucho. Yo creo que la gente quiere aprender pero los de la ikastola y así, solo hablan en clase. Luego ya...». (E-3)

«Yo creo que la gente quiere aprenderlo, antes pasaba pero ahora...». (E-3)

«Mogollón de gente que no sabe quiere aprender, está metida en euskaltegis y así». (E-3)

«A mi me da pena. Me gustaría saber un montón, saber superbien. Igual se superpoco y me da vergüenza. igual veo una cuadrilla y digo: ¡qué gozada!». (E-3)

«Es como envidia». (E-3)

«Eso. Aprendes si te gusta, pero si no, no vale para nada». (E-4)

«Además, para que te guste el euskara, te tiene que salir desde dentro y ...». (E-4)

«El inglés te gusta más y aun así vas a golpes». (E-4)

«Osea, el euskara si no te gusta, todavía peor». (E-4)

«Para mí cualquier idioma me parece muy bien saberlo, tienes más salidas, ¿no?. Pero...». (E-4)

«Al menos yo, prefiero saber otro idioma antes que el euskara. No se, además yo intenté aprenderlo pero luego...». (E-4)

«Ya, porque te gusta más (inglesa euskara baino)». (E-4)

«Y tampoco lo utilizas. Eso también es verdad». (E-4)

«El euskara no lo necesitas. Yo de todas maneras hace años me entró yo que se, me gustaba, tuve la ilusión esa de aprender, pero te das cuenta que para nada, que no lo quieres para nada». (E-4)

«Yo tenía interés pero sales fuera y te das cuenta... osea, si el ambiente es de euskara, quieres aprender, porque lo necesitas, ves que la gente habla euskara... pero si ves que nadie habla euskara, que todo el mundo va a lo fácil, el castellano... pues para nada». (E-4)

«Para qué te vas a complicar si todo el mundo sabe castellano». (E-4)

«Yo no discrimino a nadie que hable otra lengua, no se». (E-4)

«No se. Pero a mi lo del coche (dedoz hartu zuten eta euskaraz ari ziren). Se les escapa, porque entre ellos siempre hablan en euskara y están por ejemplo y hablan en euskara y yo... pues: ¡eh!. Que yo no entiendo. Y entonces dicen: Ah, perdona, no nos habíamos dado cuenta. Pero yo por eso no... les digo eso porque no entiendo». (E-4)

«Si hay alguno que no sabe, no van a hablar en euskara». (E-4)

«Y pues no se el euskera. Imagínate que estoy aprendiendo el euskara un montón de tiempo y me daso con una tia que sabe euskara. Imagínate que la tia habla en euskara conmigo porque yo le entiendo, pero ho le voy a hablar en castellano porque tengo más facilidad de palabra en castellano que en euskara. Yo creo que es así, no se». (E-4)

«Pues eso depende. Porque mi... se casò con una vasca y al final... y al chaval le habla en euskara y palabras y frases, ¿no?. Que se ve que el tio ha aprendido, se ha molestado por el idioma y...». (E-4)

«Porque le gustaba o porque se ha interesado por él». (E-4)

«Es que mi madre sabe euskara y mi padre no. A mi me gusta mogollón el euskara y igual empiezo a hablar con mi madre en plan serio y me da corte. Me dice: «así tienes que hablar» y me da vergüenza, me corto mogollón y ya no hablo». (E-3)

«Yo con mi madre algunas palabras le digo en euskara y ella va cogiendo, y ella me dice que le diga ¿no?... Pero igual le digo a mi padre y igual me dice: a mi no me digas eso porque no entiendo. No quiere que le hable euskara, como que no quiere aprender. No se.»(E-3)

«Eso puede ser debido a que como no sabe pues tenga como odio, a que todos los demás sepan que él se sienta así como... los de la cuadrilla más o menos ya entienden y... algo ya hablan. El cosas comunes y así ya entiende pero no habla nada. Es que tampoco intenta para mi. Noto mucha diferencia entre mi padre y mi madre. También es que mi madre es navarra y entonces más o menos se ha movido entre euskera y mi padre es le León. Y también eso, dónde has nacido». (E-3)

«Es que mi madre quiere que sepa euskara mucho antes que el inglés, pero mi padre todo lo contrario, y me dice: tú si sabes inglés puedes trabajar fuera de aquí, en otro sitio, Es que con el euskara solo puedes trabajar aquí. Pero yo le suelo decir: «para qué voy a ir a otro sitio, pues trabajo aquí y ya está». Y me dice:» si, si, eso dices ahora pero ya verás luego». Y le suele decir mi madre: «déjale, que ella aprenda lo que quiera». (E-3)

«Aprender euskara, sino, va a saber que no le van a coger en ningún sitio». (E-3)

«Igual otra persona dirá: «pues bueno, me voy de aquí y ya está; total, como tengo buenas notas...» (E-3)

«Yo me voy a apuntar al euskaltegi el año que viene. Pero son dos horas y eso para mi... una tarde es mucho... si fuese una hora...» (E-3)

«Yo me apuntaría a eso que hay en los veranos que es toda la mañana y te puedes salir cuando quieras». (E-3)

«Kilometroak y así. Lo del Kilometroak está.... pues en ese día igual se hablará euskara pero la gente va más a pasárselo bien». (E-3)

«Pienso que puede cambiar algo la cosa... eso tiene que partir de la base de que tengas interés, sino el Kilometroak te da de lado, te da de lado el AEK... no se». (E-4)

«También para el trabajo. A mi mi madre siempre me está diciendo: «ya vas a ver, luego te vas a arrepentir». Porque ahora sin euskara, si te quieres colocar aquí, no haces nada. Jo, yo euskara entender si, pero hablar me cuesta un poco, pero si hablara en casa ya sabría». (E-3)

«Yo creo que mejor que exigir tendría que ser una iniciativa personal». (E-3)

«Es que yo creo que si. Si te exigen, aprendes; pero no aprendes a gusto. Lo aprendes para estar allí, pero si tú quieres aprender eso, pues luego lo usas mucho más». (E-3)

«Te obligan bastante a aprender euskara. Es que para cuidar a un niño también, la madre prefiere que sepas euskara, entonces,..» (E-3)

«Yo creo que si... que no te tienen porqué obligar a aprender ese idioma, o sea, tiene que salir de ti mismo y así aprenderás mejor, y te va a ser más fácil a ti». (E-3)

«Igual has sacado los estudios con una nota super alta, pero no tanto en euskara, entonces miran las notas y te dicen: jo, ésta no sabe euskara. Igual no te cogen. Igual prefieren a otra que tenga notas más bajas y que sepa más euskara». (E-3)

«Yo creo que en Eibar si no hubiesen puesto eso de euskara y euskara, se hubiera perdido mucho más. Porque ahora han hecho eso, más clases de euskara y así... o sea, han obligado un poco por decirlo, y eso ha ayudado». (E-3)

«Yo creo que si no obligasen bajaría un poco». (E-3)

«Pues eso es lo que estamos diciendo, quien lo aprende es por necesidad. Porque va a practicar, porque a una persona que no lo va a utilizar luego...». (E-4)

«Yo creo que lo toman como una asignatura más; se meten en el euskaltegi como si se metiesen a unas particulares de inglés». (E-3)

«Me acuerdo yo cuando íbamos de cambio por ahí, pues cuando hablabas con un extranjero, en inglés. Pero el euskara aquí no, para nada, no te esfuerzas en hablar». (E-4)

«Joé, después de estar 5 años para salir electricista y sacarlo todo con chuletas y luego no tener ni idea... Pero el euskara dices: no lo voy a utilizar pues para qué. Y hala, chuletas,...». (E-4)

«Pero si te lo ponen voluntario (euskara asignatura bezala) ¿tú irías?. Que a mí por ejemplo no me interesa ir a una clase que luego no me va a servir para nada. A tí te gusta, pero por mucho que sea amena la clase, no ibas a ir. Porque estás oyendo cosas que luego no vas a utilizar para nada». (E-4)

«Ella ya sabe castellano y yo no tengo que aprender el euskara». (E-4)

«Claro, es que aquí, ¿quién no sabe el castellano?». (E-4)

«Pero si la mujer habla castellano, o sea, es vasca, habla el euskara perfectamente, pero también el castellano, pues va a hablar en castellano». (E-4)

«Sí, sí. Puede hablar castellano. Pero yo que se, te va a decir que si tiene esa cultura o esa forma de pensar pues... va a seguir hablando euskara, ¿sí?». (E-4)

«No se. Aquí hay un caso de esos, el que nos da mate. Yo estuve en el euskaltegi con la cuñada y ella no tenía ni idea de euskara y decía que no tenía más remedio, porque en casa tíos, primos y sobrinos, todos en euskara. Y se sentía allí discriminada y que no entendía nada y ellos le dijeron que no pensaban hablar en castellano y no tuvo más remedio que ir al euskaltegi y aprenderlo. Es también según cómo te lo tomas, no se. Si te casas con una tía que es vasca y la tía dice que no va a hablar en castellano porque no...». (E-4)

«Mis vecinos son euskaldunes y tampoco hablan. Es que el que domina euskara, domina castellano también. Yo creo que es una forma más fácil de...». (E-4)

«Yo de todos modos conozco a gente que sabe euskara, cuadrillas que saben euskara y no se... tienen más facilidad para el castellano. Y salen conversaciones.... podrían hablar perfectamente en euskara pero no se, tienen una costumbre, no se si es facilidad o costumbre que.... van al castellano...». (E-4)

«Yo creo que hay discriminación porque... mogollón, bueno, también nos discriminamos nosotros. No se». (E-3)

«Eta ez daukazu traturik eurekin eta gainera nahiago dozu ez edukitzea, ez dakit zergatik baina...». (E-1)

«Aparte que de oidas ya sabes que vas a ir al Instituto, que hay discriminación y te fijas más». (E-3)

«No creo que es cosa nuestra, yo creo que eso ha habido desde siempre». (E-1)

«Incluso de los padres, yo he oído, o sea hablar con los padres, y que los padres que están en la asociación de padres son de euskera. Y a la hora de poner candidatos para el Consejo Escolar, pues, piden eso: « Vamos a meter gente de euskara». Se hacía una lista con solo gente de euskara. Eso también tiene importancia». (E-1)

«Es como gracioso. En la calle le ves y normal, y luego entra en el insti y los gallegos (euskaldunek erdaldunei)». (E-3)

«Pero es que eso es dentro del instituto porque tú sales fuera y tú hablas, no se, lo mismo con la gente que es de euskara que con los de erdera. Tú hablas igual y luego entras y: mira ese es de erdera.... no se. Fuera no se nota, más o menos no se nota». (E-3)

«Fuera no. Porque si tu ves gente en la calle, no te estás fijando: mira ese, mira ese. Tú estás en un pasillo, pasa gente de castellano y : mira ese es de castellano. Yo no se, más o menos te das cuenta. No es como en la calle». (E-3)

«Todos no pero... yo soy un Kaixo (euskaldunei) y tú ahí, un gallego asqueroso». (E-3)

«Hor ez da egitea, hor da jakitea. Nahiz eta euskalduna izan, ez badaki. beste aldean dago». (E-1)

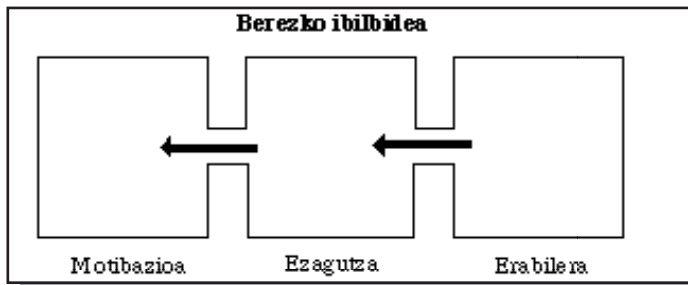
«Con eso de que saben euskera, se creen más euskaldunes, bueno si son ¿no?. Pero se creen más superiores... como que nosotros somos los tontitos». (E-3)

«Barre egiten diegu baina guk ere ez dogu euskaraz egiten».(E-1)

1.1. SARRERA.

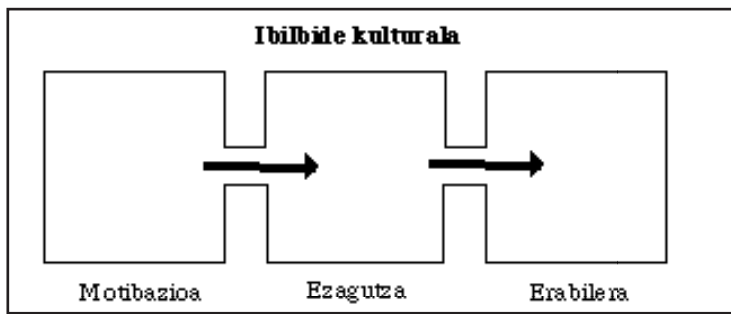
Erdaldunei buruz arituko garenez, lehendabizi gogoratu behar hizkuntza ikasteko bi era daudela:

- a) Alde batetik, lehen mailakoa edo naturala, hasiera batean ume edo haurraren gainetik iharduten duena.

Haurra hizkuntza erabiltzen hasten da; erabili ahala, hizkuntza horrek dituen arauak jabetzen hasten da (ezagutza) eta ezagutza maila lortu ahala, motibazioa ere areagotu egiten da.

- b) Bigarren mailakoa edo maila kulturalera, hasiera batean gazte edo helduaren gainetik iharduten duena.

Pauso hauek, ondorengo ataletan ikusiko ditugu.

Gazte hauek, gehienak, A ereduari ibilitakoak dira (bat izan ezik). Txikitan, berezko ibilbidetik hasi behar dira hizkuntza ikasten, A ibilbidetik, baina badirudi A ereduarekin ez dela horrela gertatzen: aditzak, hiztegia, egiturak, ... hauek izaten dira lantzen dituzten gaiak berezkotasuna alde batera utzita, B ibilbidetik hasten dira, kulturala, haurrari ez dagokiona).

Garbi dago A ereduak ez duela ziurtatzen gure hizkuntzaren beharrezko ezagutza maila, gazte hauekin, bederen, honela gertatu da.

Honela, eta ikusirik etxean (batzuren gurasoren batek, aitak edo amak, bazekiten euskara) transmisioa moztuta dagoela, eskolak ere ez du jakin hutsune hori betetzen (behar den neurrian, behintzat).

Jadanik, badituzte 1618 urte, eta euskara ikasiko badute, ibilbide kulturaletik (B) hasi behar. Txikitan izandako esperientzia, hau da, eskolan hainbat orduz aritu euskara ikasten eta ikastea lortu ez, askotan desmotibagarri suertatzen zaie (aurrerapausorik ikusi ezean, zaila da motibazioa mantentzea edo gehitzea).

Eta kontutan izan, ibilbide kultural honen motorra **motibazioa** denez, motibaziorik izan ezean, berau bait da lehendabizi eman behar den pausoa, ez dira inoiz hasiko ikasten.

Sari askotan, gazteek ez baldin badute ongi ikasten edo erabiltzen, nahiko motibatuta ez daudelako izan ohi da. Motibazioaren garrantzia ukaezina da, euskara ez dakitenek ikasteko eta dakitenak erabiltzera bultzatzeko.

Motibazioa, hizkuntza bat ikastera edo hizkuntza horrekin bizitzera bultzatzen duten arrazoi edo interesak dira. Baina, ba al dute motibaziorik gazte hauek? Normala denez, batzuk gehiago, beste batzuk gutxiago eta askok bat ere ez.

«Es que si te haría falta... para hacer algo, pillar alguna cosa, leer algún libro... pero total, lo que tienes en euskera lo tienes en castellano en todos los lados. Entonces...». (E-4)

«Eso, aprendes si te gusta, pero si no, no vale para nada». (E-4)

«Para qué te vas a complicar si todo el mundo sabe castellano». (E-4)

Garbi ikusten da inguruak ez duela gaur egun euskara eskatzen eta ez duela erakusten gaitasunik gazte hauek erakartzeko. Euskara, ezertarako balio ez duen gauza bezala ikusten dute: alde batetik ez dagoelako euskal elebakarrik ez arazorik elkarren artean ulertzeko, eta bestaldetik, euskaraz eskeintzen diren gauza guztiak erderaz ere eskeintzen direlako.

Geuk ere, hau da, euskaraz dakigunok, ez hitzegitea ere, desmotibagarri suertatzen zaie hainbat kasutan: begiak ireki eta aldamenara begiratzea besterik ez dute:

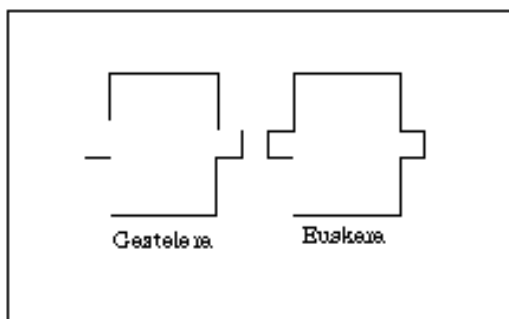
«Yo de todos modos conozco gente que sabe euskara, cuadrillas que saben euskara y no se... tienen más facilidad para el castellano. Y salen conver-

saciones... podrían hablar perfectamente en euskara pero no se, tienen costumbre, no se si es facilidad o costumbre que... van al castellano...». (E-4)

«No se habla mucho. Yo creo que la gente quiere aprender pero los de la ikastola y así, solo hablan en clase. Luego ya...». (E-3)

Dakigunok hitzegiten ez badugu, nekez bultza ditzakegu erdaldunak guk nahi ez dugun hizkuntza hori ikasi eta erabiltzera. Beraz, esan dezakegu arazo hau kon-pontzeko, euskal hiztunok ere badugula zer esanik eta zer eginik, eta askotxo gainera.

Gizarte honetan dagoen hizkuntz gatazka kontutan hartuz, ohartu behar gara gaztelera oraindik euskararen gainean kokatzen dela eta gazte hauek

gaztelereko duten motibazioa, euskararekiko dutena baino askoz handiagoa dela:

Eta ez gaztelereko bakarrik, batzuk, ingelesa ere, euskararen gainetik jartzen dute. **Askoz praktikoagoa iruditzen zaie ingelesa, bai lanen bat aurkitzerakoan eta baita komunikazio tresna bezala ere** (batez ere, etorkizunari begira):

«El inglés te gusta más y aún así vas a golpes. El euskara si no te gusta, todavía peor». (E-4)

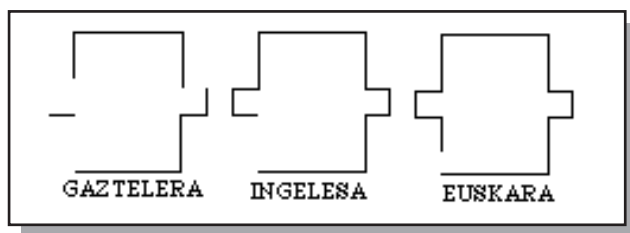
«Es que mi madre quiere que sepa euskara mucho antes que el inglés, pero mi padre todo lo contrario, y me dice: tú si sabes inglés puedes trabajar fuera de aquí, en otro sitio, Es que con el euskara solo puedes trabajar aquí...». (E-3)

«Me acuerdo cuando íbamos de cambio por ahí, pues hablabas con un extranjero, en inglés. Pero el euskara aquí no, para nada, no te esfuerzas en hablar». (E-4)

«El inglés porque nos hace falta, pero el euskera... ». (E-4)

Gazte hauen ikuspuntutik, 3 hizkuntza dituzte aurrean, honela sailkatuak garrantziaren arabera:

- Gaztelera.
- Ingelesa.
- Euskara.

Eta bere barnean duten motibazioa ere, sailkapen honekin batera doa. Irudi hauek balio dezakete, nolabait, gazte hauek sentitzen dutena adierazteko:

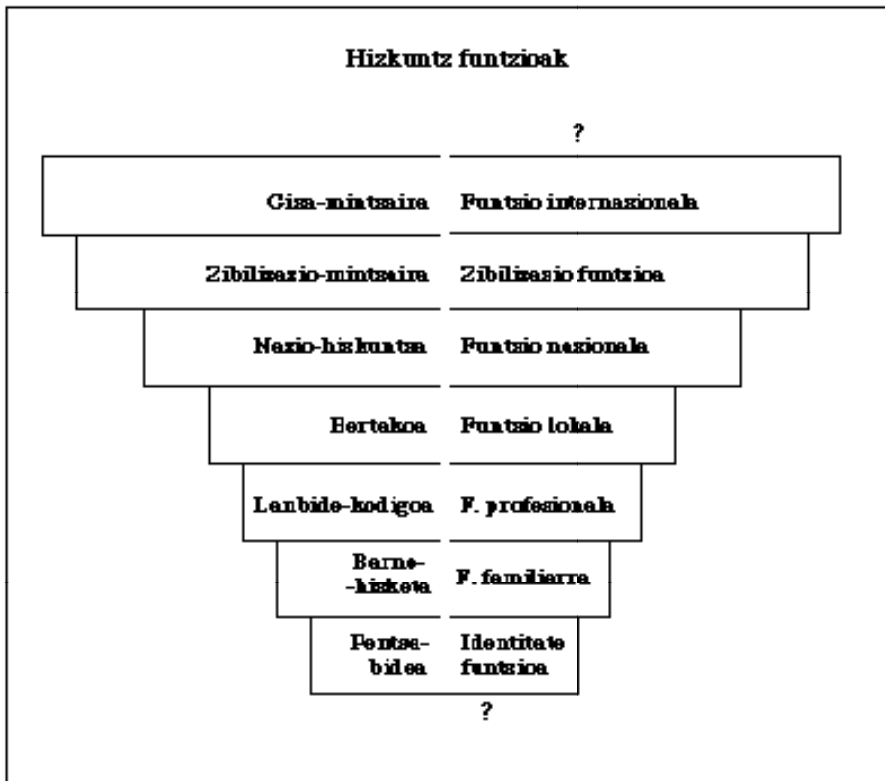
* **Gaztelera:** Dagoeneko darabiltena. Gaztelera hitzeginez gustora sentitzen dira eta ez dute inongo arazorik beraien erlazioak eta bizimodua erderaz eramateko.

* **Ingelesa:** Jakin nahi dute. Prestigioa dela eta, etorkizuna duen hizkuntza bezala ikusten dute. Honela izanik, etorkizunari aurre egiteko, ingelesa jakitea beharrezkoa ikusten dute eta saiatu egiten dira ikasten.

* **Euskara:** Jakitea ere gaizki ez legokeena. Jakitea ez dago gaizki, zenbat eta hizkuntza gehiago jakin hobeto. Baina inork hitzegiten ez duenez eta ezertarako ere behar ez dutenez, ez dira saiatzen.

Baina, zer gertatuko da geroari begira? Zer ekarriko du Europak?. Askotan entzun dugu euskara eta egoera minorizatueta dauden hizkuntzen egoera, gaur egun larria bada, Europan sartuz gero larritasun hori areagotu egingo dela. Historian zehar, iberikoa, latina eta abar desagertu badira ere, euskarak oraindik bizirik dirau. Eta... Europak ekarriko al du bere desagerpena?. Ingelesak irentsi egingo al du gure hizkuntza?.

Euskararentzat arriskua badakar, beste hainbeste gertatuko da gaztelerekin (hizkuntza batek betetzen dituen funtzioak aldatu egiten bait dira).

Ikus ditzagun ze funtzio bete ditzakeen hizkuntza batek:

Garbi dago European prestigiorik handiena duten hizkuntzak, hizkuntza internazional bezala funtzionatzen dutenak direla; kasu honetan ingelesa. Hizkuntzaren «status soziala» edo prestigioa betetzen dituen funtzioen arabera badago ere, prestigioa eta betetzen dituen funtzio horiek aldatuz joaten dira (gogoratu frantsesa eta ingelesarekin gertatu dena; ingelesak besteren gainean jartzea lortu du).

Hizkuntzak elkarren arteko gatazka batean murgildurik aurkitzen dira. Diferentzia bakarra zera da: zein mailatan gauzatzen den borroka hori (internazional edo zibilizazio mailan, edo...)

Ingelesa goi mailetako funtzioak beteko dituen hizkuntza bezala ageri zaigu. Baina, zer gerta daiteke? Funtzioak bereganatuz gure etxera ere hel daitekeela. Oso zaila ikusten dugu gaur egun hau gertatzea baina urteen poderioz gauza asko gerta daitezke. Hizkuntza honen demanda gero eta haundiagoa da eta ikusi dugun bezala, etoskizuneko hizkuntza dela esaten da.

Hala izanik ere, honek ez luke euskararen egoera bakarrik aldatuko, baita gaztelararena ere eta horregatik ez du inork hizkuntza hau alde batetara uzten.

Baina errealitateak erakusten digu gazte hauek gaztelera eta ingelesarekiko duten motibazioa justifikatuta dagoen bitartean, euskararekiko motibazioa ia hutsa dela. Eta gogora dezagun hiztun gutxi daukaten hizkuntzetan, hiztun bakoitzaren garrantzia areagotu egiten dela.

Gazte hauek euskarara erakarri behar baditugu, kontutan izan beharko dugu ondoren dioguna: erdaldunen kasuan, euskara positibizatzeke, euskararekiko motibazio inteligente batetik hasi beharra dago.

Lehen esan dugun bezala, gazte hauek ibilbide kulturala egin behar dute eta honen motorra edo lehenengo pausoa motibazioa da. Hau honela izanik, beharrezkoa zaigu beraien motibazioa piztea. Zita honek dioena ulertu besterik ez dago euskararenganako duten interesa ikusteko:

«Al menos yo, prefiero saber otro idioma antes que el euskara. No se, además yo intenté aprenderlo pero luego...» (E-4)

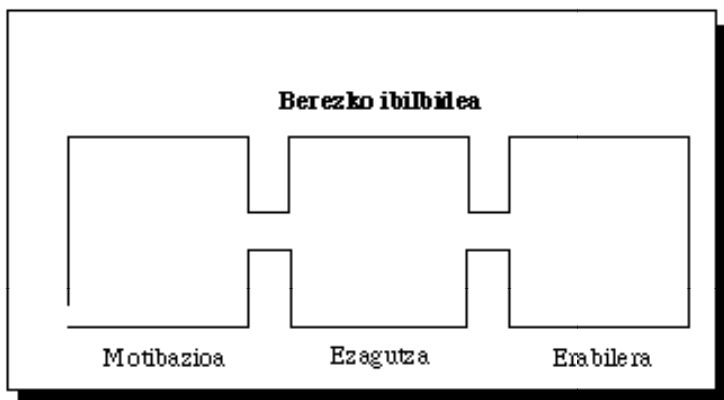
Dena den, denak ez zaizkigu hain ezkor agertzen eta batzuk ezagutzarako pausoa eman ez badute ere, honela azaltzen dizkigute beraien eritziak:

« A mi me da pena. Me gustaría saber un montón, saber superbien. Igual se superpoco y me da vergüenza. Igual veo una cuadrilla y digo: ¡qué gozada!». (E-3)

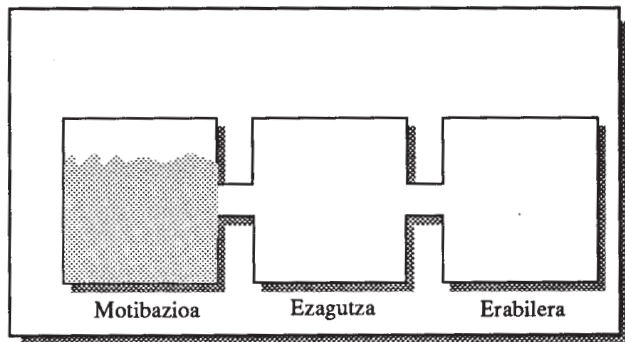
«Mogollón de gente que no sabe quiere aprender, está metida en euskaltegis y así». (E-3)

Motibazioari dagokionez beste maila batetan agertzen bazaizkigu ere, esan beharra dago maila hori ez dela nahikoa hurrengo pausora, ezagutzara, igarotzeko. Hau da, ez dute lortu behar duten nahikotasun maila.

Konpartimentu batetik bestera pasatzeko, aurreko konpartimentuak halako maila batera iritsi behar du: honi deitzen diogu nahikotasun maila.

Hau ez da aski hurrengora pasatzeko; dosi hori gehitu beharra dago aurrera egingo badu:

Hainbat faktore daude dosi hori haunditzen lagun dezaketenak baina baita alderantziz ere. Hauetariko bat, hizkuntza beraien aurrean moduan erabiltzea litzateke. Izan ere euskaraz dakiten askok nahiz eta ez izan ohiturarik hitzegiteko, beraien aurrean pasatzen direnean euskaraz aritzen dira. Honek gorrotoa sortarazi dezake eta ez bakarrik pertsonetikiko, baita hizkuntzarekiko ere.

Hau honela izanik ere, gazte hauen baieztapenak zera adierazten digu, ez direla eroso sentitzen beraien aurrean euskaraz egiten bada:

«Si hay alguna que no sabe, no van a hablar en euskara».(E-4)

«Yo no discrimino a nadie que hable otra lengua, no se...».(E-4)

Etxekoen jarrerak ere zerikusi handia du gazteen hizkuntz konportamentuan edo eta alde bateko edo besteko joera hartzeko orduan. Askotan pentsatu izan da nahiz eta ez jakin, erdaldunen jarrera euskararekiko gero eta positiboagoa dela baina ikusiko dugun bezala, hainbat kasutan ez da horrela gertatzen. Hau, semealabentzat desmotibagarri suerta daiteke (motibazioa baldin badu ere):

«Yo con mi madre algunas palabras le digo en euskara y ella va cogiendo, y ella me dice que le diga ¿no?. Pero igual le digo a mi padre y igual me dice: a mi no me digas eso porque no entiendo. No quiere que le hable euskara, como que no quiere aprender. No se. Eso puede ser debido a que como no sabe, pues tenga como odio, q que todos los demás sepan y él se sienta así como... los de la cuadrilla más o menos ya entienden y ... algo ya hablan...».(E-3)

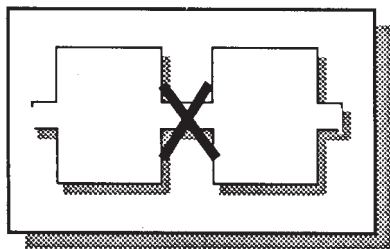
1.2. TAPAGAILUAK

Puntu honetara iritsita, egokia iruditu zaigu hitzez hitz Txepetxek aditzera ematen diguna azaltzea:

«Talde soziolinguistikoen desartikulazioa ez da zergatia, ondorioa baizik. Menperatutako hizkuntzaren arterien arteko konexio edo loturak galerazteko asmoz sortutako traba edo tapagailuen emaitza da».

Traba horiek lirateke hain zuzen ere, nahikotasun maila hori lortzeko oztoporik garrantzitsuenak. Traba edo tapagailu hauek, balirateke honako hauek behintzat erdaldunen kasuan: alde batetik motibaziotik ezagutzara pasatzen uzten ez dutenak eta bestalde, ezagutzatik erabilerarainoko bidea oztopatzen dutenak.

Atal honetan, lehenengo tapagailuari egin diogu erreferentzia: motibaziotik ezagutzara doana. Zitetan azaldu zaizkigun hainbat arazo: lotsa, beharrik eza, era bateko edo besteko diskriminazioa, besteak jakin eta norberak euskara ez jakiteak sortutako gorrotoa... motibazioa gehitu eta ezagutza ahalbidetzen duen bidea oztopatzen dute.

Tapoi bakoitzak itxi egiten du bide hori eta ez da lortzen hurrengo pausorik ematea, eta ez dago behar adinako presiorik tapoi horrek ixten duen bidea zabaltzeko. Presio hori hainbat bidetatik etor daiteke. Izan daiteke motibazio instrumentalaren bidez eta baita motibazio integratzailearen ondorioz ere. Gazte hauen ingurua nahiko erdalduna izanik, ez dute arazo larririk integratzeko. Motibazio instrumentalari buruz luze mintzatzen dira:

«*Aprender euskara, sino, va a saber que no le van a coger en ningún sitio*». (E-3)

Denak ez daude guztiz ados honekin eta nolabaiteko errezeloa ere nabari zaie:

«*Igual otra persona dirá: pues bueno me voy de aquí y ya está; total, como tengo buenas notas...*». (E-3)

Garbi dago motibazio instrumentalarekin baino errezago ikasten dela, norberaren gustoko ekintza bat denean:

«*Yo creo que mejor que exigir tendría que ser una iniciativa personal*». (E-3)

Eta ez errezago eta gustorago ikasi bakarrik, baita etekin handiago atera ere:

«*Es que yo creo que sí. Si te exigen, aprendes; pero no aprendes a gusto. Lo aprendes para estar allí, pero si tú quieres aprender eso, pues luego lo usas mucho más*». (E-3)

Baina... zenbatek ikasiko lukete inongo presiorik edo beharrik ez balego?. Behar hau baztertzearekin batera, presiorik gabeko egoera batean ez dakitenen jarrera nolakoa izango litzatekeen azaltzen digu zita hauek:

«*Pero si te lo ponen voluntario, ¿tú irías?. (ikastera). Que a mi por ejemplo no me interesa ir a una clase que luego no me va a servir para nada. A ti te gusta, pero por mucho que sea amena la clase, no ibas a ir. Porque estás oyendo cosas que luego no vas a utilizar para nada*». (E-4)

Beraz, presiorik gabe jendeak ez lukeela ikasiko ongi azalduta gelditu da. Ikasten duen jende gehienak behar bategatik ikasten du eta era bateko edo besteko motibazioa izan, nahikotasun maila lortu ezker, ontzat jo dezakegu.

Hala ere, **motibazio instrumental hutsez ikasitako gutxi izango dira beren hizkuntzatza euskara hartuko dutenak**. Eta guri, euskaldunoi, axola zaiguna hori da, erabilera.

Motibazio instrumentalaren ondorioz larriena euskararen beharra ez sentitzea da. Beraz, helburu jakin batzurekin ikasten dute: lana aurkitzeko, inguruko ulertzeko,... edota, besterik gabe, badakitela esateko.

Ondorioz, esan dezakegu hasiera batean motibazio instrumentala eragingarri gerta daitekeela euskara ikasten hasteko, baina motibazio instrumentala soilik ez dela nahikoa. Motibazio integratzailea izango da, zalantzarik gabe, euskaldun izateko nahia beregan piztuko duena.

Askotan presio hau, militante lanaren ondoren etorriko da (honetarako beharrezkoak direlarik kontzientzia duten hiztun euskaldunak eta ez errezenera jotzen dutenak):

«*...ella no tenía ni idea de euskera y decía que no tenía más remedio que aprender, porque en casa, tíos, primos y sobrinos todos en euskera. Y se sentía allí discriminada y que no entendía nada y ellos le dijeron que no pensaban hablar en castellano y no tuvo más remedio que ir al euskaltegi y aprenderlo. Es también según cómo te lo tomes, no se. Si te casas con una tía que es vasca y la tía dice que no va a hablar en castellano porque no...*». (E-4)

Kasu honetan ziur aski, etxeko harremanak euskaraz gauzatuko dira eta transmisioak ere euskararen alde jokatu du. Baina kontzientziarik izan ezean, gehienetan ikusten dugun bezala, ez bata eta ez bestea:

«*Y pues no se el euskara. Imagínate que estoy aprendiendo el euskara un montón de tiempo y me caso con una tía que sabe euskara. Imagínate que la tía habla en euskara conmigo porque yo le entiendo, pero yo le voy a hablar en castellano porque tengo más facilidad de palabra en castellano que en euskara. Yo creo que es así, no se*». (E-4)

Orain arte esandakotik ondoriozta dezakeguna zera da: gizartean benetako beharra sortu behar dela eta euskal hiztunoi dagokigula presioa egitea. Euskal komunitatea osatu eta ondoren indarrak gureganatzen hastea litzateke abiapuntua. Honela bakarrik erakutsiko da euskara gai dela toki guztietan erabiltzeko eta gai desberdinetaz hitzegiteko. Euskaldunek maite ez badute, nork maiteko du ba euskara?

Ez dezagun pentsa besteek konponduko dutenik gaur euskarak bizi duen egoera, eta ezta erdaldunek soilik dutenik honen errua ere.

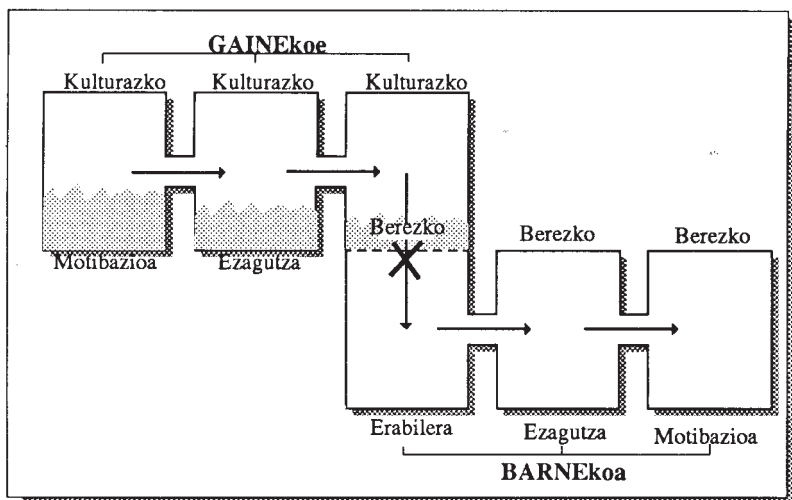
Honi jarraituz, gogora dezagun *Txepetxek* ematen digun aholkua «*Un Futuro para nuestro Pasado*» liburuan. Euskaldunok lehendabizi, autobabestu egin behar gara euskararen beharra sortzen ez duten proiektu sozialez mesfidatuz. Izan ere, proiektu hoiek ez dute izango erdaldunak erakartzeko behar adinako indarra (euskararen beharra ez sortzean, ez dute erdaldungoa erakartzeko adinako indarririk).

Interes hori sortu eta erdaldunak erakartzeko, ez pentsa kilometroetara joanda nahikoa denik; honela, gure burua engainatu besterik ez dugu egiten. Hori, eguneroko errealitatean gauzatu eta erakutsi behar da; honela bakarrik izango da sinesgarria. Zer egiten dugu lanerako eskatu, administrazioko portuetarako eskatu eta kalean hitzegiten ez bada? Eguneroko hizkuntza bihurtzen ez bada?. Motibazio dosia gehitu beharrean, murriztu egiten da.

Beste hainbeste gertatzen da bigarren tapagailuarekin: ezagutza eta erabileraren artean ematen denarekin, alegia.

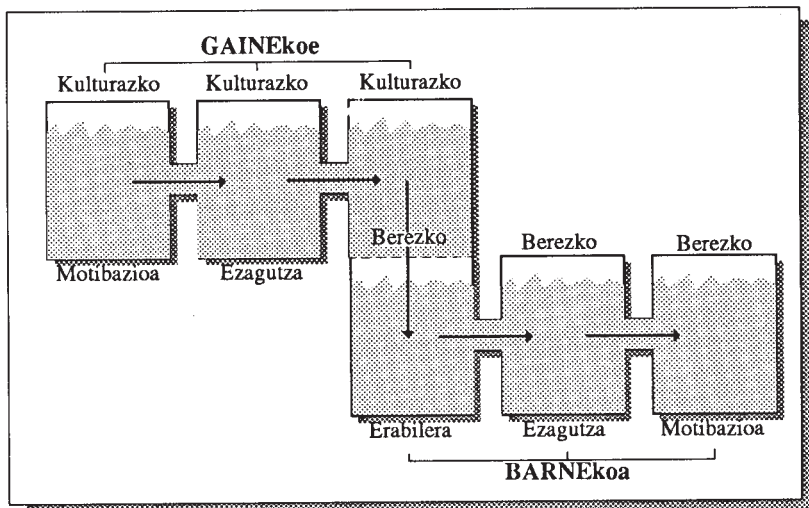
«Yo tenía interés pero sales fuera y te das cuenta... si el ambiente es de euskara, quieres aprender; porque lo necesitas, ves que la gente habla euskara... pero si ves que nadie habla euskara.... si ves que nadie habla euskara, que todo el mundo va a lo más fácil, al castellano... pues para nada». (E-4)

Gazte honek euskara ikasi zuen baina erabiltzen ez duenez, poliki poliki galdu egiten du. Ikus ondorengo grafikoa:

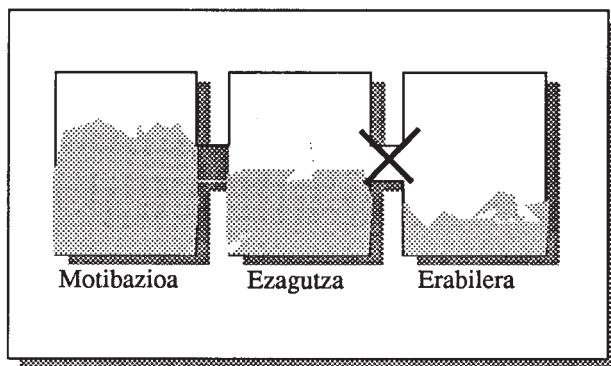
Kulturazkotik berezkora pasatzea lortzen ez badute, erabilera ezezik, orain arte emandako pausok ere, bere balioa galtzen joango dira. Erabilera gauzatu ezean, ezagutza maila jeitsi egiten da.

Hortaz, ezagutza ezezik hasierako motibazioa ere galdu egiten da. Ikus dezagun erdaldunen kasuan (ibilbide kulturala), ze pauso eman behar diren hiztun oso bihurtzeko bidean:

Ikusi dugunez, denen egoera ez da berdina:

- a) Batzuk ez dute motibaziorik eta kontrako jarrera ere azaltzen dute. Hauen kasuan, lehenengo urratsa jarrera hori aldatzea litzateke.
- b) Beste batzuk, motibazioa badute baina ez da behar adinakoa eta ez dira pasatzen ezagutzaren konpartimentura. Hemen, motibazio hori indartu egin behar da.
- d) Behin ezagutzarako pausoa eman ondoren, erabilera lortu behar. Honetarako, inguruneak lagundu behar du, erabilera hori bultzatuz. Hau lortzen ez bada, ezin izango da hizkuntza barneratu eta goiko zirkuitua osatu. Eta gainera, erabilerarako urratsa eman ezik, aurrera egin beharrean, alderantzizko bidea eman daiteke. Erabilpena maila bajaran ematen bada, aurreko konpartimentuen maila jeistera eramaten dezake.

Erabilerrarik gabe, ezagutza murriztu egiten da eta motibazioa ere gutxitu.

Erdaldunek pauso hauek eman ditzaten, beharrezkoa da euskal komunitate linguistikoa osatzea eta konpaktatzea. Euskaldungoa batu ondoren lortuko da bakarrik inpaktazioa, hau da, euskaldunak ez direnengan eragina izatea. Euskal komunitatea sakabanatuta baldin badago, kontzientzia dutenak bere kasa ibili ezker, nekez bilduko da eragin hori gauzatzeko adinako indarra.

1.3. GURASOEN IRUDI ERREPIKATUA GAZTE ERDALDUN ETA EUSKALDUNEN ARTEKO HARREMANAK.

Eztabaida talde hauek egiterakoan, euskaldun eta erdaldunen artean giro berezi bat zegoela konturatu ginen; bazirudien elkarrenganako jarrerak ez zirela oso onak eta hau aztertzea egokia zela pentsatu genuen, motibazioan ere eragin dezakeelako.

Giro honek eragina dauka euskararen munduan, eta batzutan, erlazionatuta ageri dira euskara, hizkuntza bezala, eta euskara, euskaldun marka bezala.

«Hor ez da egitea, hor da jakitea. Nahiz eta euskalduna izan, ez badaki, beste aldean dago». (E-1)

Beraz, bi talde daude, bata euskaldunak eta bestea erdaldunak, euskara delarik ezaugarria: jakitea edo ez jakitea.

Askotan, erdaldunak diskriminaturik sentitzen dira eta honek motibazioa jeisten laguntzen du, diskriminazio horren oinarria euskara dela uste bait dute.

«Con eso de que saben euskara, se creen más euskaldunes, bueno si son ¿no?. Pero se creen más superiores... como que nosotros somos los tontitos». (E-3)

Euskara ez dakitela eta, euskaldunek gutxietsi egiten dituztela uste dute eta honek euskara ikastera bultzatu beharrean, guztiz kontrako efektua lortzen du: euskara bera ere gorrotatzea. Beraz, kontuz ibili behar da erdaldunen aurrean gure hizkuntza beraien kontrako arma bezala ager ez dadin. Dena dela, eguneroko

hizkuntza «normala» euskara izanik, beren aurrean euskaraz aritzeak ez luke sortuko sentimendu hori. Aitzitik, motibagarri gertatuko litzaieke.

Institutura joan aurretik ere, badute nolabaiteko predispozizio bat:
«*Aparte que de oídas ya sabes que vas a ir al Instituto, que hay discriminación y te fijas más*». (E-3)

Honela da eta horrela izan da beti. Ikus dezagun ze dioten erdaldunek zita honetan:

«*Incluso de los padres, yo he oído, o sea hablar con los padres, y que los padres que están en la Asociación de Padres son de euskara. Y a la hora de poner candidatos para el Consejo Escolar, pues piden eso: vamos a meter gente de euskara. Se hacía una lista con solo gente de euskara. Eso también tiene importancia*». (E-3)

Beraz, ez da ikasleen arteko gauza bakarrik, gurasoek ere badute zer esanik. Badirudi betiko gatazka dagoela eta sekulasekulum jarraituko duela. Gogora ditzagun talde batek besteari botatzen dizkion kalifikatiboak: euskaldunak: kaixoak, boronoak,...; erdaldunak: maketoak, gailegoak,...

Baina ez da soilik oraingo gauza:
«*No creo que es cosa nuestra, yo creo que eso ha habido desde siempre*». (E-1)

Ez da beraiek sortutako gatazka; gurasoekin berdin gertatu zen eta eurak arazo horrekin aurrez aurre topo egin dute. Hala ere, diskriminazio hori Institutoan somatzen dute eta ez kalean. Honen arrazoia ondorengo hau izan daiteke (beti beraiek esaten dutenaren arabera): Institutoan denek ezagutzen dute elkar eta badakite nor den euskalduna eta nor ez. Kalean berriz, ez dago horrelako harremanik eta ez dute sentitzen diskriminazio girorik.

Guzti honekin adierazi nahi duguna zera da: erdaldunak motibatu behar baldin baditugu eta gure hizkuntza ikastera bultzatu, inoiz ere ezin dugula jarri euskara gure diferentzien arteko eragile bezala, beraien aurkako arma balitz bezala.

Motibaziorik eraginkorrena euskaldunek euskaraz mintzatzea litzateke, honela, eredu imitagarri bihurtuz.

2. EZAGUTZA

«Yo creo que cada vez la gente quiere saber más euskera y siempre... tú a tus hijos vas a meter en la ikastola, pero antes te metían en un público...». (E-3)

«Para mi estaría bien empezar desde pequeño. Que te lo hubiesen metido desde parvulitos por ejemplo, que es cuando empiezas a tomar el gusto por las cosas. Que te lo hubieran metido poco a poco y vas aprendiendo sin darte cuenta; como el hablar en castellano. Pero claro, llega aquí con 20 años y empieza a aprender euskara si es algo que no te interesa». (E-4)

«Es que mis padres y así no saben euskara y si les gusta hablar, quieren que yo hable euskara pero... entonces ellos no saben y no hablamos». (E-3)

«Luego, hay un fallo en EGB. Cambian mucho de profesor de euskara. Igual hay un profe que te da un nivel alto, te cambian y el otro empieza de cero. Entonces no aprendes nada más, te quedas siempre en lo mismo». (E-3)

«Yo te digo una cosa personalmente. A mi me gusta el euskara pero aquí en la escuela te quitan el gusto. Porque te lo ponen de tal manera... Otra cosa es que a la gente le guste... no le guste... pero yo te digo, aún gustando el euskara te quitan el interés». (E-4)

«Haces pero no practicas. Coges y copias la respuesta de arriba». (E-3)

«Es que para mi a los de nivel bajo, más que una asignatura tendrías que hablar y así, como en nivel alto. Más que ejercicios pues un día hablar –qué has hecho el fin de semana y así– como para abrirse más a hablar porque sólo hacen gramática y ...». (E-3)

«Es que para mi si haces mogollón de ejercicios, que los de nivel bajo le toman manía». (E-3)

«Euskara entiendo ¿no?. Pero me cuesta mucho hablar, es que no se hablar. Entonces yo, cuando habla el profe le entiendo pero uno que está detrás mio no entiende nada y está allí como un pasmarote. Igual dice: ¿qué hay que hacer?. Y: este ejercicio. Y: ¿cómo se hace?. Igual «ni naiz» y eso tampoco sabe y entonces cómo va a hablar euskara». (E-3)

«A mis padres sí les gustaría saber. Mi madre estuvo en el euskaltegi. Lo que pasa es que le metieron con un grupo que más o menos ya tenía un nivel y eso, y ella se sintió tan así que ya no volvió, pero...». (E-3)

«... y pasa eso también. Aquí yo que se. En el euskaltegi por ejemplo, te animaban a aprender euskara, solamente con la gente, con el ambiente que había te gustaba. Simplemente porque lo vivías. Pero aquí (Armerian) te da asco. Llegaba aquí con una ilusión de seguir aprendiendo euskara y al mes estaba hasta los cojones, hablando en plata. O sea, que estaba del profesor y del tío que me estaba explicando lo mismo de siempre...». (E-4)

«Es que el euskara aquí no han hecho para que te guste». (E-4)

«Además no se da muy bien el euskara. No creas ¿eh? (E-4)

«Y es eso, que te lo meten a... El tío te suelta el rollo y no se». (E-4)

«Que no es amena la clase». (E-4)

«Es que el euskara te va dando de lado. Yo voy a aprobar el examen y al euskara que le den mucho. Es lo que acabas diciendo de la manera en que te lo ponen. Si te lo ponen de otra manera: vamos a aprender hasta donde se pueda, lo que sea. De otra manera». (E-4)

«Es que por obligación no vas a aprender nunca nada. Te lo vas a aprender para el examen. Cuando salgas de ahí se te va a olvidar». (E-4)

«Que te guste. Pero aquí lo primero que tendrían que hacer sería poner unas bases para que la gente lo quisiera aprender por gusto pero no porque es una asignatura y lo aprendes o cateas». (E-4)

«Tienen un montón de videos en euskara, tienen un montón de... yo que se. Y no los utilizamos». (E-4)

«Se esfuerza mucho más el profesor en enseñarte inglés que euskara. Y si te das cuenta, todos los profesores que hemos tenido, más o menos se han esforzado en que aprendiéramos inglés y tú por ejemplo sabes mejor hablar inglés que euskara... y es raro». (E-4)

«No se, pero se hace más llevadero. Porque en inglés te ponen videos, te ponen música...». (E-4)

«Lo que pasa es que llegas al año siguiente y te dicen: repaso. Se pasaban el año entero repasándote lo que habías visto el año pasado y acababas pues eso, aburrido, asqueado y de todo». (E-4)

«Estás repitiendo todos los años igual». (E-4)

«En inglés hemos dado aquí tres años. Con lo que hemos aprendido, no se, tenemos mínimamente para mantener una conversación, un poco así pero... un inglés para andar por casa pero al fin y al cabo un inglés que te entiendes. Y en euskara ni eso. Hemos estado 5 años dando euskara y no llegamos ni a eso, ni a una mínima conversación. Si has aprendido aparte vale, pero con lo que has aprendido aquí en la escuela, no te llega ni para eso, ni para una mínima conversación». (E-4)

«Yo en EGB sabía más que ahora». (E-4)

«Aquí hay menos nivel. Muy repetitivo». (E-4)

«Yo empecé con el hauhorihura y estoy igual». (E-4)

«A mi también me metieron desde primero en euskara ¿pero y qué?. Si acabamos octavo y vinimos aquí. Y aquí se viene como de cero». (E-4)

«Bueno, este año parece que lo están complicando. Por ser el último, ¿no sabes?. Por lo menos para decir que salimos con base, que hemos dado nosequé y nose cuantos. Que en realidad no lo damos». (E-4)

«Y aparte con 30 tios en una clase, pues, tampoco puedes hacer muy divertida ¿no?. Pero...». (E-4)

«Y te dicen: vamos a empezar del nivel bajo para que toda la gente vaya igual. Entonces pasa que llegamos a la tercera evaluación y estás igual. En la última evaluación deprisa y corriendo ves alguna cosa nueva y ...». (E-4)

«Luego eso. Luego de un año para otro empiezan las prisas: meterte el NorN o r i ,
NorNori
Nork

«La culpa al sistema y a los profesores. Los profesores tendrían que poner, antes de enseñar un idioma, las bases para que la gente aprenda con gusto. No se, porque una cosa no hay que aprender por obligación sino porque...». (E-4)

«Método de enseñanza. No se. Que pongan como en los euskaltegis, ya que ahí aprendes y aquí no...». (E-4)

«Demasiada gramática. Que a fin de cuentas, sales y te quedas igual. En vez de meter más caña en lo que es hablarlo y desenvolverte un poco, soltar la lengua... eso es lo que hacen en los euskaltegis; lo primero que hacen, aunque digas bobadas es soltarte la lengua, que digas lo que sabes, soltarlo aunque lo digas mal. Y con el tiempo y viendo a toda la gente hablar euskara y tal... y hasta si te montan una juerga te la montan en euskara y... al final te sale bien. Pero de esta manera puedes estar toda la vida aprendiendo euskara que te vas a quedar igual. Vas a aprenderlo para el examen». (E-4)

«Yo en la ikastola hablaba en euskara pero nos daban en bilingüe la materia y eso... y entonces historia y todo en euskara era demasiado duro, entonces en el insti me metí en castellano». (E-3)

«A mi lo del título... no se, está bien ¿no?. Pero igual hay gente que no tiene ese título pero sabe mucho más euskara». (E-3)

«A lo mejor sabes euskara, pero prefieren a otro que tenga título y así». (E-3)

«Los medios de comunicación y así, como toda la gente no sabe, pues tampoco pueden poner todo en euskara». (E-3)

2.1. ESKOLARI BURUZKO IRUDIA ETA ESKOLAREN GARRANTZIA.

Azpimarratzekoa da berezko ezagutzari, umetan euskara ikasten hasteari alegia, ematen dioten garrantzia: «para mi estaría bien empezar desde pequeño. Que te lo hubieran metido desde parvulitos por ejemplo, que es cuando empiezas a tomar el gusto por las cosas...». (E-4)

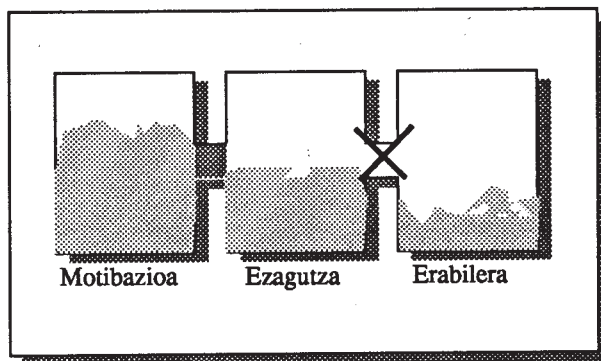
Lehenago esan bezala, gogora dezagun hizkuntzak ikasteko bi era daudela:

- 1) Ikaskuntza goiztiarra, hots, umeak bere hizkuntza ikasi ohi duen bezelaxe, zuzenean hizkuntzarekin harremanetan jarrita ikastea.
- 2) Ikaskuntza sekundarioa edo berantiarra, adin batetik aurrera (gaztaroa heldzaroa) ematen den aprendizai mota.

Lehenengoan, hartu eman linguistikoak haurren garapen psikologikoari eta linguistikoari egokitua egon beharko luke. Eskolatik kanpoko eguneroko bizitzan egokitzapen hau inkonozienteki edo ohartu gabe egiten da, hau da, inguru hurbileko gauzez hitzegiten zaio, bizi dituen gauzez alegia, eta hizkuntza errezean. Eta ondorioz, estimulua eta erantzuna etengabeko jokua da. Argi dago honenbestez, entzunez eta erabiliz ikasten duela haurrak: «... *que te lo hubieran metido poco a poco y vas aprendiendo sin darte cuenta; como el hablar en castellano. Pero claro, llegas aquí con 20 años y empieza a aprender euskara si es algo que no te interesa*». (E-4)

Hortaz, ikaskuntza-prozesuan ere, haurrak hurbileko bizipen konkretuetatik abiatu behar du, urrutiko ezezagun eta abstrakturantz. Oinarrizko ezagutza bat hartu arte berezko ezagutzaren tankerako hartueman linguistikoak izan behar dute, beren eguneroko egoerak eta rolak simulatuz. Baina, zer gertatzen da oinarrizko erabilera horren jabe izan baino lehen era ezformala baztertu eta era formalean (aditza, hiztegia, egiturak... egoera ezkomunikatiboetan lantzea) lantzeari emanez gero?.

Kontutan hartzekoa da, haurra 2. hizkuntza ikasten erabiltzetik hasten dela, eta erabileran nahikotasun maila lortzean soilik, dagoela prest ezagutza jasotzeko. Erabilerari oztopoak jartzen badizkiogu, haurrari zaila egingo zaio aurrera egitea.

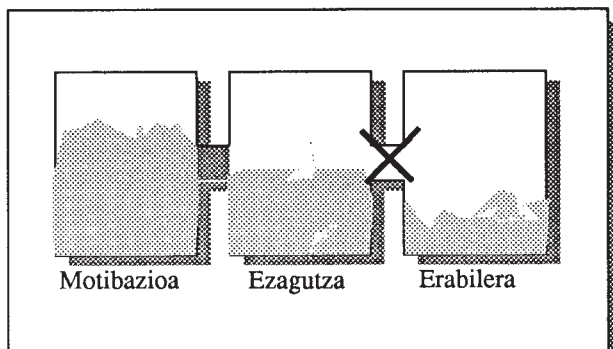

Ezagutza eman nahi baina ezagutza eta motibapenerako bidea itxita.

Gauzak honela, kontutan hartzekoa da B ereduko haurren egoera. Batipat, berezko erabileratik hasi eta asignatura batzuk bereganatzeko tresna bihurtzen delako hizkuntza. Ume hauentzat, beraz, oso garrantzitsua da erabilera bermatzea, asignatura baten edukina bereganatzeko. *Txepetxek* ere honela dio:

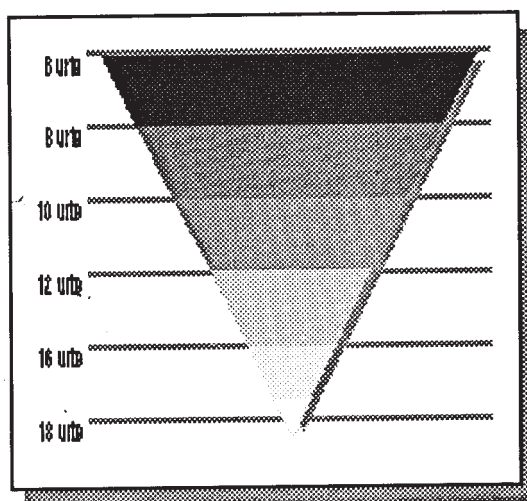
«Edozein edukin hizkuntza baten edukina delako, edozein ikasgai mota hizkuntzaren ikasgai mota bat da. Horregatik hizkuntzarekin batera ikasten dugun edozein gauza hizkuntza ikasten dugun heinean ikasi ohi dugu: haurtzaroan

Kontutan izan behar da, umetan, eta erabileratik hasita, edozein haur gai dela berea ez den hizkuntza bat ikasteko, eta hori horrela ematen ez bada zerbaitek huts egin du (salbuespenak salbuespen). Eraginkorra izan den ikasprozesuari honako grafiko hau dagokio:

Erabileratik hasi eta erabilera garatu ondoren ezagutza hartuz doa, baina erabilera inoiz ere baztertu gabe.

Kontutan hartzekoa da, bestalde, ikasprozesua adinaren arauera ezberdina den bezalaxe, eskolaren eragina ere ez dela berdina adin guztietan. Eragin hau errektangelu baten barnean dagoen triangelu beten bitartez adierazten zuen Txepetxek "Jazten 2" aldizkarian:

Garbi adierazten digu grafikoak, eskolak, familiarekin batera, haur txikiarengan eragin izugarria duela baina urteak pasa ahala eragin hau gutxituz doala eta lagunak eta kalea bilakatzen direla eredu. Honekin zera adierazi nahi dugu: Eskolak bakarrik ezin du euskaldundu Euskal Herria. Herriak lagundu behar dio eskolari. Nola, ordea? Hainbestetan aipatu dugun Euskal komunitatea(k) eraikiz. Argi eta garbi ikusten da hemen konpaktazioaren beharra. Konpaktazio hau, komunitate txikitxo ezberdinen bitartez ere eman daiteke, hau da, komunitate baten barnean azpi komunitateak: kuadrilak beren artean, eskolan taldeak beren artean, euskaraz funtzionatuko duten erakundeak, musika taldeak, eta abar.

Kompaktazio honek sortuko lukeen inpaktazioa izango litzateke, dudarik gabe, eskolari eman diezaiokegun laguntzarik onena.

Eskolan, «komunitate linguistiko» horiek (taldeak beren artean euskaraz egingo dutenak) haurraren aurreritzi linguistikoak argitu eta hizkuntzarekiko leialtasuna lantzearen ondorioz sortuko dira.

Euskaraz funtzionatuko duten komunitate txikitxo horien beharra nabaria da zita honek azaltzen digun bezalaxe:

«Es que yo creo que aquí no se habla mucho. Joe, cuadrillas y así ves superpocas y si la gente vería que... lo que cuesta es empezar... si empezase un grupo de gente luego yo creo que los demás le seguiríamos». (E-3)

Ez dute nor imitatu, nori jarraitu. Hor dago koska. Komunitate horiek sortu ezean, eredurik izan ezean ardi galduak bezela ibiliko gara.

2.2. HIZKUNTZARI BURUZKO ERREFLEXIOAREN BEHARRA

Geroxeago aipatu dugu, haurrek eta gazteek dituzten aurreritzi linguistikoak argitu beharra dagoela. Izan ere, aurreritzi hauek oztopo eta desmotibagarri bilakatzen dira. Hortaz, irakaskuntzan gatazka linguistikoaren berri eman beharra dago: irakasleek kontutan hartu behar dute hori programaketaren edukinak eta estrategia metodologikoak taxutzean.

Azpmarratzekoa da haurra berarentzat arrotza den hizkuntza ikasten ari dela. Hasiera batean, oso txikia denean, ez dio galdetuko bere buruari zer egiten ari den ia erabiltzen ez den dizkuntza ikasten, baina urteak pasa ahala bai. Hortaz, ezin dugu utzi haurra zalantza hauekin. Hizkuntzaren normalkuntzan jokatzeko duten rola garrantziaz jabetu behar dute; inplikaturik sentitu behar dute, alegia.

Hizkuntzari buruzko erreflexioak, ondorioz, bere burua agertu behar du irakaskuntz maila ezberdinetan. Iharduera soziolinguistikoaren xedeak, besteak beste, honako hauek dira:

- Aurreritzi linguistikoak eztabaidatu eta argitu.
- Hizkuntzarekiko leialtasuna sendotu.

Bestalde, iharduera soziolinguistiko hauek eragingarri gertatzeko eta umeentzako diskurtso bilaka ez daitezen, zentzuzkoa da, hiru frontetan lan egitea: ikastetxean, ikasgelan eta kalean.

Azpimarratzekoa da, bestalde, jokaera linguistiko hauek ez direla patuaren fruitu, giro sozial batek, metodologia desegokiak etabarrek sortuak baizik: «*Se esfuerza mucho más el profesor en enseñarte inglés y tu por ejemplo, sabes mejor hablar inglés que euskara... y es raro*». (E-4)

«*Demasiada gramática. Que a fin de cuentas sales y te quedas igual. En vez de meter más caña en lo que es hablarlo y desenvolverte un poco, soltar la lengua...*». (E-4)

Guztia laburbilduz, beharbada, atera dezakegun zera da: "A" ereduan ez dago ezer egiterik eta ez du merezi denbora galtzen ibiltzeak. Ez da egia, ostera, "A" ereduan, metodologi egoki batekin, hizkuntzaren oinarri oinarrizko ezagupena emateaz gain, aipatutako iharduera soziolinguistikoaren ondorioz hizkuntza ikasten jarraitzeko motibatu eta euskararen aldeko jarrera izatea lor ez daitekeenik. Eta ez pentsa gutxi denik. Eurak ere antzeko zerbait esaten digute zita honekin: «*Que te guste. Pero aquí lo primero que tendrían que hacer sería poner unas bases para que la gente lo quisiera aprender por gusto pero no porque es una asignatura y lo aprendes o cateas*». (E-4)

Dena dela, honekin ez dugu baieztu nahi "A" ereduaren baliogarritasuna, "A" ereduak gure gizartean, ez oso epe luzera, soberan egon behar duela uste bait dugu.

"B" ereduari dagokienez ere, esan beharra dago sarriegi emaitzak ez direla izaten hain onak. Izan ere, "B" ereduak geroko ikasketa guztiak euskaraz egiteko posibilitatea ematen ez duen bitartean hanka motz geratzen da:

«*Yo en la ikastola hablaba en euskara, pero nos daban en bilingüe la materia y eso... Y entonces historia y todo en euskara era demasiado duro, entonces en el insti me metí en castellano*». (E-3)

3. ERABILERA

«Para mi que ahora se habla más en euskara». (E-3)

«Para mi la gente, yo oigo a la gente en los bares y así... igual chorraditas pero...». (E-3)

«No se. Casi nadie habla, no es como en Ondarroa». (E-3)

«Es lo que pasa. En Elgoibar no se como andará la historia, igual se habla un poco más. En Eibar menor y en Ermua es nulo. A no ser la gente de los caserios y poco más, es nula». (E-4)

«Sí, solo oyes hablar a los caseros». (E-3)

«Bueno, luego se oye hablar bastante a la gente de 24 y de 25 años». (E-3)

«A las parejas con los niños». (E-3)

«Al principio es el miedo de que la gente... Es que, no hablas lo mismo con uno que sabe un montón que con un niño pequeño que no te va a decir nada (nahiz eta gaizki hitzegin). Luego con otros, piensas que igual vas a decir mal y es distinto». (E-3)

«Yo te voy a decir mi caso particular. No se, yo cuando empecé no tenía ni idea y me empezó a gustar y tal y fuimos a un euskaltegi. He estado cuatro años en el eus-kaltegi y luego que más o menos sabes, pero sales fuera y la gente no habla, ...». (E-4)

«El ayuntamiento de Eibar ya hace algo, pero para nosotros no. Hace para chavales de EGB hasta octavo, que es de un mes: por ejemplo en fiestas (Navidades y así), pues pagas 1000 pesetas y luego a las mañanas tienes excursiones para hacer con ordenador pero hablar en euskara». (E-3)

«A mi ya me gustaría. Pues igual akampada, y cosas chulas, que te motiven a ir». (E-3)

«Yo por ejemplo, antes no andaba con la cuadrilla que ando ahora y eso... andaba en la ikastola y en mi casa no se habla. Pues hablaba en la ikastola pero superpoco. Pero luego cuando me metí en otra cuadrilla pues ellas más o menos me hablaban en euskara para que fuera cogiendo más. Con ellos he aprendido mucho más». (E-3)

«Es que es eso. Si te mueves con la gente que sabe hablar y así... lo que pasa es que te da tipo corte, como ellos saben un montón y tú no, pues al principio...».(E-3)

«Es que yo creo que aquí no se habla mucho. Joe, cuadrillas y así ves superpocas y si la gente vería que... lo que cuessta es empezar... si empezase un grupo de gente luego yo creo que los demás les seguiríamos». (E-3)

«No se. Igual porque les da corte. Como en Eibar se habla super poco pues... ». (E-3)

«Es que sales fuera y qué haces con el euskara. Tú igual (gugatik) en casa hablas euskara, con los amigos hablas euskara pero una persona que aprende euskara, mínimamente, que puede relacionarse y no puede utilizarlo con nadie... no se... acabas frustradísimo». (E-4)

«Es que todo el mundo habla erdera». (E-3)

«Ya iremos aprendiendo. Desde que he entrado en la cuadrilla de ésta... se como más. Yo con ellos no hablo pero a veces, ellas sí. Y voy escuchando y cogiendo palabras que antes no sabía». (E-3)

3.1. EREDU FALTA

Zer gertatzen da ordea, eskolak ezagutza eman eta kalera irtendakoan ezin badute erabili hizkuntza?. Euskara putzu bat litzateke, itsasoratzean (kaleratzean) galdu egiten dena. Zer motibagarriago ikasitakoa praktikan jarri ahal izatea baino?

«Es que sales fuera y qué haces con el euskara. Tú igual (gugatik) en casa hablas euskara, con los amigos hablas euskara, pero una persona que aprende euskara, mínimamente, que puede relacionarse y no puede utilizarlo con nadie... no se... acabas frustradísimo». (E-4)

Erabilera gauzatzen ez bada, ez da lortu beharrezko nahikotasun maila ezagutzaren konpartimenduan, eta ibilbidea burutu ahal izateko bidea mozturik gelditzen da.

«Al principio es el miedo de que la gente... Es que, no hablas lo mismo con uno que sabe un montón que con un niño pequeño que no te va a decir nada (nahiz eta gaizki hitzegin). Luego con otros, piensas que igual vas a decir mal y es distinto».
(E-3)

Beraiek konturatzen dira ikasitako euskara eta kalean entzuten dena ez direla berdinak, eta honi gehituz gero askotan euskaldun zaharrok erakusten dugun jokaera zaila da erabiltzera bultzatuak sentitzea. Bada ordua, hortaz, euskal hiztunok konturatzeko mesede handiagoa egingo diogula euskarari euskaldun berriei lagunduta bazterturik baino.

Nola jokatzeko dugu askotan euskara ikasten ari den baten aurrean:

- Batzutan, euskara ikasten ari dela edo hitzegiteko gai dela jakin arren, erderaz egiten zaio. Beraz, bultzatu eta lagundu beharrean, guztiz alderantzizkoa.
- Beste batzutan, mirestu ere egiten ditugu: ze ondo hitzegiten duen! Bai ederki ikasi duela! Baina gehienetan: ze artifizia! Hizkera hori kalean erabiltzea ere!

Honela ez diogu lagunduko euskara bereganatzen, frustrazioa sortzen baizik. Lagundu nahi badiogu, desabantailan daudenak beraiek direnez, gu geu izango gara beraiengana moldatuko garenak. Esaterako, ikasten ari den eta hizkuntza menperatzen ez duen bati ez diogu bizkaiera itxia egingo, hitzak erdi janda etabar. Ulermena erraztu eta eroso senti dadin ahaleginak egin behar ditugu, ulermena hobetuz doan heinean, gero eta bertako gauza gehiago sartzeko aukera izango dugu eta, hau da, poliki poliki, erosotasuna galerazi gabe, bertako hizkerara egingo dira. Hemen, euskaldun zaharrak alfabetaturik egoteak duen garrantzia ikus daiteke.

Tapagailu horiek askatzeko modurik onena, beraz, euskararen presentzia nabaria izatea eta euskaldun zaharren jarrera aldatzea da.

Baina errealitateak besterik erakusten digu:

«No se. Casi nadie habla. No es como en Ondarroa». (E-3)

Kalean gertatzen dena da hizkuntza baten prestigioa neurtzeko parametrerik onena.

Euskaldunak euskara baztertu eta erderaz hitzegin eta erdaldunek euskara ikasten ez duten bitartean, ezin esan euskarak prestigio handirik duenik. Edo beste era batera esanda, euskarak ez du lortu gaztelarak adinako prestigiorik.

Nola lortu, beraz, bata eta bestea? Erdaldunengan eragina izateko, aurrerago esan bezela, euskararen hiztunok batu egin behar, helburuak finkatu eta lanean hasi. Ez da inpaktazioa lortuko (erdaldunengan eragitea) konpaktaziorik ez badago (euskaldungoaren batasuna).

3.3. EUSKARAK EZ DU ESPARRU ESKLUSIBORIK

Askotan min ematen digu erdaldunei honelako eritziak entzuteak: «Es que el euskara no vale para nada, no lo necesitas». (E-4)

Min eman arren onartu beharra dago arrazoa dutela, neurri batean behintzat:

- Euskara ez da beraien ama hizkuntza eta, beraz, arrazoi honek ez ditu bultzatu euskara ikasi eta erabiltzera.
- Segun eta zein giroan ibiltzen diren, ez dute arrazoirik integratzeko (bertakoak ere erderaz mintzatzen bait dira).
- Euskaraz dauden gauza guztiak, erderaz ere badaude: liburuak, informazioa jasotzeko bide ezberdinak,... behar duten guztia heltzen zaie erderaz.

- Euskarak arlo eskusiborik ez duela esaten dugunean zera adierazi nahi dugu: normalean gauza guztiak erderaz edo erderaz eta euskaraz aurkitzen ditugula; inoiz ere ez euskaraz bakarrik. Gauzak honela, ezin gara harritu gazte hauek euskararen beharrik ez dutela esaten dutenean. Beharrezkoa da, beraz, euskara nagusituko den alorrak sortzea; **gaur egun erdara guztiz nagusi den eta gazteen topaleku diren esparruetan euskararen presentzia ziurtatu beharra dago**. Honela soilik, lortuko dugu euskararekiko interesaturik egotea eta motibatzea.

4. GAZTE ERDILDUNEN ETORKIZUNAREKIKO ERITZIAK

"Para mi que lagente va a hablar cada vez más".(3)

"Yo pienso que puede tener un poco de futuro el euskara con la gente más joven"(4)

"Con eso de que los niños cad vez hablan más en euskara y así, igual siguen hablando en euskera. Lo que pasa es eso, que luego llegan y se meten en erdera".(3)

"No se, yo creo que se puede salvar un poco por los chavales que ahora andan en ikastolas y está subiendo... luego si se hace la escuela pública vasca... puede ayudar un poco".(4)

"Las ikastolas tendrían bastante inportante".(3)

"Y en las nacionales además, haces toda la mañana en euskara y la tarde en erdera". (3)

"Pero supongo que dentro de unos años... porque yo a dar euskera empecé desde secto, pero supongo que ahora que todo el mundo empieza a dar euskara desde primero... cuando lleguen aquí ...".(4)

"¿Tú crees que por ejemplo aunque los jóvenes hablen el euskara... Imagina que van a casa y que hablan castellano. mi hermano en mi casa: él más o menos sabe hablar euskara, porque le están dando bastante nivel y eso, ¿tú crees que ese cuando sea mayor , ese va a hablar en euskara?".(4)

"Para mi no tiene futuro. La mayoría de los que estamos aquí no practicamos nunca el euskara y habrá igual cuadrillas por ahí, como podeís ser vosotros que practicaís pero...vas por ahí a un bar y pocas conversaciones oyes en euskara".(4)

"Pero hablarán en euskara en la clase pero luego salen fuera y... en el recreo ya también no se si el euskara se hablará o no. en las ikastolas supongo que sí, porque todos los padres serán vascos y... lo demás... escuelas públicas y castellanas... ¿Igual harán algo, no? Por que últimamente parece que están promocionando mucho el euskara pero...".(4)

"Para mi que se va a mantener porque más o menos los jóvenes que salen, promociona el Parlamento vasco para que aprendas euskara, pero los jóvenes estos, pequeños, sabes que cuando crezcan van a hablar castellano".(4)

"Eso sí, como siga el mismo sistema de enseñanza de euskara para la gente no vascoparlante, adios".(4)

"Yo no es que haya aprendido, pero tenía bastante nivel. Estaba en el quinto nivel en el euskaltegi y vamos, al principio lo cogías con gusto pero cuando sales y te das cuenta de que no lo utilizas para nada, de que se te van olvidando muchas palabras y al final te preguntas de que apra qué has estado ahí 5 años, te preguntas si has estado perdiendo el tiempo. Al final con el tiempo, se te va olvidando, porque no lo utilizas... y sí, muy bonito aprenderlo y todolo que quieras, pero cuando ves que no hay salida...".(4)

4.1. ETORKIZUNAERABILPENAREKIKO OZTOPOAK

Etorkizunaren atal honetan, eritzi desberdinekoak dira gazte hauek. Batzuren ustez, euskarak aurrera egingo du; beste batzuren ustez ez da horrela gertatuko; eta hirugarrenek, mantendu egingo dela diote.

– **Etorkizun itxaropentsua ikusten dutenak:** «Para mi que la gente va a hablar cada vez más». (E-3)

Eritzi hau baieztatzeko, euskararen alde jokatzan duten bi faktore aipatzen dituzte:

– **Gazteak:** « Yo pienso que puede tener un poco de futuro el euskera con la gente más joven». (E-4)

Hala ere ez daude oso ziur gazteek etorkizunean izango duten portaeraz:« Con eso de que los niños cada vez hablan más en euskara y así, igual siguen hablando en euskera. Lo que pasa es eso, que luego llegan y se meten en erdera». (E-3)

– **Ikastetxeak:** « No se, yo creo que se puede salvar un poco por los chavales que ahora andan en ikastolas y está subiendo... luego si se hace la escuela pública vasca también. Puede ayudar un poco». (E-4)

«Las ikastolas tendrían bastante importancia». (E-3)

Ikastetxe publikoak ere aipatzen dituzte eta hauetan euskara sartzeak mesede egin diezaiokeela euskarari: « Y en las nacionales además, haces toda la mañana en euskera y la tarde en erdera». (E-3)

Beste eragile bat ere azpimarratzen dute: « Pero supongo que dentro de unos años... porque yo a dar euskera empecé desde sexto, pero supongo que ahora que todo el mundo empieza a dar euskera desde primero. Cuando lleguen aquí...». (E-4)

– **Etorkizun iluna ikusten dutenak:**

«¿Tú Crees que por ejemplo aunque los jóvenes hablen el euskera... Imagina que van a casa y que hablan castellano. Mi hermano en mi casa: él más o menos sabe hablar euskera, porque le están dando bastante nivel y eso, ¿tú crees que ese cuando sea mayor, ese va a hablar euskera?». (E-4)

Honen ustez, gazteek nahiz eta euskaraz jakin, beti edukiko dute erderaz aritzeko joera; txikitan gehiago egiten da euskeraz baina nagusitzen edo gazte adinera heltzen direnean, orain gertatzen den bezalaxe, gaztelaniaz mintzatuko direla dio.

«Para mi no tiene futuro. La mayoría de los que estamos aquí no practicamos nunca el euskera y habrá igual cuadrillas por ahí, como podeis ser vosotros que practicais, pero... vas por ahí a un bar y pocas conversaciones oyes en euskera». (E-4)

Badaude zalantzati agertzen direnak ere:

«Pero hablarán en euskera en la clase pero luego salen fuera y... en el recreo ya también no se, si el euskera se hablará o no. En las ikastolas supongo que sí, porque todos los padres serán vascos y... lo demás... escuelas públicas y castellanas... ¿Igual harán algo, no?. Porque últimamente parece que están promocionando mucho el euskera pero...». (E-4)

– **Mantendu egingo dela diotenak:**

«Para mi que se va a mantener porque más o menos los jóvenes que salen, promociona el Parlamento vasco para que aprendas euskera, pero los jóvenes éstos, pequeños, sabes que cuando crezcan van a hablar castellano». (E-4)

Erabilerari buruzko bi oztopo ere azaltzen dituzte, bata irakaskuntz metodoari dagokiona eta bestea ingurunearekin lotuta.

Metodoari buruz, aurreko ataletan esandakoa azpimarratzen dute, hau da, ez dela batere egokia:

«Eso sí, como siga el mismo sistema de enseñanza de euskera para la gente no vascoparlante, adios». (E-4)

Askotan aipatu dugu inguruneak izugarritzko garrantzia duela euskararen erabileran eta inguru horretan –kalea gehienbat– giro egokia sortu behar dela. Argi dago gaur egun kaleetan ez dela somatzen giro hori:

«Yo no es que haya aprendido, pero tenía bastante nivel. Estaba en el quinto nivel en el euskaltegi y vamos, al principio lo cogías con gusto pero cuando sales y te das cuenta de que no lo utilizas para nada, de que se te van olvidando muchas palabras y al final te preguntas de que para qué has estado perdiendo el tiempo. Al final con el tiempo, se te va olvidando, porque sino lo utilizas... y sí, muy bonito aprenderlo y todo lo que quieras, pero cuando ves que no hay salida...». (E-4)

Laburbilduz, esan dezakegu garbi dutela euskararen etorkizuna gazteengan dagoela, eta euskarak aurrera egiteko oinarri oinarritzko baldintza batzuk aipatzen dituzte:

- Eskola (transmisioa ziurtatzeko).
- Metodologia egokia.
- Euskaldunon hizkuntza euskara izatea; beraz, hizkuntzaren erabilera.

Eskolaren zeregin garrantzitsuenetako bat zera litzateke: guraso erdaldunak dituzten haurrei euskararen transmisioa ziurtatzea, izan ere, hain garrantzitsua den transmisioa emateko ia bide bakarra dela esan dezakegu.

Bestalde, metodologi egokiari dagokienez, esana dugu, beraz gogoratu baino ez dugu egingo, euskaraz hitzegiteko «gai» denean soilik has gaitezkeela ezagutza ematen (hizkuntzaren atal solteak egoera ezkomunikatiboetan lantzea). Ondorioz, metodologi on baten abiapuntua eta iparra erabilera da. Eta egiten den guztia erabilera bermatzera edo garantizatzen zuzendua egon beharko du. Gero etorriko da idazten irakastea, ortografia, aditza, deklinabidea... lantzea, nahiz eta erabilera inoiz ere ez den baztertu behar eskoletan.

Eta azkenik, euskaldunon euskararekiko leialtasuna dator, hots, dakigun guztiok ahal den guztietan euskaraz hitzegitea. Dakigunok ez hitzegitea ikasten ari denari desmotibagarri gertatzeaz gain, euskaraz hitzegiteko aukera ukatzen bait diogu. Gainera, gizarteak eskolak hasitako lanari jarraiera eman behar dio, eskola, unibertsitatea eta lana euskaraz eskainiz.

Gazte hauek, seguraski, ez zuten denbora luzerik emango erreflexio sakonik egiten baina erdi erdian eman dute. Izan ere, oinarritzko hiru puntu horiek emanez gero, hizkuntzaren mekanismoak martxan jartzen dira. Aipatu ditugun tapagailuak (motibazioa, ezagutza eta erabilera oztokatzen dutenak) gainditzeko oinarrioinarritzko baldintzak bait dira. Lan honetan zehar aipatu dugun beste guztia, euskal hiztunon konpaktazioa, hizkuntzari buruzko erreflexioa, etabar, euskarak funtzioak bereganatzeko, gizartean inpaktazioa izateko, euskarari prestigioa emateko eta motibazioa indartzeko gauzak planteiatzeko modu inteligente bat dela esan dezakegu. Baztertu ezinezkoak jakina, zeren edozein helburu, estrategia on baten bitartez, eskuragarriago bilakatzen bait da. Eta euskara guztiaren beharrean dago.

**GAZTEEN EUSKERA:
GASTU IZATETIK
IRABAZIA IZATERAINO**

**Julen Arexolaleiba
Jose María Sánchez Carrión**

1991.eko Azaroan

Ezertan hasi aurretik, berebiziko garrantzia eman behar zaiolakoan gaude liburu honen argitaratzerainoko prozesuari berari. Adorez eta Atseginez mintegiaren eskutik eta Bergarako U.N.E.D. eta Eskoriatzako Irakasle Eskolari esker 88-89 ikasturtetik aurrera antolatzen dihardugun Euskal Soziolinguistika (edo autokonfidantza areagotzeko) ikastaldien fruituak dituzue honako liburu hau eta baita "Gazteentzako soziolinguistika" itzulpen-lana bera ere. Eta gu, ikastaldi horietan irakasle izan garenok, poztu baino ezin gaitezke egin hasiak garelako dagoeneko uzta jasotzen, poztu, bainu teorikoa ez delako horretan -bakarrik- geratu, beste toki askotxotan gertatzen den legez, eta gure ikastarokide gehienak eragiten ari direlako modu askotara nor bere inguruan: herrietan dinamika berriei bidea egiten, euskalgintzaren alor ezberdinetara aire freskoagoa ekartzen; azken finean, ideiak garbi izateak ematen duen ilusio berriaz jokutzen. Bide zuzenetik goazela somatzen dugu, beraz, halako dinamikei laguntzeak dukan garrantziaz ohartuta egon beharko luketenak, oraindik ere, behar bezain komentzituta ez daudela ematen badu ere. Etorriko da laguntza, bitartean denbora alferrik galtzen ari garen arren, eta ondo hartua izango da.

Atariko hauek esanda, lot gakizkion gertuagotik aztergai izango dugunari eta joan gaitezen kokatuz datozen orrietan aurkituko duzuna, irakurle.

Deba eskualdeko gazte batzuren iritziak, euskaldunenak zein erdeldunenak, datoz transkribatuta eta interpretatuta aurreko bi lan marduletan¹. Deba eskualdeko gazteak, eta zonaldeko herririk industrializatuenetan bizi direnak gainera, Eibar, Bergara eta Arrasate. Gu geu ere, orokorkerietan ez erortzeko, ondorengo erreflexioetan giro urbano horretako gazteei buruz arituko gara, jakinaren gainean ezingo dugula presaka egindako lan honetan gaiaren hari guztiak batera harildu, baina bai pentsatuz Marijek eta Elenak ondo landutakoari zertxobait gehiago erantsi ahal diogula.

Gaiari hiru tokitatik helduko diogu: zein izan den gaur gazte direnen diakronia (orain arte bizi izandakoa) ikusiko da hasteko, zein den sinkronia (egun bizi dutena) gaur herri horietan saiatuko gara aztertzen bigarrenik, eta bukatzeko, gazteek euskararekin harreman orekatuagoan bizi ahal daitezen zeintzuk diren kontutan hartzeko moduko batzuk zerrendatzen saiatuko gara.

Bidenabar, esan dezagun, badirela Euskal Herrian zehar aztergai diren herrien antzeko ezaugarriak dituztenak eta esango direnetatik hainbat eta hainbat izan dakizkiekeela aplikagarri, esate baterako, Durango, Hernani, Zornotza edo Andoain, herri-eredu batzuk aipatzen jarrita.

Radiologia moduko bat eskaini ahal digulakoan, interesgarria da Deba bailarako herrien azterketa demolinguistikoa begien aurrean jartzea bere osotasunean², bereziki erreparatuz bertako hiru herririk handien datuetan,

hasieratik konturatzeko herri handi hauek izan direla higadura linguistikorik handiena izan dutenak.

Datu hauen irakurketa sakona egiteko tokia honako hau ez delakoan, datuak orriratu eta xehetasunen bat edo beste baizik ez dugu emango idatziz, irakurle azkarrak, berari interesatzen zaizkionak berak aurkituko dituela pentsatuz.

Hizkuntz gaitasuna eta ama-hizkuntzari buruzko datuak, orokorrean honako hauek dira.

	AMA - HIZKUNTZA				HIZKUNTZ GAITASUNA			
	Biztanle- -kopurua	Euskara bakarrak	Euskara eta gaztelania	Gaztelania	Biztanle- -kopurua	Euskal- dunak	Ia-euskal- dunak	Erdal- dunak
DEBA BEHERA								
Deba	4.829	67,26	8,71	22,26	4.679	78,37	12,81	8,78
Eibar	34.537	37,87	10,94	48,12	33.687	44,14	16,45	39,37
Elgoibar	12.346	47,01	6,68	43,91	12.045	53,08	17,88	29
Mendaro	1.108	67,73	2,20	30,05	1.553	71,26	8,41	20,28
Mutriku	4.628	80,68	4,12	12,10	4.488	85,68	6,84	7,44
Soraluze	5.277	51,52	3,58	39,70	5.135	55,12	12,13	32,71
DEBA GARAIA								
Antzuola	2.130	61,78	1,22	35,63	2.071	65,84	20,17	13,95
Aretxabaleta	6.005	50,24	4,52	44,66	5.819	56,02	16,98	26,96
Arrasate	26.367	38,48	5,85	55,07	25.476	42,73	15,45	41,78
Bergara	15.718	58,07	5,95	35,08	15.242	65,90	16,70	17,36
Elgeta	1.041	80,01	3,93	15,94	1.014	85,29	8,57	6,11
Eskoriatza	4.004	48,55	6,26	44,58	3.870	50,27	11,69	38,01
Leintz-Gatzaga	207	70,04	8,21	19,80	197	78,67	10,14	11,16
Oñati	10.884	69,66	4,76	24,46	10.529	76,27	11,77	11,91

(Soziolinguistikazko mapa, 61. orr)

Gaitasuna eta ama-hizkuntza horrela banatzen dira adin-taldeen arabera.

Ama-hizkuntza euskara, bakarrik ala ez, aldagaiaren araberako ereduak

	Biztanle-kopurua	Adina						Eredua
		3 - 7	18 - 24	25 - 34	35 - 44	45 - 65	> 65	
DEBA BEHERA								
Deba	4.829	75,79	72,32	73,18	73,84	76,05	85,47	A
Eibar	34.537	47,21	44,72	45,34	43,37	49	65,72	P
Elgoibar	12.346	51,74	50,16	46,40	51,93	55,36	75,23	P
Mendaro	1.581	62,56	64,87	78,42	62,87	70,66	87,09	E
Mutriku	4.628	85,66	85,57	79,94	82,58	85,58	85,12	G
Soraluze	5.277	50,20	49,57	56,87	47,05	54,98	75,57	A
DEBA GARAIA								
Antzuola	2.130	59,12	56,13	62,78	59,06	64,73	82,38	A
Aretxabaleta	6.005	56,60	50,34	50,96	52,47	55,26	65,70	P
Arrasate	26.367	44,24	41,46	42,42	39,56	44,26	58,56	P
Bergara	15.718	61,25	62,77	60,91	59,49	64,94	80,34	A
Elgeta	1.041	86,14	80,86	82,43	76,05	81,68	99,09	G
Eskoriatza	4.004	50,18	54,79	53,14	47,05	58,80	72,54	A
Leintz-Gatzaga	207	57,89	80	81,25	73,07	84,90	96,15	E
Oñati	10.884	74,81	74,92	67,70	68,65	76,39	85,39	P

Linguistikazko mapa, 119. orr

Izkuntz gaitasuna aldagaiaren araberako: Euskaldunak

	Biztanle-kopurua	Adina						Eredua
		3 - 7	18 - 24	25 - 34	35 - 44	45 - 65	> 65	
DEBA BEHERA								
Deba	4.679	87,98	78,02	70,19	70,28	76,04	85,64	K
Eibar	33.687	44,68	33,91	35,12	36,58	47,66	66,29	K
Elgoibar	12.045	56,88	49,82	41,75	47,91	53,78	74,46	K
Mendaro	1.553	68,97	65,35	76,83	63,36	70,16	87,62	A
Mutriku	4.488	86,01	85,76	82,19	83,81	86,81	90,75	G
Soraluze	5.135	53,82	47,37	53,29	45,09	55,52	76,78	A
DEBA GARAIA								
Antzuola	2.071	68,98	60,21	64,72	58,04	63,67	83,32	P
Aretxabaleta	5.819	64,68	48,13	48,17	51,74	55,32	65,04	K
Arrasate	25.476	51,60	36,25	36,62	36,39	41,33	52,60	K
Bergara	15.242	71,52	62,02	58,97	58,75	64,82	80,57	K
Elgeta	1.041	89,81	77,38	83,77	78,16	83,87	99,08	G
Eskoriatza	3.870	47,01	39,00	45,95	44,11	58,00	71,97	A
Leintz-Gatzaga	197	57,14	68,00	81,24	80,76	86,77	96,14	K
Oñati	10.529	83,87	72,92	67,69	68,96	76,70	85,98	K

Azterketa demolinguistikoaren datuekin bukatzeko, eranskinean ematen diren klabeak erabiliz, interesgarria da indize ezberdinen esanahiaz jabetzea.

Indizeen taula

	Biztanle- kopurua	Euskal- dunear ehunek.	KENK indizea	Gal- -indarra 1	Gal- -indarra 2	Eutsi- -indarra	Ahozko erakar- -indarra	Idaztiz erakar- -indarra	Gara- indarra
DEBA BEHERA									
Deba	4.829	78,38	2,34	1,17	3,78	94,63	27,66	16,47	77
Eibar	34.537	44,14	-4,54	2,04	10,33	85,48	4,96	2,93	42,50
Elgoibar	12.346	53,08	-0,59	0,73	3,94	92,87	6,79	4,11	61,17
Mendaro	1.581	71,26	1,28	0,28	0	98,16	8,58	5,79	85,64
Mutriku	4.628	85,68	0,85	0,87	10,28	98	15,89	5,05	85,68
Soraluze	5.277	55,12	0,02	1,27	10,84	93,84	7,75	3,55	62,20
DEBA GARAIA									
Antzuola	2.130	65,84	2,76	0,39	4	98,15	11,52	4,01	63,81
Aretxabaleta	6.005	56,02	1,21	0,27	1,95	95,83	8,38	3,58	56,35
Arrasate	26.367	42,73	-1,56	4,79	11,84	86,87	7,89	4,58	56,55
Bergara	15.718	65,90	1,82	0,76	6,18	94,82	14,26	7,58	66,54
Elgeta	1.041	85,29	1,30	0,12	2,56	98,94	14,63	5,48	36,35
Eskoriatza	4.004	50,27	-4,42	0,73	17,03	89,55	2,96	1,19	55,88
Leintz-Gatzaga	207	708,67	0,40	0	0	96,77	11,90	2,38	58,70
Oñati	10.884	76,27	1,79	0,23	5,22	97,61	14,48	5,62	50,18

Soziolinguistikazko mapa, 229. orr

Ateratzen den Kenk indizea izan daiteke egoeraren berirrik zehatzena eskaini ahal diguna begirada batean. Eibar eta Arrasate (-) zeinuarekin azaltzen dira 86ko erroldan; alegia, gutxiago direla une horretan euskara dakitenak herrian ama-hizkuntza modura euskara behintzat izan zutenak baino. Beste modu batera esanda, ama-hizkuntza modura izan gabe ikasi dutenak baino gehiago direla galdu (ahaztu) dutenak; deseuskalduntzearen seinale da Eibarko -4,54 eta Arrasateko -1,56 zenbakiak.

Bi herri hauek, izan dira, halaber, 60. hamarkadan etorkin gehien jaso dutenak kopuru orokorretan, kasurik gehientsuenetan presaka eta korrika beroientzako eraikitako auzategiak pilotuz joan direlarik bata bestearen ondoan, ondo ikusi ahal denez Arrasaten (San Andres, Erguin, Makatzena,...) edo Eibarren (Amaña,...).

Azken 25 urte hauetan eraikitako auzune horietara, beraz, bertako eta inguruko enpresetarako esku-lana izango zena pilotuz joan zen, gehien batean Euskal Herritik kanpora jaiotakoekin, baina baita inguruko herri eta baserri-auzoetatik herririk handienetara etorritakoekin ere, Aramaioko jendea Arrasaten,

kasu. Honela, herri handien luzapen modukoak diren auzo hauetan, bi gizatalde erabat ezberdinak bildu dira, batetik euskaratik urrunen daudenak (euskararen lurraldetik kanpora jaiotakoak) eta, bestetik, berezkotasunari dagokionean euskararekin lotuen agertzen direnak, (ingurune oso euskaldunetako ezkonkideen arteko familiak), baina jakina denez oso proportzio ezberdinean, euskaldunak azpialde txiki bat baino ez dira izan ohi halako auzoetan eta.

Esan egin behar da eta gogoratu behin eta berriro, edonola ere, etorkinen uholdea etorri aurretik ere, eskualdeko herri handi hauetako alde zaharrak eta aspaldiko auzoak deseuskaldunduta zeudela neurri handi batean zegoeneko, ez zela, alegia, frankismoan, 50-60. hamarkadetan, euskara askorik erabiltzen bertakoen artean, nahiz eta gerora bertan erdaldundutako asko izan kanpotik etorrita zeudenen kontra txarto esaka arituko zirenak. Herri handi hauetan euskaraz bizi ziren bakarrenetarikoak inguruko auzoetatik etorritakoak ziren; hots, etxean, azokan, lantegian zein txikiteoan euskaraz berez aritzen zirenak; egoera formaletan, bakarren bat edo beste kenduta, inork ez zeukan gaitasunik eta ezta kontzientziarik ere euskarak horietarako balio zezakeenik, eta adibide bat jartzeagatik, pasatu ere ez zitzairen burutik pasatzen ETBn beltzak eta txinoak euskaraz egin zezaketenik inoiz.

1965 eta 1975 bitartean jaiotakoak hartzen baditugu, beraz, gaurkoan "gazte" deitzeko, 16 eta 26 urte bitartean daudenak, errepara dezagun zein eratako egoeratan jaio eta bizi ahal izan diren gaur egunera bitartean. (3)

AB familiatan jaiotakoak:

Gutxienak dira, gutxi direlako gaur egun 45-60 urte bitartean behar den moduan alfabetatuta daudenak, gaurko gazteen gurasoak, alegia. Euskaraz behar bezain ondo alfabetatuta ez egonagatik eta, beraz, hizkuntzaren arlo formalean euskaraz ez arituarren, multzo honetan sartuko ditugu motibazioari dagokionean euskaldun oso kontsideratzeko modukoak izan zirenak garai hartan; adibidez, Ikastolen mugimenduan eta helduen euskalduntze-alfabetatzearen hasieratan gogotsu aritu ziren guztiak, bideak zabaltzen aritu garaiko botere politiko suntsitzaileari aurre eginez eta auren seme-alabentzat euskarazko etorkizuna desiratuz.

Halako etxeetan jaiotako gaurko gazteak dira euskararekiko harremanik "orekatuena" bizitzeko aukera izan dutenak, orekatua deitu ahal bazaio Ikastoletako hasierako promozioetako haurrek -gaurko gazteek- bizi izan dutenari: lehendabiziko euskarazko testu-liburuen kalitate-maila irakaskuntza maila guztietan (aukera izan dutenean euskaraz ikasten jarraitzeko), kontsulta-materialen urritasuna (egun ere horretan dirauena), irakaslegoaren esperientzia eza; hau da, euskarazko irakaskuntza hasiberriaren fruitu dira.

Euskararentzako zeukana baino etorkizun hobea desio zutenen etxeetakoak dira gazte hauek, normalean etxean euskaraz bizi izan dutenak haurtzaroa, gerora, "koxkortu" ahala batez ere etxetik kanpora erderara lerratu badira ere kasu askotan. Giza-multzo honetakoak dira, era berean, "*la edad del pavo*" igarota gero (erderaz pasa ondoren urte batzuk), berriro ere euskarara itzultzen direnak askoz ere modu konszienteagoan.

Itxaropen handia (edo zama?) jarri zen euskaraz hezitzen hasitako belaunaldi heuengan, eta jasotako fruituak ebaluatzeraz jartzekotan, galdera litzateke ea eskola-modu horretatik kanpo proportzioan joan ote den euskararen presentzia hedatzen gainerako sektoreetan, esate baterako lan munduan.

Zenbat aldiz ez ote duten entzun "*zu ikastolan ikasitakoa eta erdaraz?*", eta beste hainbestetan erantzun, "*eta gainerako guztiek zer?*". Gurpil zoro batean sartuta askotan, norberarengandik espero dena gainean eraman (jasan?) ezinean, eta eraman beharrean, "*zer esango dute bestela*" pentsatuz; gazte hauen harreman afektiboak ez doaz erdararekin, baina efektiboak martxan jartzea euskaraz horren da nekeza... Azken finean, edozer aurki daiteke ikastoletan ikasten hasitako haur haien artean: euskarazko komunikabideetan ederto asko moldatzen direnetatik, oso gutxi eginda euskaraz azken urteotan ia ahazteraino, edo oso disgustora berba egiteraino, heldu direnetara.

A familiatan jaiotakoak:

Bi multzo desberdinduko ditugu: auzo euskaldunetako baserrietan bizi izandakoak eta "kalean" jaio eta hazitakoak.

Lehenengoei dagokienean, euskaraz hazitakoak dira etxe eta auzo inguruan, baina ez dira normalean euskaraz ikasitakoak izaten.

Esan daiteke ez direla baserritarrak izan kalean euskarari bideak zabaltzen gehien arduratu direnak, nahiz eta eurok izan euren artean eta hainbat kaletarrek euskaraz gehien eta gustoren aritu izan direnak. Euskaraz etxean ikasiko zutela eta, eskolara behar den moduan erderaz ikastera bidali dituzte seme-alabak, zenbait kasutan norberak erdara behar beste jakin ez eta ikusi izandakoak bere ondorengoek ez pasatzeko ziurtatu guran. Pentsatu ez kalean euskaraz sekula egingo zenik.

Edonola ere, ez zaigu komeni ahaztea baserri-auzo askotan dauden jatetxe eta tabernak, inguruko herrietako jendea erakarriz batez ere asteburuetan, auzoa erdalduntzeko faktore izan direla kasu askotan (eta baita euskalduntzeko ere neurri apalagoan, kaletarrek baserritarrek euskaraz sarriago egin ohi bait dute eta, euren artean baino, zerbait erakutsi guran edo).

Belaunaldiz belaunaldi, ondo eman da euskararen transmisioa auzo hauetan, salbuespen negargarriak badiren arren, eta bertako gazte jende asko da gaur ere behar den moduan alfabetatu ondoren.

Herri-zuloko etxe euskaldunetan jaiotako gazte euskaldunez, berriz, pertsona adinako kasuistika zabala dela jakin arren, multzokatzen jarrita, 3 talde handi begitانتzen zaizkigu:

A-1. Gurasoak, jakin arren, seme-alabak ekarri aurretik dagoeneko erdera hartua zeukatenak harreman-hizkuntza modura euren artean. Familia hauetako seme-alabak erderaz ikasi ohi dute, eta etxeko ohizko hizkuntza ere askotan erdera izan ohi da, nahiz eta kasu batzutan euskara zuzen edo trakets transmititu zaien adin bateraino. Halako etxeetan eman izan da ordezkatzeko prozesua bi belaunalditan; hau da, teilatupe berean, aiton-amonak, euskaraz gustorago aritzen direnak erdera baino; gazteen gurasoak, zaharrei eta umeei euskaraz egin arren nola edo hala euren artean erderaz dabilzanak, eta baita seme-alabekin ere "handitzen" doazen neurrian; eta eztabaida-taldeetan egon zirenak bezalako gazte asko, ordezkatzeko prozesu horren biktima direnak eta ez eragile. Kasurik gehientsuenetan etxe hauetako gazteek ez dute gaitasun handirik izaten euskaraz, ulertu eta lau berba esan ahal badituzte ere.

A-2. Gurasoak, euren artean, euskarazko harremanak dauzkatenak eta saiatzen direnak seme-alabek ere euskaraz egin dezaten. Halako kasuetan gertatu ohi dira maizen euskararen eta erdararen arteko alternantziak guraso eta seme-alaben arteko harremanetan: gurasoek euskaraz eta seme-alabek erdera erantuzn, hori izaten da eta, gainera, euren arteko ohizko hizkuntza.

Ez da harritzeko izaten, halaber, gurasoek aurrek ere azkenerako erderara lerratzea inguruko guztiek horretara bultzatuta.

Normalean, seme-alabek, zenbat eta gutxiago erabili etxean orduan eta gutxiago erabili ohi dute etxetik kanpora, horrela, denborarekin txarto sentitzeraino iristen direlarik euskaraz egin behar izatekotan noizbaiten, edo norberaren ezintasuna azaldu behar izaten denean egin ezean ahaztu egin zaiolako.

Etorkinak nagusi diren auzoetan oso tipikoak dira halako egoerak familia "euskaldunen" artean. Eta are tipikoagoak herrietako "betiko familien" artean, belaunaldiz belaunaldi toki beretan bizi izan diren herrikoen artean. Sarri askotan, euskarak garai txarragoak bizi izan dituela pentsatu, eta oraingo martxan dena ondo doala pentsatzen dutenak.

A-3. Eta hirugarren multzo batean kokatuko genituzke, euskaraz ikastera bidali ez arren, aukera bazela jakinagatik, erderazko irakaskuntza "hobea" izango zela pentsatuta, etxean euskararen transmisioa behar den moduan ematera iritsi zirenak. Etxeko eta familiako hizkuntza euskara izaten jarrai dezan ahalegintzen direnak. Berezko motibazio batek eraginda euskaratik aldendu egin ez direnak, inguruan ikusten zutena horretan jarraitzeko askorik lagundu ez arren sarritan.

Familia hauetako gazteek ere, etxean euskaraz arituagatik, kaleko hizkuntza erdera izan ohi dute "normala" denari jarrituz, gizartearen inertziari aurre egin barik, eta edade batetik aurrera alfabetatzen hasi ezean euskaraz, askoz ere erosoago aritu ohi dira erdaraz harreman maila guztietan, nahiz pertsona konkretu batzuekin beti euskaraz aritu (etxekeekin, normalean).

A familietan jaiotako guzti hauen artean badira ezaugarri amankomun batzuk. Batzuk aipatzera jarrita, honako hauek, besteak beste:

- Ez dute euskararekin kontzientzia efektiborik, arrazionalik bizi izan. Ez dute umetan euskararen dimentsio efektiborik ikusi. Gurasoak, elkarren artean hitzez inoiz erabiliko ez zuten hizkuntzan, erdaraz zuzendu behar zitzaizkionak elkarri notarik txikiena idatziz jarri behar izanez gero. "*Euskararekin bakarrik*" ez direla urruti joateko moduko karrerarik egiten ari sinistu dutenak.
- Garai txarragoak izan zituztela eta, erregimen politiko berrituarekin ordura arteko kontuak pasatuta zeudela barneratuz, beltzetik zurira moduko aldaketa ikusi bide zuen hainbatek, norberaren erantzukizun pertsonala beste batzuren eskuetan, "demokratikoki aukeratutakoen" eskuetan, uzteraino pasatuz. Kontuak horrela, paradogikoa dirudien arren, euskarazko irakaskuntza ugaltzen ari zela ikusi, administratibotik paperek "elebidun", eta gainera Euskal Telebista etxean, jende askok nasaitu, laxatu egin zituen lokarriak, harreman afektiboetan erdarari gero eta leku gehiago eginez inguruan ikusten zuten eran.
- Aurrekoak esanda, pentsatzekoa da, "diskurtso bilinguistak" oso harrera ona izan zuela jende multzo honengan "dena eta beti euskaraz eta erdaraz eginda, dena konponduta, baina dena ezin da batera egin eta apurka-apurka joan behar da" moduko zerbait. Beste era batera esanda, euskara normalizaziorako bidean jartzeko, egin beharrekoak bai, baina, plangintza oso eta koherente baten osagai baino, adabakiak zirenak, euskararen salbazioaren "bonolotoa" bailiren ikusten zituzten behin eta berriro. Dagoeneko ez zegoen debekurik eta zigorrik eta, teoriarik, gura zuenak egin ahal zuen.

0 familiatan jaiotakoak:

Esan bezala lehenago, ez da lantxo honen helburua azterketa demolinguistikoa sakontzea, baina ez da oso azkarra izan behar ohartzeko multzo honetako familietan jaiotakoak direla gaur egun herrian bertan bizi diren gazteetariko portzentaia handiak, Arrasaten eta Eibarren, bereziki.

Edozein modutan, gaurko gazteok jaiotakoan gurasoek euskaraz ez jakin arren, ez zuten denek etxean egoera beretsua bizi izan. Multzokatzen jarrita, berriro ere, hiru talde handi bereiz daitezke, gurasoek euskararekiko agertzen zuten motibazioak eraginda, besteak beste.

- 0 - 1. Gurasoek jakin ez arren, euron seme-alabentzat euskararen bideak zabaltzen saiatu direnak. Oso jatorri ezberdinetako familiak pilatzen dira zaku honetan: Euskal herriko zonalde erdaldunduetatik herri hauetara etorritakoak, bertan jaiotako apur batzuk, euskeraren berezko lurraldetik kanpora jaiotako hainbat, etab.

Ez ziren gaur egun beste multzo honetakoak 70. hamarkadaren bukaeran seme-alabak euskarazko ereduetan matrikulatzen zituztenak. Gutxi batzuk baino ez, eta ez horregatik benetan eredugarriak, seme-alabekin batera eurok ere ikasteari ekin ziotenak. Gehienak, eurontzako gurako zuketena, baina lortezina iruditzen zitzaiena, ondorengoentzako gura zuten, hemen bizitzeko euskara jakitearen garrantzia baloratuz neurri bateraino.

Ez dira dozenan hamahiru euskara ondo erabiltzeraino iritsi diren gazteak (gaur gazte direnak, ikusiko da gerora) etxe hauetatik ateratakoak. Dauden horiek, horiexek dira euskararekiko motibazio mailarik altuena agertu dutenak, eta horrexegatik eredugarri, beste askotxo bezala bide erdian geratu ez direlako zerbait ulertzen dutela eta konforme.

Gazteek esandakoetatik honako zita hau izan daiteke ilustragarria, egoera errealaren bapateko islada modukoa:

"El euskera no lo necesitas. Yo de todas maneras, hace años me entró yo que se, me gustaba, tuve la ilusión esa de aprender, pero te das cuenta que para nada, que no lo quieres para nada"

- 0 -2. Bigarren multzo batean kokatuko genituzke euskarak eurokin zerikusirik ez baleuka bezela jokatu dutenak. Asko jota, urteak igaro ahala, *"donde va Vicente?... donde va toda la gente"* egin dutenak. Eurok ikasi beharko luketenik inoiz burutik pasatu ez, eta euron seme-alabentzat, badaezpadaere, baldin badakite zerbait kalterik egingo ez diela pentsatuta jokatu dutenak, baina horretarako larregi animatu barik. Euskara, badaezpadaere!"

Kontrako jarrera erasokorra agertu ez, baina "*falta de respeto*" modura hartu ohi dutenak euskararen presentzia eurok ulertzen ez dutelako. Eurok ezertara behartzen ez dituen neurrian, zorioneko "elebitasuna" onartu beste egiten dutenak hitzez. "*Si a mi me parece bien, pero...*", izan daiteke esaldi tipiko bat.

Familia hauetan jaiotakoak izan daitezke "anomia" moduko bat bizi dutenak gertuenetik: bertan jaiotakoak dira eta ez dira euren gurasoen jatorrikoak, baina erabat "bertakoak" ez direla ere badakite, saltzen den "producto tipico"a beste bat delako, errealitatean euskararen "tipikotasun" hori gezurrezkoa denez, ordea, ondo integratuta daudela esan daiteke, bertako familietako ez-euskaldunek eurok baino bertakogo direla uste badute ere. Behin betirako desagertzeko moduko berbak (belarrimotzak, maketoak,...) zenbat aldiz ez ote dituzte somatu handik edo hemendik, modu batera zein bestera.

- 0 -3. Eta tipifikazioarekin bukatzeko, azken multzo honetan kokatuko lirateke gure ustez, euskararen presentzia bera euren inguruan "*provocación*" modura bizi izan duten etxeetan jaiotako gazteak. "*Que no se piensen que nos van a pisar estos vascos*" "*nosotros-as también tenemos derecho a...*" ikusi gura dutenak euskararen aldeko ahaleginik txikiena ere; erabat kontra agertuko dira, edozer dela, euskaldunei zuzendua bada ere, euskara hutsean egiten bada. Aurre egiteraino ausar daitezke, euskaldunen intentzioak inoiz ezin direla sanoak izan argudiatuz. "*Zer ikusi, horixe ikasi*" gertatuko zen halako etxeetan jaiotakoen artean, zoritxarrez, kasu askotan; eskolan ikasitako euskara, bestalde, gogoz kontra eta aprobatzeko lain ikasi nahi izan duten hizkuntza baino ez zen izango askorentzat. Ez da erraza izango gainera, soma daitekeenez, interes politikoak gorabehera, urak bere onera ekartze halakoekin.

Tipologia linguistikoaren araberrako zerrendaketa honen kuantifikaziorantz hurbilpen bat egitea ez litzateke soberan egongo norbaitek egitea, baina datu horiek falta izan arren, ez gara gaizki ibiliko esaten badugu, tipifikatu ditugun familia-ereduetatik, lehena eta azkena (AB eta -0) direla kuantitatiboki txikiak.

AB taldekoek ez dira erreferentzi gune izan gizartean, ez dute hartu benetako normalizaziorako prozesu batean bagina hartu behar izango zuten aitzindaritzza soziopolitikoak, eta horren ondorioz, bat baino gehiago izan da erre egin dena eta "batallita" horietatik aldentuz joan dena, hizkuntzaren "helburua"

izan barik (mimika bidez eginda edo?) beste lehentasun batzutarako lanari ekinez, eta hala, normalean rol marginala jokatzeko hasi (periferikoa), euskaldun oso gisa, zegoen tokian zegoela ere. Zenbat aldiz ez ote dira euskaldun osoak erabili euskararen "erakusleho" modura, orokortasunean ematen den egoera desorekatua itxuraldatzeko nola edo hala (itzulpenak, aurkezpen-lanak, eta beste halako batzutarako).

Euskaldun osoek jokatu ez dutenez trantsizioaz geroztik zegokien lan aktiboa, diskurtso "bilingusita"n ez zirelako eredu, 0 modura jokatu dutenak, A zein 0 izan, egokitu dira gizartearen gidaritzan, Udaletxetik hasi eta azkenengo etxe-atariko "jefeportalarekin" bukatu. Euskara izan da, zelabait esatearren, ikastolen, euskaltegien, euskara taldeen eta euskara-batzordeen arazoa, horietan zihardutenena, beste batzuren egitekoa eta ez norberarena.

Euskara izan da azken urteetan, aztergai ditugunak bezalako herrietan, zerbait berezia beti, azkenengo orduan "konpondu beharreko" zerbait, betiko "asignatura pendiente" a, toki gutxi batzutan baino aprobatzen ez zena. Gauza exzentrikoa, hitzak balio badu, predikatzen dena baina betetzen ez dena, kasurik onentsuenetan. Gezur sozial⁴ handi horri leku eginez aritu da.

Behin baino gehiagotan esan dugu, azken hamabost urteotan sentitzen zena baino gutxiago egin dela, baina baita, halaber, egia da egin direnak ez direla elkarren osagarri izan, ez dutela guztiek batera eragin norabide batean; aitzitik, ondo dakigunez, euskalgintzan egindakoek (euskaltegiak, aldizkariak, kanpainak,...) gehienetan eraman dute "instituzional" edo "ez instituzional" txarteltxoak gainean, eta horretan jarraitzea bihurtu da helburu behin baino gehiagotan euskararen interesetatik urrunduz. Oraindik ere ordaintzen ari gara narrutik txarto egindako guztiak.

Euskararena ez da izan, gazterik gehientsuenentzako, ezeren ardatz, ez zaie hori irakatsi eta erakutsi. Ezer izatekotan euskara gazte gehienentzat, gizartearen gezur sozialean txertatuta, norberari egosten zitzaion erantzukizun moduko bat izan da, ingurukoek euren bizitzarako gura ez zutena orokorrean, baina gazteei esigitu egiten zitzaiena, batez ere euskaraz ikasitakoak izanez gero.

Laburbiltzera jarrita alderdi diakronikoa, esango dugu, euskarak ez duela hartu behar besteko abiadarik aurreko bi hamarkadetan, desoreka handia dagoela egin diren esfortzuen eta egin ahal izan direnen artean, eta alde ikaragarria dagoela egin direnen ondorioz jaso ahal ziren emaitzetatik, benetan, erabilera efektiboari dagokionean, jaso direneta begiratzen hasten bagara. Eredu likidazionista batetik frankismoan, eredu bilinguista auto-suntsitzaile batera egin dugu jauzi, eredu euskalduna somatzen hasi ez garen bitartean, ia.

Hona ekarriz beste nonbaiten esandakoa, "*erdaldunei euskeraren erabilera trinko baten faltak edo ezak motibapena kentzen badie (ikasteko bultzada, beraz), euskaldunengan toki guztietako etengabeko erdararen erabilerak eragiten du*

erदारaren erabili beharraz komentzi daitezzen, eta zenbait kasutan euren buruak zuritzen laguntzeko ere bai."⁵

Gaurko gazteei, erdaraz eginda edonora joan ahal dela erakutsi zaie, euskaraz egiteko, berriz, adarrak apurtu beharra dagoela elementu markatua bihurtuz neurri batean.

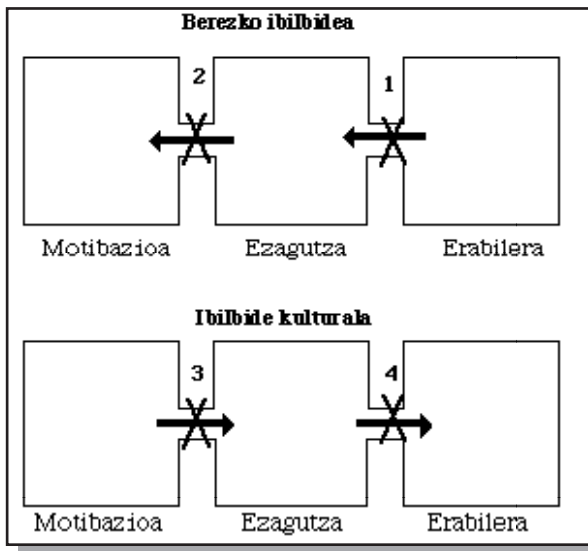
Ez da erraza izaten halako herrietan euskaraz jokatu gura izaten duten gazteen eguneroko bizimodua, halakoak ere badira eta. Erdararen erabileraren inertzia sozialari aurre egin nahi izatea eta modu koherente xamarrean jokatu gura izatea euskararekin ez da edonork ekiten dion moduko ahalegin konszientea halako egoeretan. Askoz ere ohizkoagoa da, "pelma" izateko arriskutik alendu guran, euskara askorik ez erabiltzea eta egungo eredueta makurtzea, "ohitu behar izatea badaezpadaere", momentu askotan, euskarak, lagunak baino bestelakoak gehiago ekar ditzake eta "zirikatzen" jarri ezker. Eta alderantziz ere bai.

Erdal giroan bizi "behar" horretan, gustora edo ezinbestean, nor bere kalbarioa edo bere bizigura paseatuz gora eta behera, ari da gazteria euskaldun hori Deba bailaran aldenik alde. Askotan, gainera, alde batera "kaxeroak" eta "euskararen maniatikoak" utzi, eta, bestera, "maketoak", herrietako erdiguneetako giroetatik alenduen bizi direnak, eurok dira gehiengo (bertako produktu desbertakotua) eta gainerakoen konportamendua baldintzatzen dute. "*Es lo normal hacer todo en castellano*" delakoa egiaztatzen ari direnak eguna joan eta eguna etorri.

Eztabaia-taldetako gazte baten esanetan: "*Con eso de que saben euskera, se creen más euskaldunes, bueno si son ¿no?. Pero se creen más superiroes... como que nosotros somos los tontitos*".

Honaino iritsiak zareten irakurleontzako ezagunak izango diren diagramak erabiliz, saia gaitezen apur bat zentratzen gazteria heterogeneo horren izaera lingusitikoa gaur egun. Non ikusten dugun gaur egun eta norantz egin beharko duten, euskara, eurokin batera derrigorrez, normalizatuz joango bada inguru konkretuetan, herriko hizkuntz lurralde jakin horietan.

Euskararen hedapen kulturalari dagokionean, 60. hamarkadan gertatzen zenarekin alderatuta aurrerapausuak begibistakoak dira, eta ukatzen saiatu gurako lukeenak ez luke erraz izango. Egia da gaurko gazteentzako euskara jakiteak eta EGA izateak baduela balio erreala hainbatetan lana errazago lortzeko meritu modura; besterik litzateke, ordea, aztertzen hasi ezker ea gero zenbateraino gauzatzen den meritu hori praktika aktiboan eguneroko zereginetarako. Are kezkarriago dena, ea zenbateraino daukaten barneratuta gazteek, euskarak, izan behar badu, izan ahal dela lan-hizkuntza, teknolektoa nahi bada, baina ez berezko harremanetarako ohizko hizkuntza normalizatua. "*Guk jakin bai, baina...*" betikoa.

- 1- Funtzio-defizita
- 2- Traba psikologikoak
- 3- Komunitate desegituratua
- 4- Traba legalak

Etxekoen babespetik gizarteratzen joan diren heinean, ondo ikasi dute zer den dagoena, zelako normaltasunez jokatzeko den era guztietako giroetan erdaraz han eta hemen, eta bitxia izateraino zelan ailega daitekeen euskararen presentzia bera.

Zer ikusi du, bada, gaurko gazterik euskaldunenak ere, berehalakoan bukatzen zen erdixka zabalduetako bide txiki bat baino gehiago?

Gazteek, orokorrean, ez dute duda egiten euskarak berak berez baduela gaitasunik arlo formal horietan aritzeko; hala eta guztiz ere, norberari etorritakoan txanda, laster has daiteke jendea kezaka euskaraz oraindik ez dela halakorik ganoraz egitera iritsi eta oso zaila dela norberarentzako. UZEI, Elhuyar, IVAP eta gainerakoek lanak behar hainbateko hedapen-soziala izan duten aztertu eta horrek eman ahal digu desoreka horren isla.

Aldebakarreko elebitasunak eraginda, erdara erabileratik inposatzen da, "bestela jokatzetik ez dago eta" edo "nuestra entidad (institución, servicio social, partido, sindicato, asociación...) es un reflejo de la sociedad" modukoei aurre ezin eginik. Gazteari gupil zoro horretan sartzea baino ez zaio geratzen gehienetan.

Ez hori bakarrik, gertatzen bait da halako inertziei aurre egin gura izanda, zerbaitetan hasitakoan, berehala agertzea "txoko" edo "gheto"aren aurreritzia, "dena batera" egin gura izatearen aitzakia beti igual jarraitzeko. Eta beste zenbait halako.

Ez da euskara gaztelera bezain efektiboa praktikan. Ez du horrek esan gura, halere, erdera afektiboago zaienik euskara bera baino. Gura edo ez, erdara da dagoena bazterretan, baina horrek berorrek ere ez du asetzen gazte euskaraduna

afektiboki, eta hortik edozer atera daiteke: kulpabilitate sententzia, egon eza, agresibitatea; gezur soziala aitzakitzat hartuz norberaren erantzukizuna estaltzeko eutodefentsa mekanismoak aktibatzea.

Berezkotasunari dagokionean, era berean, zertarako erabili euskara, horretarako izaten du gaitasuna; honela, etxean moldatzeko moduko euskara baino ez dakienak, ez ditu hortik kanpora gehiegi aireatzen euskarazko habilitadeak, jakinean erderazkoak hobeak direla. Euskaraz badakienak erdaraz ere ondo asko moldatu ohi dena, errazenera jotzea izaten da arruntena, euskara, horrela, toki jakinetan pertsona jakinekin erabili behar denetan ateratzen delarik.

Guzti hauek eraginda entzun ahal izango da gazteen ezpaintedatik euskara ez dela erdara bezain modernoa, zehatza, esan gura direnak esan gura diren moduan esatekoa, ez dela erdera besteko "hizkuntza" praktikan benetan, horrela esatera askotan ez iritsi arren. Modu batera edo bestera, ohartu gabe norbera hizkuntzaren parte dela, alboratu egiten da perspektiba hau eta "*izan praktikoa, demokratikoa, egin ezazu betikoa*"⁶ hartzen da normatzen: erdaraz egitea da normala.

Une honetara iritsita, komeni da gogoratzea gaurko gazteek ederto asko daukatela barneratua diskurtso bilinguistaren sakoneko mamia: hobe da erdara ondo menperatzea eta euskara ere, neurri bateraino, euskara ondo eta erdara zelabait moldatu baino. Benetan balio duena erdara da, eta euskara, "valor añadido" eta meritu izatera iritsi izan da, asko jota, azken urteotan. Hortik eta horrenbestez ez dezake atarramendu onik atera euskarak. Ez da behar beste saritu sozialki euskaldun osoa izatea, hizkuntz gaitasuna osatzen duten elementuak (kontzientzia eta koherentzia), bigarren mailakotzat utzi direlako, integrazioa hautsiz.

Euskaraz ikasten ibilitakoak izan dira, eta normalean etxean euskara erabiltzen zutenak, adin bateraino euskaraz aritu izan direnak eskola-bizitzan, lagunarteko jolasetan, katekesi eta abarretan; horietako gutxi, zoritxarrez, gaztaroan euskal ingurunea zabaltzen saiatu direnak bere inguruan behar pertsonal batek aktibatuta.

Euskaraz koherenteago jokatzen hasi ahal zirenak horrela jokatu ez badute, ez da harrizkoa izango ikasi eta erabili behar zutenengan ez inziditzea behar adina. "*Efecto de corrimiento*" moduko bat ematen da, hots: haurren sozializazio prozesuan imitatzeke eredu izaten direnak norberarena baino adinean pixka bat zaharragoak direnez, euskarazko eredurik hasten ez direnean jasotzen zahartxoago horiengandik, aldatuz joaten dira hizkuntz ohiturak erdararantz adinean aurrera egin ahala (berriro ere euskarara itzultzekotan, horren ondorioz izango da, bestalde).

Badakitenek ere erabiltzen ez badute, zertarako hasiko dira ba eurak seriooki planteatzen hemengo "omen" den hizkuntza zahar eta bitxi hori behar den moduan ikasten hastea. Gehienera ere, askorekin gertatutakoa, eskola,

institutuan edo euskaltegian, zelabaiteko ulermen pasiboa eta erabilera testimonialerako "komodin" batzuk ikasi, eta tira horrekin norberaren aurrerapausua erakutsiz, kontrakoa ez dela erakustea baino ez, alegia: "*Ni hasi nintzen ikasten, baina...*", "*Ez dut balio hizkuntzak ikasteko...*" eta beste hainbeste halako, autodefentsa modura jartzen dituztenak gazteek segituan.

Dagokionak lehenbait lehen aztertzen jartzeko modukoa da, bestalde, eskolak euskara asignatura modura eman dienean gazte erdaldun hauei ea zer den lortzera iritsi dena. Kristorenak eta bi entzun ahal izaten dira A ereduan ibilitakoen artean bizi izan dutena kontatzen hasita: ikastetxeetan ez dagoela plangintzarik eta urteak pasatzen dituztela arau gramatikal beretsuak ikasten, garrantzi gehiago ematen zaiola ingelesari euskarari baino, ikasteko gogoia eman baino kendu egiten duela halako esperientzia bat jaso izanak, eta jarraitu.

Euskararen erabilpen errealauren neurketak adierazi bezala, eta halaber, gazteek eurak onartzen duten eran, ez da ohizkoa gazte-kuadrilak euskaraz somatzea Deba bailarako herri handietako kale, eskola eta tabernetan. Gazte giroan erdera da harreman hizkuntza normala, denborapasarako zein errebeldia erakusteko; ligerako eta berba altu egiteko hizkuntza da erdera.

Aurreko orrietan agertutako panorama, ezintasunaren hatzaparretan erortzeko aitzakia baino, egoeraren larritasunaz ohartuta, euskarak, orain arteko mediokritate antzu hori baino, zerbait gehiago behar duela erakusteko balio dezala.

Euskaldunak eta Euskara ezin dira horren gutxiarekin konformatu. Gaurkoan gazte direnak eta aurrerantzean izango direnak ezin dira geratu "dagoenarekin", aurrerago begiratzen jakin behar dute eta horretan lagundu behar zaie.

Euskararen hedapena oztopatzen ari diren era guztietako traba demofuntzionalak apurtzen joateko, komeni da "errezetaren bat edo beste" ematea, beste norabide bat hartu beharra dagoela ohar gaitezen berandu baino lehen.

-Ridikulua litzateke pentsatzea, zentzu apurren bat daukanak ondo dakienez, euskara erakargarri izango dela erdararen erabilera efektiboaren maila iritsitakoan bakarrik. Gaitasun maila kontutan hartuta, euskara ezingo da nagusitzen hasi, aztergai ditugunak bezalako herrietan beti ere, erabilera efektiboaren gehiengoia izatetik, ez behintzat oraingoz. Horrela, bada, euskararekiko motibazio efektiboa aktibatuta edukiko bada, motibazio afektibo batek eragina izango da, edo ez da izango bestela.

Benetako motibazioa, aurrera egiteko adina indar eman dezakeena, euskal komunitatea egituratzen hastea eta trinkotzen jarraitzea da; hori baino ez da izan ahal, apurka-apurka, bai, baina baita etenbarik ere, gero eta erabilera esparru gehiago zabalduz joango den benetako motibapen afektibo eta efektiboa. Inertziak funtzionatu ohi duenean, kontzientziak funtzionatzen ez duenez, ez da gaizki etorriko gogoraraztea beste nonbaiten argitaratutakoa: "*gizartea aldatzen ez duen*

jendea gizarteak aldatzen du = gizartea aldatzen duen jendea gizarteak ez du aldatzen"⁷, dagokigun kasura ekarrita beste modu honetara ere esan daitekeena: euskararekin harreman orekatuagoan bizitzen saiatzen direnak ez ditu gizarteak (egiturak) aldatzen eta mugatzen, eta zenbat eta hobeto antolatuago egon horrela jokatzeko hasi gura dutenak orduan eta indar efektibo handiagoz eragin ahal da egunerokotasunean.

-Uztartu egin behar dira, beraz, motibapen efektiboak eta afektiboak, instrumentalak eta integrationalak, *potentziazkoak eta ebaluaziozkoak* (8). Euskal komunitateak, subordinatua egotetik, bere buruaren pertzepzio arrazionala izateraino egin behar du salto. Nagusigoa osatzen duen erdeldungoari ezikusiarrena egin gabe, azpitalde autonomo modura jokatzeko ikasi behar du euskaldungoak modu koordinatuan. Joan dadila egituratzen euskal komunitatea botere linguistikoa daukatena izan diatezen aitzindaritzaz sozio-politikoa eskuratuz joango direnak; hau da botere linguistikoaren berbanaketaz hitz egiten dugunean adierazi gura duguna.

Ziurtatzen hasi behar da, beraz, egiten diren ahaleginak, norabide berean abiatuta denak batera, ari direla eragiten euskaldungoaren azpitalde autonomo hori osatzeko prozesuan. Bestela jarraituta, nork bere txokotxo murriztuan egin ahal denaren inefikazia frogatzen jarraitu ahal da luzaroan oraindik ere. Elealbotasuna ziurtatzen hasi behar da; hau da, euskal komunitatea betetzen has dadila funtzio erreperitorio oso bat herri hauetan; irabazten joan bizitasun demofuntzionalean, hiztungoaren kalitatea eta kantitatea hobetuz, euskaldungoa euskararen erreferentzi-gune propioa izango duen komunitatean txertatzeko bideak erraztuz, horretarako behar besteko errekurtsioak (humanoak zein diruzkoak) jarriz, beti.

Azken urteotan, Deba eskualdean sortzen ari diren Euskara taldeen lanari esker, integrazio horretarako bidea zabaltzen ari da. Herri-mailako euskarazko komunikabideak hedatuz joatea (Arrasate Press, Arrasate Telebista, Berrigara Bergaran, Eta kitto... Eibarren) (9) ekimen interesgarria da bide horretan, eta baita, orobat, euskararentzako esparru elebakarrak zabaldu guran, hitzarmenen politikari ekitea bera.

-Komentzitu beharra dago orain arte egindakoa ez dela izan egin ahal izan denaren zati txiki bat baino, askoz ere gehiago egiteko gauza dela euskaldungoa horretara jarrita. Gauk sinesten ez badugu, nekez izango dugu erakarpen indarrik erdaldungo euskararen proiektu integratzaile batera ekartzeko. Euskara izango da garrantzitsua euskaldunontzako garrantzitsua den neurrian eguneroko praktikan; eta horrela izan dadin gaurko egoeran, ez da nahiko euskara jakitea, hori baino zerbait gehiago behar da: bizitza sozialean aurreritziak jota daukaten hizkuntzaren inguruan perspektiba normala izan behar da, normal jokatzeko hasi orokorrean gizarteak horrela jokatzeko ez badu ere.

Horretara jo erraztasunak eman ez zabaldu beharreko ateak garaiz zabaldua geldiuenerik eman ez dadin prozesu horretan.

Horrela jokaturik joango da normalago izaten gazte euskaldunak euskararekin gozatzea, euskararen bertan geratu eta ikasten ari direnentzako giza-proiektu erakargarriak gauzatzen joatea.

-Gazteen artean, euskararekin koherenteki jokatzeko dutenak saritu eta prestigiatu egin behar dira sozialki. Ez da kontua euskararekin harreman orekatuan bizitzeko gertu dagokeena, bere burua bitxo arraro modura biziz, bere oskolean sartuta geratzea ezin dela egiten dena baino gehiago egin argudiatuz.

Erabilera aktiboan koherenteki jokatzeko gogo handirik azaltzen ez duten gazteen artean, ez da gazte euskalduna kokildu behar, ez da bera ere horrenbestez erdarara lerratu behar edo ingurugiroz aldatu besterik gabe, horrela ez da ezer aurreratzen eta. Horrela jokatu baino, eredu garriago da bizi den ingurua bera optimizatzen ahalegintzea, norberaren izaera dela orekatuena sentituz. Geure erdigunea osatu eta osotu.

Bukatzeko, zer hobea, konturatuta dauden gazteen esanak ekartze baino. Horrela diote: *"Eta nahiz eta euki kostunbrie erderaz egitekoa ba zuk ikusten dozu, lehen igual pentzetan zauen zeozer rarue; baina orain konturatzen zara: honek euskaraz egin dau ba zeozegatik izango da: neuk ere euskeraz egin behar dutset!"*.

Julen Arexolaleiba
José María Sánchez Carrión

Adorez eta Atseginez mintegiko partaideak.

OHARRAK:

- 1.- Marije Lezetaren eta Elena San Martinen lanak, "Erabili ahal izatetik erabili nahi izatera" eta "Ez jakitetik egin ahal izatera, eta egin ahal izatetik egin nahi izatera" liburu honetan bertan. Bi lan hauen laburpena, besteak beste, Jazten 4 aldizkarian, AED, Arrasate.
- 2.- Soziolingusitikazko mapa, Hizkuntz Politikarako Idazkaritza Nagusia. Eusko Jaurlaritzaren argitalpen saila. Gasteiz, 1989.
Azkenengo taula ulertu ahal izateko, indizeena, lagungarri izango zaizkizu ondorengo azalpenak:

Oinarrizko aldagaietan oinarriturik landutako indizeen azalpena

1. *Ama-hizkuntza euskara nahiz biak (euskara eta gaztelania dituztenek osaturiko taldeari buruzko indizeak*

$$1. \text{ Eutsi-indarra} = \frac{\text{Euskaraz ongi hitz egiten dute}}{\text{Ama-hizkuntza euskara nahiz euskara eta gaztelania}} \times 100$$

$$2. \text{ Gara-indarra} = \frac{\text{Euskaraz ongi hitz egiten eta ongi idazten dute}}{\text{Ama-hizkuntza euskara nahiz euskara eta gaztelania}} \times 100$$

$$3. \text{ Gal-indarra} = \frac{\text{Euskaraz ez dute hitz egiten}}{\text{Ama-hizkuntza euskara bakarrik}} \times 100$$

$$4. \text{ Gal-indarra} = \frac{\text{Euskaraz ez dute hitz egiten}}{\text{Ama-hizkuntza euskara eta gaztelania}} \times 100$$

2. *Ama-hizkuntza erdara dutenen taldeari buruzko indizeak*

$$1. \text{ Ahozko erakar-indar aktiboa} = \frac{\text{Euskaraz ongi hitz egiten dute}}{\text{Ama-hizkuntza erdararen bat}} \times 100$$

$$2. \text{ Idatziko erakar-indar aktiboa} = \frac{\text{Euskaraz ongi hitz egiten dute}}{\text{Ama-hizkuntza erdararen bat}} \times 100$$

3. *KENK indizea*

KENK indizeak euskaldunen eta ama-hizkuntza euskara nahiz euskara eta gaztelania dutenen kopuruen arteko aldea erakusten du.

3.- Un Futuro para nuestro Pasado liburuan oinarrituta, 153-166.

4.- "Gezur soziala" kontzeptuaren sozializazioak asko zor dio Iñaki Larrañaga lagunari.

5.- "Euskera, hiltzear ala sendatzear dagoen hizkuntza", Txepetxek IPES-erako idatziriko artikulutik jaso. Laster argitaratzekoa.

6.- Tapia eta Leturia "trikitilari" zoragarriak parafraseatuz.

7.- "Gizarte funtzioak eskolan eta eskolaren funtzioa gizartean", Txepetxek, Euskal Gobernuko Hezkuntza saileko lan bati begirako aportaziotik jasotako pasartea.

8.- Xabier Isasik, bere tesian, "Hizkuntzen arteko ukipena gizarte elebidunetan" darabilen terminologia gureganatuz.

9.- Elkarre hauen dinamikaren berri zehatzago jakitzeko, lagungarri izan ahal da Jazten aldizkariaren 3. zenbakia, Arrasate Euskaldun Dezagun- ez ateratako monografikoa.

SOZIOLINGUISTIKA SAILA
1991an argitaratutako liburuak

**1. HIZKUNTZ NORMALKUNTZARAKO EKINBIDEAK
UDALERRI MAILAN.**
Planifikaziorako orientabideak.

2. SOZIOLINGUISTIKA GAZTEENTZAT.

3. GIRO URBANOKO GAZTEAK ETA EUSKARA.
Deba bailarako gazteen iritziak gazteek interpretatuta.